

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Mgr. Jan Pinkava

Trestní odpovědnost za sportovní úrazy

Rigorózní práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma „Trestní odpovědnost za sportovní úrazy“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 1. 12. 2014

Mgr. Jan Pinkava

Obsah

1. ÚVOD.....	4
2. VZTAH TRESTNÍHO PRÁVA A SPORTU	9
2. 1. Obecně.....	9
2. 2. 1. Teorie absolutní sportovní imunity.....	10
2. 2. 2. Teorie rigidního uplatňování právního řádu	11
2. 2. 3. Modifikovaná teorie trestní odpovědnosti.....	11
3. SPORTOVNÍ LEGISLATIVA.....	13
3. 1. Působení práva na oblast sportu	13
3. 2. Disciplinární vs. právní odpovědnost ve sportu	13
3. 3. Role sportovních pravidel při posuzování trestní odpovědnosti	15
3. 4. Sankční mechanismy sportu a trestního práva	17
4. TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST SPORTOVců.....	20
4. 1. Zavinění.....	21
4. 2. Odpovědnost za úrazy sportovců při sportovní činnosti	23
4. 2. 1. Individuální sporty.....	25
4. 2. 1. 1. Lyžování	26
4. 2. 1. 2. Dostihy	30
4. 2. 1. 3. Automobilový sport, rallye.....	31
4. 2. 2. Kolektivní sporty	32
4. 2. 2. 1. Fotbal.....	33
4. 2. 2. 2. Hokej	44
4. 2. 2. 3. Ragby, americký fotbal.....	48
4. 2. 3. Kontaktní (bojové) sporty.....	49
4. 2. 4. Ostatní sporty.....	55
4. 2. 5. Některá specifika při posuzování trestní odpovědnosti za zranění ve sportu dle anglického a amerického právního systému.....	55
4. 3. Teorie trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy	57
4. 3. 1. Teorie souhlasu poškozeného	57
4. 3. 2. Teorie sportovního rizika	58
4. 3. 3. Teorie sportovního práva	59
4. 3. 4. Teorie nedostatku zavinění	60
4. 3. 5. Teorie nešťastné náhody	60
4. 3. 6. Teorie účelu	62
4. 4. Odpovědnost za úrazy způsobené jiným osobám než sportovcům	63
4. 4. 1. Zranění způsobené na základě předchozích okolností se sportovní podstatou	63
4. 4. 2. Neúmyslná zranění	65
4. 5. Jednotlivé trestné činy podle trestního zákoníku.....	65
5. OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST VE SPORTU	70
5. 1. Obecně.....	70
5. 2. Nutná obrana	70
5. 3. Svolení poškozeného	72
5. 4. Přípustné riziko.....	73
5. 5. Výkon dovolené činnosti, výkon povolání a výkon práva	74
5. 6. Sportovní riziko	75
6. ZÁVĚR.....	77
Seznam použité literatury	79
Abstrakt, Abstract	83
Klíčová slova, Key words.....	84

1. ÚVOD

Sport je v současné době jednou z nejmodernějších a nejrychleji se rozvíjejících společenských činností, a jako takový zasahuje řadu oblastí lidského života, ať se již jedná o ekonomiku, politiku, obchod či kulturu. Byť je pro sport příznačná určitá míra autonomie spočívající zejména v jeho vlastní vnitřní struktuře a regulaci, nelze jej brát jako zcela nezávislý obor, neboť je stále (v menší či větší míře) svázán s jinými vědními disciplínami, filozofií a psychologií počínaje, přes ekonomii, až po samotné právo, neboť právo jako univerzální normativní systém musí ovlivňovat a regulovat i vztahy vznikající v souvislosti se sportovní činností. Předmětem zájmu předkládané rigorózní práce pochopitelně nemohou být všechny vzájemné vazby sportu a práva, proto se zaměřím pouze na vybrané aspekty trestněprávní regulace sportovní činnosti.

Ve sportovním prostředí se objevuje celá řada škodlivých jednání, která jsou postihována nejen disciplinárními orgány na základě disciplinárních předpisů, ale závažnější případy je třeba posuzovat i z hlediska trestněprávního. Dlouhodobě je vedena polemika¹, zda by se mělo trestním právem zasahovat do oblasti sportu, tedy jestli není sport natolik autonomní systém, aby řešil všechny otázky sankčního charakteru pouze sám.

Sport zahrnuje celou škálu protiprávních jednání, od trestní odpovědnosti sportovců za způsobené úrazy při sportu, přes otázky diváckého násilí na sportovištích, až po otázky nelegálního ovlivňování sportu zahrnujícího především problematiku korupce a nelegálních sázek. Osobně jsem toho názoru, že není důvod, aby trestní právo nemohlo v určitých případech zasahovat do oblasti sportu. U postihu korupce a jiných forem hospodářské trestné činnosti, stejně jako postihu diváckého násilí na stadionech, je aplikace trestního práva poměrně běžná. Polemika se vede především z hlediska uplatnění trestní odpovědnosti za sportovní úrazy. Z pohledu uplatnění trestní odpovědnosti je základním argumentem ten fakt, že veškerá společenská činnost musí být vykonávána v souladu s právním řádem, sportu nevyjímaje.

Tato práce se zabývá především problematikou trestní odpovědnosti za způsobené úrazy při sportu. V průběhu provozování sportu může dojít k řadě úrazů, které mohou být způsobeny různým osobám participujícím ve sportu. Bude se jednat zejména o protihráče, rozhodčí, diváky a další osoby, které se aktivně nebo pasivně účastní sportu. Z hlediska této práce bude předmětem zájmu především odpovědnost za sportovní úrazy způsobené

¹ Mezi zastánce „sportovního práva“ patřili zejména J. Hora, J. Loup, U. Bögelsack, W. Arnold, B. Zaulini, Andrew C. Evans, a další. Striktní oddělení sportu a práva ve svých dílech prezentovali E. Grayson nebo C. Woodhouse, z našich autorů odmítá propojení sportu a trestního práva, konkrétně fotbalu, například J. Fastner.

protihráčům.

Vzhledem k dosavadnímu minimálnímu počtu tuzemských soudních rozhodnutí z oblasti trestní odpovědnosti za sportovní úrazy a dosud nepropracované právní teorii budu vycházet i z poznatků v zahraničních právních systémech, především z anglo-amerického právního systému. Je třeba si uvědomit, že otázku posuzování trestní odpovědnosti za sportovní úrazy ovlivňuje řada faktorů, jako například společensko-historický vývoj, povaha sportu ve společnosti, politika provozování sportu, legislativní rámec této činnosti, charakter a tradice jednotlivých sportovních činností v našich podmínkách a řada dalších faktorů, které mohou posuzování trestní odpovědnosti ovlivňovat.

Z hlediska zpracování problematiky je třeba vycházet z toho faktu, že názory na posuzování trestní odpovědnosti za sportovní úrazy se značně liší. Existují koncepce odmítající působení trestního práva v oblasti sportu, ale také teorie připouštějící posuzování trestní odpovědnosti za sportovní úrazy ve stejném měřítku, jako je tomu u jiných druhů násilné trestné činnosti. Z tohoto důvodu bude třeba podrobit tyto názorové rozpory kritické analýze a pokusit se vymezit určité obecné podmínky trestní odpovědnosti, které lze uplatňovat v našich podmínkách.

Z hlediska metod práce bude využito zejména metod logických, postavených na detailní analýze současné právní úpravy problematiky trestněprávní odpovědnosti ve sportu, dostupné právní teorii, známých či medializovaných případů a zejména relevantní judikatury, a to jak v České republice, tak ve vybraných zahraničních právních systémech. V průběhu této analýzy budou využity metody komparace trestní odpovědnosti za sportovní úrazy v našem právním řádu s touto problematikou ve Velké Británii, Spojených státech amerických a některých dalších právních řádech. Cílem nebude jen srovnání této problematiky v příslušných právních řádech, ale i otázka možnosti použití některých aspektů zahraniční právní teorie a judikatury v našich podmínkách. Hlavním cílem by mělo být určité vymezení hranic trestní odpovědnosti ve sportu, resp. vybraných sportovních činnostech.

Vzhledem k různorodosti sportu není možné detailně rozebrat otázky trestní odpovědnosti u každého druhu sportu, resp. sportovní činnosti. Z tohoto důvodu bude práce rozčleněna na některé typově podobné sportovní činnosti, u nichž bude cílem vymezení určitých společných charakteristických znaků, které bude možno aplikovat nejen na další budoucí případy sportovních zranění, ale které budou zároveň alespoň částečně použitelné i na další druhy sportovních činností, které v této práci nebudou detailně rozebrány. Smyslem této práce je tedy vymezení určitých hranic, které budou určovat meze dovoleného chování ve sportu a případný vznik trestní odpovědnosti v případě porušení těchto hranic. Tyto meze

přípustnosti aplikace trestní odpovědnosti se značně liší, neboť sport obsahuje širokou škálu sportovních činností, přičemž u některých z nich je vznik sportovních úrazů nezbytnou součástí daného sportu, zatímco u jiných je téměř vyloučen. Zároveň je třeba posuzovat otázku trestní odpovědnosti ve sportu velmi citlivě, neboť neopodstatněné a zbytečné zásahy do této společenské činnosti by mohly mít negativní vliv na fungování sportu.

Cílem následujících pojednání nebude snaha o kriminalizaci veškerých možných jednání, v průběhu kterých dochází k porušování nebo ohrožování života a zdraví, ale především snaha o vymezení těch jednání, která již překračují dovolenou hranici a musí být určitým způsobem sankcionována. Hlavním cílem je tedy vymezení toho, které jednání ve sportu lze považovat za nezákonné a naplňuje některou ze skutkových podstat trestných činů uvedených v trestním zákoníku.

Oblast sportu, resp. jednotlivé druhy sportovní činnosti, upravují svoje fungování na základě interních a stavovských předpisů a vytvářejí určité sankční mechanismy v podobě disciplinárních a kázeňských řádů, k jejichž vykonávání slouží různé disciplinární orgány. Přesto se však objevují jednání, na která je postih dle disciplinárních předpisů nedostatečný a je třeba uplatňovat normy právní. Nejenom vztahem mezi předpisy zákonnými a disciplinárními se zabývá tato práce.

Z hlediska členění bude rigorózní práce obsahovat ve svém úvodu obecné pojednání o vztahu trestního práva a sportu. Jedná se zejména o přípustnost aplikace trestní odpovědnosti v oblasti sportu v tom smyslu, zda trestní právo, jako prostředek „ultima ratio“, má zasahovat i do této společenské činnosti, tedy zda nebude dostačující odpovědnost podle disciplinárních a občanskoprávních předpisů. Tato úvodní pojednání budou uzavřeny kapitolou týkající se jednotlivých teorií trestní odpovědnosti ve sportu.

Vzhledem k tomu, že zejména v zahraničních státech se jedná o problematiku, kterou se teorie i praxe zabývá desítky let, vznikla v průběhu této doby celá řada teorií posuzování trestní odpovědnosti. Tyto teorie jsou důležité zejména z toho hlediska, že nám dávají určitý přehled o tom, jak může být na trestní odpovědnost nahlíženo z různých úhlů pohledu, a jaké jsou možnosti posuzování trestní odpovědnosti z hlediska dnešní doby. Jelikož v tuzemské literatuře nebyla trestní odpovědnost ve sportu téměř vůbec zpracována, je nutné čerpat zejména ze zahraničních teorií, které jsou však bezpochyby použitelné i v našich podmínkách.

V pořadí další kapitola se bude týkat sportovní legislativy a bude v ní řešena převážně otázka sportovních pravidel a jejich důležitosti z hlediska posuzování trestní odpovědnosti, tedy zda je porušení sportovních pravidel nezbytným předpokladem pro uplatnění odpovědnosti dle předpisů trestního práva.

Druhá část práce se bude zabývat přímo samotnou trestní odpovědností za sportovní úrazy. Bude se jednat o stěžejní a nejobsáhlejší část této rigorózní práce. Z hlediska systematiky bude tato část práce rozdělena dle charakteru sportů na trestní odpovědnost v individuálních a kolektivních sportech. Specifickou skupinou, která by měla být součástí individuálních sportů, je problematika bojových sportů, které bude v systematice jednotlivých okruhů sportovní činnosti také poskytnut prostor. V charakteristice jednotlivých sportů se budu zabývat nejvíce rizikovým oblastem z hlediska možnosti vzniku sportovních zranění. Teoretické úvahy o přípustnosti uplatnění trestní odpovědnosti v daných sportech budou doplněny řadou příkladů z tuzemské a zahraniční judikatury, přičemž cílem není jen uvedení konkrétních judikátů, ale i zhodnocení argumentace soudů a v případě zahraniční judikatury i možnost případného použití těchto případů v českém právním prostředí. Z pohledu kolektivních sportů budou předmětem zájmu především zranění způsobená ve fotbale, hokeji a ragby. Jedná se o sporty, které obsahují největší míru rizika zranění, nicméně to nevylučuje použití trestní odpovědnosti v dalších (v této práci neuvedených) sportech.

V případě individuálních sportů bude rozebrána zejména problematika lyžování. Ačkoli budou předmětem zájmu pouze některé ze sportovních činností, pro posuzování trestní odpovědnosti a vymezení hranic budou vybrány takové příklady, kterými mohou být nepochybně návodem pro posuzování trestní odpovědnosti i v jiných druzích sportů, které zde nebudou uvedeny. Tato část práce a uvedení jednotlivých případů bude postavena zejména na rozboru otázky zavinění. Závěrem této části práce bude vymezení jednotlivých trestných činů v českém trestním zákoníku, které přichází v úvahu z hlediska uplatňování trestní odpovědnosti v našich podmínkách.

Poslední kapitola této práce bude obsahovat otázku okolností vylučujících protiprávnost ve sportu. Bude řešena především použitelnost současné účinné právní úpravy okolností vylučujících protiprávnost. Stěžejními okolnostmi budou z tohoto pohledu svolení poškozeného a přípustné riziko, včetně vymezení problémů při jejich aplikaci. Pro doplnění je zmíněna i výjimečná možnost uplatnění nutné obrany v oblasti sportu. Součástí této kapitoly je i otázka sportovního rizika, jako určité alternativy, která by mohla být v budoucnu zahrnuta přímo v trestním zákoníku jako samostatná okolnost vylučující protiprávnost.

Otázce trestní odpovědnosti za sportovní úrazy nebyla až na výjimky věnována doposud téměř žádná pozornost. Zatímco v některých zahraničních státech má teorie trestní odpovědnosti za sportovní úrazy dlouholetou tradici (např. Velká Británie), v našich podmínkách nelze v současnosti hovořit o nějaké ucelenější teorii posuzování sportovních úrazů. Neexistuje zde ani ucelenější publikace, která by se touto problematikou výlučně

zabývala, ani nějaké obsáhlejší vědecké práce. Nicméně lze pozorovat, že škodlivých jednání ve sportu přibývá a je třeba se s nimi vypořádat. Tato práce si klade za cíl přinést ucelenější pohled na jednotlivé sféry sportu, ve kterých se setkáváme s protispolečenským jednáním a navrhnout jejich řešení.

2. VZTAH TRESTNÍHO PRÁVA A SPORTU

2. 1. Obecně

Tématem této práce je zejména trestní odpovědnost ve sportu, nicméně považuji za nutné uvést několik poznámek ke vztahu práva a sportu obecně. Sport a právo lze na první pohled považovat za relativně samostatné oblasti, ale přesto zde existují vzájemné vazby, které tyto dva systémy navzájem propojují.² V případě sportu a práva lze obecně konstatovat, že celá oblast sportu podléhá právu, resp. právnímu řádu, a jako taková musí být v souladu s obecně závaznými právními předpisy.³ Zatímco právo samotné je podstatně širší systémem, který obsahuje regulaci nejen sportu, ale veškerých společenských činností, přičemž sport je chápán pouze jako jedna z těchto činností. Sportovní činnost a psaná pravidla, která jsou v rámci ní přijímány, musí být v souladu s celým právním řádem, kdežto právní řád je na systému regulace sportovní činnosti nezávislý. Pokud tedy nastane situace, kdy dojde ke změně obecně závazných právních předpisů, přičemž tato změna má za následek rozpor mezi obecně závaznými právními předpisy a předpisy regulujícími určité odvětví sportovní činnosti, pak by měla být tato sportovní pravidla upravena tak, aby byla plně v souladu s obecně závaznými právními předpisy.

Tyto dva výše uvedené regulativní systémy mohou být doplněny ještě třetím systémem, který obsahuje nepsaná pravidla chování (zejména pravidla fair-play, sportovní etika, morální zásady, zvyklosti daného sportu apod.). Jedná se o taková pravidla, která sice nejsou závazná pro fungování sportovní činnosti a vynucení jejich dodržování je často složité, avšak přesto mají svou důležitou roli v oblasti sportu. Jejich podstatou je provozování sportovní činnosti jako určité společensky prospěšné činnosti, která má ve společnosti nepochybně důležitou roli. Ve většině případů tato nepsaná pravidla představují určitý hodnotový rámec sportovní činnosti, neboť stanovují vzor očekávaného a společensky přijatelného chování v rámci dané sportovní činnosti. Vzhledem k tomu, že ve většině případů tato nepsaná pravidla vznikala po několik desítek let, jsou důležitým základem pro fungování toho určitého sportu.

2. 2. Posuzování trestněprávní odpovědnosti ve sportu

Ve vztahu sportu a trestního práva lze v teoretické rovině vymezit tři hlavní způsoby

² Srov. např. WOODHOUSE, C. Kevin. The Lawyer in Sport: Some reflections. *Sport and Law Journal*, 1996, roč. 4, č. 14; KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 154.

³ Srov. KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*. 2006, 7-8, s. 62.

posuzování trestní odpovědnosti ve sportu.⁴ První způsob se týká absolutní sportovní imunity, která zakládá absolutní beztrestnost za spáchané protiprávní jednání v rámci sportovní činnosti. Druhý způsob naopak souvisí se striktním uplatňováním trestněprávních norem v oblasti sportu, tedy obligatorní trestní stíhání všech možných forem škodlivého jednání v rámci určité sportovní činnosti. Třetí způsob je částečnou kombinací předchozích dvou způsobů, postavený na teorii částečné sportovní imunity. Tento třetí způsob připouští aplikaci norem trestního práva, nicméně se počítá i s určitou mírou sportovního rizika, které bude v menší či větší míře uplatňováno s ohledem na okolnosti daného případu.

2. 2. 1. Teorie absolutní sportovní imunity

Teorie absolutní sportovní imunity⁵ vychází z té skutečnosti, že sport je natolik autonomní oblastí, že není možné do tohoto systému žádným způsobem regulativně zasahovat. Jedná se o takovou oblast společenské činnosti, která si vytváří svá vlastní pravidla chování, a zároveň je schopna dostatečně postihovat jejich porušování. Hovoříme zde o dvou samostatných a vzájemně nezávisle fungujících celcích disponujících vlastními pravidly chování a orgány, které jsou zřízeny k vynucování dodržování těchto pravidel, a které zároveň disponují odpovídajícími pravomocemi. Sportovní jednání tedy nepodléhá právnímu řádu, neboť sport má své vlastní mechanismy, pomocí kterých je možno právní vztahy uvnitř sportu regulovat.

Princip absolutní sportovní imunity vychází z té skutečnosti, že se jedná o natolik specifickou oblast, že je vyžadována vlastní regulace chování, která nemůže být podřízena právnímu řádu a státním orgánům. Postih podle obecných právních předpisů by byl v tomto případě neefektivní, neboť právo není schopno reagovat na celou řadu běžných situací, ke kterým dochází každý den při provozování určitých sportovních činností. Z této koncepce vyplývá, že sportovní oblast je schopna postihovat i porušování nejdůležitějších zájmů, hodnot a právních vztahů. Pokud tedy dojde k jednáním, která porušují nejdůležitější společenské zájmy, je výlučně v pravomoci sportovních orgánů, aby se tímto porušením zabývaly a případně stanovily sankce, které vyplývají z příslušných sportovních předpisů. Z hlediska této teorie tedy dochází k vyloučení činnosti orgánů činných v trestním řízení pro oblast sportu, přičemž tuto roli přebírají autoritativní sportovní orgány.

⁴ Srov. KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 2, s. 106 a násl.

⁵ PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo (Úvod do dejín, teórie a praxe právej zodpovednosti v športe)*. 1. vydání. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 10.

2. 2. 2. Teorie rigidního uplatňování právního řádu

Teorie striktního (rigidního) uplatňování právního řádu⁶ pro oblast sportu je pravým opakem teorie absolutní sportovní imunity a znamená, že bude docházet k uplatňování právní odpovědnosti, tedy i trestněprávní odpovědnosti v oblasti sportu stejným způsobem, jak k tomu dochází u ostatních společenských činností. V tomto případě tedy nebude brán ohled na to, že sport je chápán jako určitý autonomní celek s vlastním regulačním systémem, ale z hlediska odpovědnosti plně podléhá právnímu řádu. Z toho lze dovodit, že jakékoli protiprávní jednání, ke kterému dochází v oblasti sportu, bude posuzováno dle obecně závazných právních předpisů ve stejné míře, jako ostatní protiprávní jednání ve společnosti. V případě zranění způsobených v průběhu sportovní činnosti nebude tedy zohledněno hledisko určitého rizika, které sebou tato činnost přináší, ale bude se vycházet čistě z dikce zákona. Dle tohoto způsobu posuzování trestní odpovědnosti tedy neexistuje žádná míra tolerance pro škodlivé jednání, ke kterému dochází ve sportu. Dojde k uplatnění čistě formalistického postupu z hlediska posuzování trestní odpovědnosti za sportovní úrazy.

2. 2. 3. Modifikovaná teorie trestní odpovědnosti

Třetí způsob posuzování trestní odpovědnosti je určitou kombinací některých prvků obou předchozích způsobů, avšak nemůžeme jej jednoznačně charakterizovat a vymezit. V tomto případě nelze hovořit o jedné, resp. jednoznačné koncepci jako v případě dvou předchozích teorií. Jedná se o způsob posuzování trestní odpovědnosti, která bude obsahovat celou řadu modifikací, lišící se na základě koncepcí jednotlivých států, jejich právních teorií, ustálené judikatury, společenského vývoje, politického nahlížení na danou problematiku a celé řady dalších faktorů, které ovlivňují posuzování trestní odpovědnosti v dané oblasti. Pro potřeby této práce bude nastíněna určitá představa, jak by měla být trestní odpovědnost ve sportu koncipována v našich podmínkách, a to i v kontextu řady zahraničních rozhodnutí, které jsou v řadě případů inspirující. Cílem není uvedení dalších desítek teorií a koncepcí trestní odpovědnosti, ale určitý návrh řešení, které bude aplikovatelné na naše poměry.

Koncepce absolutní sportovní imunity na jednání spáchaná v rámci sportu má řadu nedostatků. Tato koncepce se týká převážně otázky sportovních zranění, nikoliv otázky korupce, nelegálních sázek apod. V případě korupce ve sportu lze těžko nalézt pádný argument pro to, proč by korupce neměla podléhat jurisdikci trestních soudů, resp. orgánů

⁶ Srov. PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo (Úvod do dejín, teórie a praxe právej zodpovednosti v športe)*. 1. vydání. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 10-11; SADOVSKÝ, Stanislav. *Právní aspekty násilí ve sportu*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 35-38.

činných v trestním řízení. Korupce je v tomto smyslu chápána jako negativní společenský jev, týkající se řady oblastí společenského života, sport nevyjímaje, z tohoto důvodu je třeba jej postihovat nejpřísnějšími prostředky, tedy zejména trestním právem. Nicméně i v případě trestní odpovědnosti za zranění se přikláním k tomu, že není možné využít teorii absolutní sportovní imunity. Dodržování této teorie by vedlo k neodůvodněnému jednání, které může být i pro sport určitým způsobem závadné. Docházelo by k dekriminálníci činů, které by za normálních okolností, resp. v každé jiné společenské činnosti, mohly být posuzovány jako trestný čin a odpovídajícím způsobem trestány. Naproti tomu striktní teorie by vedla k nepřijatelnému stíhání řady sportovních jednání, které v souvislosti se sportem nemají společensky závadný charakter. Došlo by tím k neopodstatněnému zásahu do řady sportovních činností, resp. do jejich fungování a podstaty těchto činností.

Dalším důležitým aspektem by bylo nereálné zatížení orgánů činných v trestním řízení, což by bylo neúnosné a kontraproduktivní. Problematika uplatňování trestní odpovědnosti bude tedy souviset se třetím způsobem, které je určitou kombinací předchozích dvou teorií a nachází se ve středu mezi nimi.

3. SPORTOVNÍ LEGISLATIVA

3. 1. Působení práva na oblast sportu

V případě vztahu sportu a práva můžeme hovořit o přímém a nepřímém působení práva na oblast sportu.⁷ Přímé působení souvisí s vytvářením obecně závazných právních pravidel v podobě právních předpisů přímo aplikovatelných do oblasti sportu. Nepřímé působení naopak znamená, že právo přímo nestanovuje obecně závazná právní pravidla aplikovatelná v oblasti sportu, ale řeší pouze některé aspekty sportovní činnosti. Ve většině případů se bude jednat o negativní aspekty sportovní činnosti, např. vymezení určitého rámce fungování sportovní činnosti v podobě demonstrativního výčtu nedovolených chování.

Z hlediska tématu mé rigorózní práce, tj. trestní odpovědnosti za sportovní úrazy, lze konstatovat, že trestní zákoník neobsahuje speciální právní úpravu kriminalizující přímo jednání související se sportovními úrazy. Tato právní úprava není obsažena ani v trestněprávních předpisech (tj. trestní zákoník, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob), ani v jiných souvisejících zákonech. V tomto směru lze zaznamenat rozdíl od některých evropských států, kde je problematika trestní odpovědnosti ve sportu v menší či větší míře upravena v trestních zákonech⁸. Některé státy dokonce přijaly sportovní zákony, které obsahují ustanovení kriminalizující určité sportovní chování (tedy sportovní zákony obsahující ustanovení týkající se trestního postihu určitých jednání)⁹, nebo dokonce přijaly sportovní trestní zákony řešící výhradně trestní odpovědnost, která souvisí s některými doprovodnými jevy sportovní činnosti.¹⁰

3. 2. Disciplinární vs. právní odpovědnost ve sportu

V současné době lze vymezit dvě hlavní koncepce¹¹ vytváření sportovní legislativy.¹² V prvním případě je přijímána právní úprava, která nahrazuje sportovní předpisy, resp. stanoví

⁷ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 11.

⁸ Např. Bulharsko, Španělsko.

⁹ Např. Portugalsko, Itálie.

¹⁰ Tyto zvláštní právní předpisy zakládající trestní odpovědnost ve sportu, případně zvláštní trestněprávní ustanovení v rámci sportovních předpisů se týkající např. korupce.

¹¹ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 11; GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 84-85.

¹² K pramenům sportovního práva např. GÁBRIŠ, Tomáš. *Športovné právo*. 1. vydání. Bratislava: EUROKÓDEX, s.r.o., 2011, s. 27- 38; HORA, Jiří. *K otázce trestní odpovědnosti hráčů při sportovních úrazech*. In Acta Universitatis Carolinae Gymnica, 1979, roč. 15, č. 1., s. 15; GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 240- 241; PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo (Úvod do dejín, teórie a praxe právej zodpovednosti v športe)*. 1. vydání. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 70; KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 154.

závazná pravidla chování pro určitý druh sportovní činnosti. Tento přístup však nebude příliš častý, neboť vzhledem k různorodosti sportovních činností není v silách zákonodárce stanovit celou řadu speciálních právních úprav a zároveň by takový stav ani nebyl žádoucí. Druhá koncepce spočívá v regulaci sportovního chování formou přijímání sportovních pravidel, která podle svých potřeb dále upravují a konkretizují obecnou právní úpravu, a jež je autorem považována z hlediska problematiky trestní odpovědnosti ve sportu za přijatelnější. Právní úprava by měla vytvářet pouze určitý rámec, který stanovuje meze chování, které jsou obecně závazné. Stanovení konkrétních pravidel chování je v působnosti kompetentních sportovních orgánů, přičemž tato pravidla již nedisponují obecnou závazností, ale upravují konkrétní normy chování, které jsou běžné, resp. přípustné pro danou sportovní činnost. Tento přístup je postaven na vzájemném propojení sportovní legislativy a právních předpisů, které se navzájem doplňují.

Z hlediska trestní odpovědnosti jde o případy, kdy jsou stanovena v rámci sportovní činnosti určitá pravidla chování, včetně případných trestů za porušování těchto pravidel. V případě porušení nejprve dochází k aplikaci sankčních sportovních norem (např. zákaz činnosti na určitou dobu, peněžní sankce apod.). Pokud však se ukáže takové potrestání jako nedostačující, lze dát zároveň podnět příslušným státním orgánům k posouzení trestní odpovědnosti daného chování. Již z logiky věci plyne, že sportovní disciplinární orgány nedisponují a ani nemohou disponovat sankcemi, které mají k dispozici orgány činné v trestním řízení pro posuzování nezávažnějších porušení společenských zájmů a hodnot.

V určitých případech může nastat nežádoucí stav, kdy je přijata jak speciální právní úprava, tak speciální sportovní legislativa, přičemž oba tyto systémy budou v rozporu. Dochází zde k tomu, že je jedno jednání v rámci sportu dle jednoho závazného pravidla povoleno a dle druhého závazného pravidla zakázáno. V tomto případě má podle platných principů přednost obecná právní úprava vyjádřená v právních předpisech, neboť má vyšší právní sílu než sportovní předpisy. Tyto případy se však téměř netýkají trestní odpovědnosti a není nutné se jimi nadále podrobněji zabývat.

Jak bylo již v úvodu této práce řečeno, část právní teorie odmítá propojení trestního práva a sportu právě s odkazem na názor, že sport je natolik autonomní a soběstačná oblast lidské činnosti, že je schopna řešit své problémy sama, pomocí vlastních mechanismů. Kritici propojení těchto systémů odmítají vstup trestního práva do oblasti sportu zejména z toho důvodu, že nežádoucí jednání, které je uskutečněné v rámci sportovní činnosti, má být řešeno dle disciplinárních předpisů přijímaných sportovními svazy, oddíly apod.

Tento názor je podporován tím faktem, že hrozba sankce dle trestních předpisů naruší

samotný průběh sportovní činnosti a chování sportovců. Sportovec bude pod hrozbou trestní sankce limitován ve své činnosti, což ovlivní chod a výsledky daného sportu. Tento názorový proud považuje za dostačující přijímání psaných sportovních pravidel, zejména disciplinárních předpisů, které řeší otázky případného nežádoucího chování. Zároveň jsou zřizovány příslušné orgány (disciplinární komise, kárné komise apod.¹³), které chování sportovců v rozporu s přijatými pravidly autoritativně řeší a ukládají odpovídající sankce.¹⁴ Zastánci tohoto přístupu považují tyto sankce za dostačující a na základě toho odmítají vstup trestního práva, resp. trestněprávních sankcí do sportovní činnosti.

Opačný názorový proud naopak považuje v určitých případech vstup trestního práva do oblasti sportu za žádoucí. Tento názor vychází z toho, že sport, resp. vykonávaná sportovní činnost, podléhá právnímu řádu stejně jako ostatní druhy lidské činnosti a není důvod, aby byla nějakým způsobem vyčleněna z působnosti trestních zákonů. Naopak případné vynětí z této působnosti by mohlo mít velice nežádoucí dopad, neboť společnost potřebuje stanovit určité meze chování, v rámci kterých se lze pohybovat. I v rámci sportovní činnosti lze totiž nalézt jednání, které je společensky natolik nežádoucí, že je třeba jej postihovat podle obecně závazných právních předpisů, nikoli pouze disciplinárních předpisů. V takovém případě přichází v úvahu aplikace občanskoprávní a trestněprávní odpovědnosti.

Je však nutno zmínit, že trestní právo je chápáno jako „ultima ratio“ a proto je třeba citlivě posuzovat jednotlivé případy použití trestní odpovědnosti ve sportu. Trestní právo bude aplikováno pouze v případě vyložených sportovních excesů, krajně nežádoucích a protiprávních jednání, které zakládají podezření ze spáchání trestného činu, nikoliv k řešení každodenních běžných sportovních střetů. V jiných případech, kdy míra škodlivosti konkrétního jednání nedosahuje takové výše, aby bylo nutno aplikovat mechanismy trestního práva, nicméně ani disciplinární sankce nejsou dostačující, je zde možnost sankcionovat protispolečenské jednání prostředky práva občanského či správního.

3. 3. Role sportovních pravidel při posuzování trestní odpovědnosti

Kvalitní úprava sportovních pravidel je nezbytnou součástí regulace každého druhu

¹³ Disciplinární komise ČSLH, Disciplinární komise FA, Disciplinární komise ČBF a další.

¹⁴ Jednotlivci může být v disciplinárním řízení udělena sankce v podobě napomenutí, peněžité pokuty, zastavení závodní činnosti, zákazu výkonu funkce, apod. Sankcí uloženou kolektivu pak může být rovněž napomenutí, peněžité pokuta, zastavení závodní činnosti, uzavření hřiště či vyloučení ze soutěže.

sportovní činnosti.¹⁵ Stanovují se tak pravidla chování, která jsou pro daný sport běžná a obvyklá, a vynucuje se tím jejich dodržování. K vymáhání jsou zřízeny různé druhy disciplinárních orgánů (sportovní komise, kárné komise, disciplinární komise apod.), jejichž náplní je posuzování odpovědnosti za porušení pravidel a potrestání pro případ porušení těchto pravidel, a to prostřednictvím jednotlivých druhů sankcí, které mohou tyto disciplinární orgány udělovat.

Tato pravidla se však liší od právních předpisů zejména v tom, že nejsou obecně závazná, nicméně to nesnižuje jejich závaznost pro dané odvětví sportu. Je třeba zdůraznit, že sportovní pravidla mohou upravovat jen určitou specifickou výšeč společenských vztahů a jejich možnosti jsou z tohoto hlediska omezené. Součástí sportovních pravidel nemůže být v plné míře úprava postihu způsobených sportovních zranění, náhrady škody, otázky postihu korupce, otázky postihu násilí a výtržnictví diváků apod. Úprava těchto nejdůležitějších zájmů náleží právním předpisům, a to právě z důvodu jejich obecné závaznosti. Pouze zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest lze za ně uložit, přičemž pouze soud, resp. zákonný soudce, rozhoduje o vině a trestu za tyto spáchané činy. Disciplinární postih je tedy doplněn postihem dle předpisů občanského, správního a trestního práva.

Sportovní pravidla zahrnují úpravu celé řady sportovních vztahů. Upravují jednak technické a organizační záležitosti týkající se dané sportovní činnosti, ale jejich primárním účelem je stanovení pravidel chování sportovců. Podstatou stanovení těchto pravidel je zejména ochrana hodnot jako život a zdraví člověka v tom smyslu, že porušení těchto pravidel sice nezakládá automaticky vznik občanskoprávní či trestněprávní odpovědnosti, nicméně bude důležitým pomocným kritériem pro posouzení těchto druhů právní odpovědnosti.

Z hlediska posuzování trestní odpovědnosti je třeba se zamyslet nad otázkou, zda je nezbytným, resp. obligatorním předpokladem pro uplatnění trestní odpovědnosti také porušení sportovních pravidel.¹⁶ Domnívám se v tomto případě, že se jedná o důležitý předpoklad, nikoliv však obligatorní. Ve většině případů, kdy přichází v úvahu uplatnění trestní odpovědnosti, dojde zároveň i k porušení sportovních pravidel, nicméně nelze hovořit o porušení sportovních pravidel jako obligatorním předpokladu vzniku trestní odpovědnosti. Mohou se vyskytovat i taková jednání, která nebudou porušením sportovních pravidel (a to například z toho důvodu, že sportovní pravidla tuto výšeč zájmů neupravují), a přesto u nich

¹⁵ Srov. GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 593-594.

¹⁶ Více ke sportovním pravidlům: PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo (Úvod do dejín, teórie a praxe právej zodpovednosti v športe)*. 1. vydání. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984, s. 10; SADOVSKÝ, Stanislav. *Právní aspekty násilí ve sportu*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 45 – 92; GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 64-93.

bude možné v případě porušení nejdůležitějších společenských zájmů a hodnot uplatnit postih dle předpisů trestního práva.

Na základě těchto skutečností zastávám ten názor, že sportovní pravidla, resp. jejich porušení, nejsou nezbytnou podmínkou pro aplikaci trestní odpovědnosti ve sportu, jsou však důležitým, avšak pouze pomocným kritériem. Pokud bude tedy zahájeno trestní stíhání pro trestný čin, který má svou podstatu ve sportu, pak není obligatorní součástí pouze přezkum sportovních pravidel, ale posuzování všech okolností případu, z nichž bude možné vyvodit, zda došlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu. Porušení sportovních pravidel bude v tomto případě pouze doplňujícím kritériem při posuzování této trestní odpovědnosti. Pokud bude prokázáno z jiných skutečností, že došlo k naplnění znaků trestného činu, avšak sportovní pravidla nebyla porušena, nebude to překážkou ke vzniku trestní odpovědnosti pachatele.

3. 4. Sankční mechanismy sportu a trestního práva

Jak bylo již nastíněno v předchozích částech práce, existuje určitá dvojkolejnost trestání sportovních deliktů.¹⁷ Lze hovořit o tzv. sportovním (disciplinárním) sankcionování a soudním sankcionování. Tyto dva systémy nejsou, resp. by neměly být v rozporu, ale měly by se naopak navzájem propojovat. Dualita sankcionování je postavena na tom principu, že v případě deliktu spáchaného ve sportu nastupuje v první řadě odpovědnost disciplinární, tedy odpovědnost dle disciplinárních předpisů, která je řešena před příslušným disciplinárním orgánem. Pro případ, že nepostačí sankce dle disciplinárních předpisů, lze uplatnit odpovědnost dle právních předpisů. V méně závažných případech se bude jednat o odpovědnost z hlediska občanského práva, v nejzávažnějších případech, kdy dochází k porušování nejdůležitějších společenských hodnot, bude uplatněna odpovědnost dle trestního práva.¹⁸

Existuje různé vymezení kombinací sankcí, přičemž z české sportovně-právní doktríny lze uvést teorie Dr. Králíka¹⁹, který poměrně výstižně rozděluje průnik sankcí do 4 skupin.

¹⁷ Srov. GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 38-39.

¹⁸ Srov. CHAMPION, Walter T. *Sports law in a nutshell*. 3. vydání. St. Paul, Minn.: Thomson-West, 2005, s. 214-215.

¹⁹ Srov. KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 17 a násled.; KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinární úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 7-8, s. 61-72; KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinární úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 10, s. 20-24; KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinární úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 11, s. 18-24; KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinární úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, roč. 11, č. 12, s. 15-22.

V prvním případě se jedná o porušení sportovního pravidla, kde nemá stanovenou sankci. Jedná se sice o psané pravidlo chování, jehož vymahatelnost je však v důsledku absence sankce velmi obtížná (např. pravidla fair-play, etický kodex, pravidla běžně používaná v daném sportu apod.).

V druhém případě dochází k porušení sportovního pravidla, přičemž existuje sankce za takové porušení v rovině disciplinární. Dochází zde k aplikaci sankce dle sportovních předpisů, přičemž o této sankci rozhodují příslušné sportovní orgány (např. sportovní komise, disciplinární orgány, kárné komise). Tento případ bude patrně nejčastějším způsobem řešení deliktů, neboť ukládání trestněprávní sankce se vztahuje zejména k vážným sportovním úrazům. Ve většině ostatních případů postačí pouze uložení sankce dle disciplinárních předpisů.

Ve třetím případě dochází k porušení jak sportovních, tak právních pravidel. Za takové chování lze udělit dva druhy sankcí, přičemž se bude většinou jednat o jejich kombinaci. V těchto případech se bude jednat zejména o porušení pracovních, občanskoprávních a trestních předpisů, přičemž pro potřeby této rigorózní práce se budu zabývat pouze porušením předpisů trestního práva. Typicky se bude jednat o problematiku ublížení na zdraví, kdy sportovec v rámci hry/zápasu způsobí jinému sportovci vážnější zranění nejen v rozporu se sportovními pravidly, ale i v rozporu s právními předpisy. Za takové chování mu lze udělat sportovní sankci např. ve formě zákazu činnosti na určitý počet zápasů a zároveň mu může být uložen trest v podobě odnětí svobody nebo peněžitého trestu.

Čtvrtým případem průniku sankcí rozumíme případ, kdy dojde k porušení právního pravidla, aniž by došlo k porušení sportovních pravidel. Tato skupina se týká zejména jevů, které nejsou ve sportovních pravidlech vůbec vymezeny. Sportovní pravidla ve většině případů neupravují případy týkající se např. ublížení na zdraví, podplácení, přijímání úplatků a podobně. Jedná se často o případy, které jsou v rozporu s podstatou sportu a jejich kriminalizace je nezbytná nejen z hlediska represivního, ale i z hlediska preventivního. Efektivní a včasné trestní stíhání těchto jednání může působit jako zřetelný signál toho, že existuje účinná ochrana nejdůležitějších hodnot i v oblastech jako je sport. Tento preventivní účel se bude projevovat v tom, že část sportovců se zdrží těchto protiprávních jednání, neboť si budou uvědomovat možnost případné sankce ze strany příslušných státních orgánů.

Z hlediska porovnání disciplinární odpovědnosti a odpovědnosti dle trestního práva lze stanovit ještě jeden podstatný argument pro případné uplatňování trestního práva ve sportu. Disciplinárním orgánům nepřísluší posuzování nejzávažnějších případů v případě porušení společenských hodnot a zájmů i z toho důvodu, že nedisponují k tomu odpovídajícími

sankcemi. Zatímco orgány činné v trestním řízení mají možnost ukládat za spáchané trestné činy tresty a ochranná opatření, možnosti disciplinárních orgánů jsou v tomto směru značně omezené. Mezi nejpřísnější disciplinární tresty budeme řadit například zákazy činnosti, případně peněžitě tresty, což lze ale z logiky věci považovat v těchto případech za krajně nevyhovující. Je třeba si uvědomit, že pro ukládání přísnějších trestů nejsou disciplinární orgány nejen oprávněny, ale nemají ani technické zázemí a podmínky pro výkon přísnějších trestů. Tyto záležitosti náleží výhradně státu, resp. příslušným státním orgánům.

4. TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST SPORTOVCŮ

Existuje celá řada jednání, která mohou zakládat trestní odpovědnost v oblasti sportu. Pro přehlednost a porozumění lze hovořit o třech hlavních skupinách trestní odpovědnosti. První skupina bude zahrnovat jednání týkající se trestní odpovědnosti za zranění způsobená v průběhu vykonávání sportovní činnosti, která mají spojitost s provozováním této činnosti, a která byla způsobena v důsledku jednání jiného sportovce (zkráceně lze hovořit o sportovních úrazech). Druhou skupinu tvoří jednání mající charakter korupce a jednání s ní souvisejících (tedy majetková, hospodářská trestná činnost a trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných). Třetí skupinou jsou trestné činy týkající se trestního postihu za protiprávní chování na stadionech (agresivní chování fanoušků, problematika hooligans apod.). Předmětem zájmu této rigorózní práce bude první z uvedených skupin, tedy odpovědnost sportovců za jimi způsobená zranění.

Zatímco v řadě zahraničních států existuje podrobná právní teorie týkající se trestní odpovědnosti za sportovní úrazy, v České republice je v této problematice značná mezera. Většina prací, které se zabývají problematikou sportovního práva, řeší pouze ekonomicko-sportovní otázky. Nicméně i těchto prací není mnoho a nelze hovořit o tom, že by zde existovala jednotná ucelenější koncepce týkající se trestní odpovědnosti ve sportu. Podobně je na tom i judikatura, která prozatím řešila pouze pár případů²⁰ týkajících se trestní odpovědnosti ve sportu. Většina ostatních případů byla patrně řešena disciplinárně, v závažnějších případech prostředky práva občanského, ale trestní odpovědnost byla prozatím uplatněna pouze ve výjimečných případech. Je to bezesporu i z toho důvodu, že trestní právo má v právním řádu povahu krajního prostředku řešení sporů, „ultima ratio“, ke kterému se přistupuje v nejzávažnějších případech porušení společenských hodnot a zájmů.

Právní teorie z období první republiky se otázkou trestní odpovědnosti ve sportu téměř nezabývá. Tento stav trval i v poválečném období a v padesátých letech. Důvodem pro neexistenci úvah o problematice trestní odpovědnosti ve sportu bude zejména společenská situace a politický vývoj v naší zemi v kontextu světových událostí, které provázely první polovinu 20. století.²¹ Zatímco v některých zemích vznikaly teorie týkající se sportovního práva a trestní odpovědnosti již od počátku 20. století (např. Velká Británie, Spojené státy

²⁰ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 7 Tdo 1057/2008 (přijetí úplatku); rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 4 Tdo 239/2014 (podvod); rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. 5 Tdo 1196/2011 (úvěrový podvod, zkraslování údajů o stavu hospodaření a jmění).

²¹ Srov. KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinární úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, č. 12, s. 17.

americké), v našich podmínkách panoval v této oblasti absolutní klid.

Na toto téma bylo publikováno jen několik článků týkajících se již specifických a konkrétních případů²², podrobnější odborné práce však chybí. Jedinou výjimkou jsou články Dr. Králíka řešící některé aspekty trestní odpovědnosti ve sportu. Tento autor se jako jeden z mála věnuje problematice soustavněji a koncepčně. Dá se tedy říct, že zatímco v některých zemích se zabývají touto problematikou již desítky let²³, u nás se stále jedná o otázku čerstvou, prozatím neprobádanou.

4. 1. Zavinění

Na úvod problematiky uvedu nejprve několik poznámek směřujících k otázce zavinění. Poté bude následovat rozbor konkrétních forem zavinění v jednotlivých sportech, a to zejména za pomoci jednotlivých případů z tuzemské a zahraniční praxe. Otázka zavinění bude nejen stěžejním prvkem z hlediska posuzování uplatňování trestní odpovědnosti, ale především znakem nejkomplikovanějším. V souvislosti s jednotlivými teoriemi trestní odpovědnosti lze vydedukovat, že pohledy na posuzování trestní odpovědnosti a s tím související problematiku zavinění jsou značně rozdílné. Zatímco někteří autoři trestní odpovědnost ve sportu odmítají, velká část autorů připouští existenci trestní odpovědnosti, nicméně odlišují se v míře, jak lze tuto odpovědnost uplatňovat.

Problematika zavinění bude z hlediska dokazování značně obtížná, neboť sport je považován za společensky dovolenou a prospěšnou činnost, u které se obecně nepředpokládá vznik úmyslných protiprávních jednání. Nicméně řada případů z judikatury poukazuje na to, že z hlediska forem zavinění přichází v úvahu jak úmyslné, tak nedbalostní zavinění.

Úmyslné zavinění obsahuje z hlediska trestněprávní teorie dvě formy, a to úmysl přímý a nepřímý.

Úmysl přímý spočívá v tom, že pachatel (v tomto případě sportovec) věděl, že způsobem uvedeným v trestním zákoníku poruší nebo ohrozí nebo alespoň může porušit nebo ohrozit zájem, který je chráněn trestním zákoníkem (složka vědění), a chtěl takové porušení či ohrožení způsobit (složka volní).²⁴ V otázce zavinění ve formě přímého úmyslu lze říci, že tato forma zavinění bude v případě sportovních úrazů téměř vyloučena. Případů úmyslného způsobení zranění, tedy spáchání úmyslného trestného činu, jehož objektem je život a zdraví

²² Např. FASTNER, Jindřich. Dotazy a odpovědi (K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků ve fotbalu). *Trestněprávní revue*. 2007, 11, s. 330-331; HORA, Jiří. *K otázce trestní odpovědnosti hráčů při sportovních úrazech*. In *Acta Universitatis Carolinae Gymnica*, 1979, roč. 15, č. 1., s. 15-24; KRÁLÍK, Michal. K právní odpovědnosti lyžařů za úrazy na lyžařských drahách. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 11 – 12, s. 57 – 65.

²³ Např. Velká Británie, Spojené státy americké, Německo.

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 224.

sportovních soupeřů, bude minimálně. Dokázání volní složky spočívající v tom, že sportovec chtěl jinému způsobit zranění, je možné pouze zcela výjimečně.

U **nepřímého úmyslu** pachatel věděl, že svým jednáním může ohrozit nebo porušit zájem chráněný trestním zákoníkem, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.²⁵ Právě tato forma nepřímého úmyslu bude ve většině případů zahrnovat případy, kdy dojde k úmyslnému způsobení zranění ve sportu. Na rozdíl od přímého úmyslu, u kterého lze se značnými obtížemi v oblasti sportu prokazovat, že osoba chtěla způsobit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákoníkem, postačí v případě nepřímého úmyslu pouze srozumění.

Srozumění je definováno trestním zákoníkem jako smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může ohrozit nebo porušit zájem chráněný trestním zákoníkem.²⁶ Forma nepřímého úmyslu bude pro sportovní úrazy, které jsou spáchány úmyslně, daleko pravděpodobnější. Nicméně i přesto lze konstatovat, že případy úmyslného zavinění, ať již formou přímého nebo nepřímého úmyslu, budou z hlediska uplatnění trestní odpovědnosti v menšině. Případy vzniku zranění, které jsou následkem úmyslného jednání sportovců, nelze patrně ani nazývat sportovními zákroky. Jedná se o excesivní jednání, ke kterým dochází v průběhu sportovní činnosti, přičemž však jejich základ není dán charakterem sportu, ale jejich povaha má blízko k tradičním případům ublížení na zdraví, ke kterým dochází i mimo sportovní oblast. Jedná se o případy úmyslných úderů (v širším slova smyslu) protihráče, které jsou často způsobeny v důsledku zkratovitého a neodůvodněného jednání sportovce.

Aby bylo možno prokázat úmysl, bude se jednat o případy, kdy došlo ke zranění mimo tradiční herní zápolení, tedy různé údery mimo hru, které však mají často základ v průběhu předešlé herní situace. U těchto případů bude nejčastěji docházet v průběhu kolektivních sportů, výjimečně u individuálních, a zcela ojediněle teoreticky i u bojových sportů.

Nejčastější formou zavinění za zranění způsobená ve sportu budou bezpochyby nedbalostní zavinění. Z pohledu nedbalostního zavinění rozlišujeme nedbalost vědomou a nevědomou.

O **vědomé nedbalosti** hovoříme v případě, že pachatel věděl, že může ohrozit nebo porušit zájem chráněný trestním zákoníkem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové ohrožení nebo porušení nezpůsobí.²⁷ Tato forma nedbalostního zavinění souvisí s tím, že sportovec nedodrží potřebnou míru opatrnosti, ke které je s ohledem na okolnosti povinen a

²⁵ § 15 odst. 1 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁶ § 15 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ Srov. § 16 odst. 1 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

s ohledem na jeho osobu schopen.²⁸ Jedná se patrně o nejčastější formu zavinění, ke které bude docházet v oblasti sportu. Ačkoliv předpokládáme určitou míru sportovního rizika a možnosti způsobení zranění, tak je každá osoba při vykonávání sportu povinna zachovat míru opatrnosti, aby nedošlo ke způsobení zranění druhého sportovce. Tato míra se odlišuje u různých druhů sportů a nelze ji v tomto případě paušalizovat. Přestože sport představuje společenskou činnost, musí být sportovec schopen zhodnotit situaci a případný vznik nebezpečí pro zájem chráněný trestním zákoníkem.²⁹

O **nevědomé nedbalosti** hovoříme v případě, že pachatel nevěděl, že svým jednáním může ohrozit nebo porušit zájem chráněný trestním zákoníkem, až o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům měl a mohl vědět.³⁰ Nevědomá nedbalost je postavena na povinnosti a možnosti předvídat ohrožení nebo porušení zájmů chráněného trestním zákoníkem.³¹ Při posuzování této možnosti předvídat bude hrát roli řada faktorů jako např. vlastnosti, momentální rozpoložení pachatele, konkrétní prostředí, okolnosti, zkušenosti apod. Pokud chybí povinnost nebo možnost zhodnocení této situace, tedy kterákoli z těchto složek, bude se jednat o nezaviněný čin.³²

4. 2. Odpovědnost za úrazy sportovců při sportovní činnosti

Otázka použitelnosti trestního práva k postihu zranění způsobených v oblasti sportu je často diskutovaný problém, na který neexistuje ve společnosti všeobecná shoda.³³ Jelikož se jedná o poměrně složitou a spornou problematiku, cílem následujících odstavců nebude podat jasné stanovisko k uplatnění trestní odpovědnosti ve sportu, ale vymezení možností k trestnímu postihu a pojednání o možnostech uplatnění trestní odpovědnosti na základě modelových případů. Vzhledem k povaze této problematiky ani není možné podat jednoznačné řešení toho, jak tyto případy posuzovat, nicméně lze vymežit určité předpoklady a kritéria, jejichž porušení může zakládat trestní odpovědnost v oblasti sportu. Při posuzování konkrétních případů orgány činnými v trestním řízení bude stejně vždy záležet na okolnostech daného případu, provedeným důkazům a mnoha dalším relevantním faktorům z hlediska trestního práva.

Ke složitosti problematiky přispívá i rozmanitost sportu jako druhu společenské

²⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 238.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 236.

³⁰ Srov. § 16 odst. 1 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 236.

³² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 238.

³³ GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 591-592.

činnosti, kdy existuje velmi mnoho sportovních činností různého charakteru. Důležitým posuzovacím kritériem budou faktory kulturní (resp. sportovně-kulturní), tradice určité země, sportovně-právní teorie uplatňované v určité zemi, platná právní úprava, ustálená judikatura, zvyklosti, obvyklé způsoby posuzování daných případů, sportovní politika, sportovní etika, dobré mravy, účinná sportovní legislativa a řada dalších faktorů.³⁴ Z tohoto pohledu bude pro nás relevantní situace v České republice, ve srovnání s některými jinými státy, zejména Spojenými státy americkými a Velkou Británií.

Na úvod je třeba zmínit, že sport lze rozdělit mimo jiné na profesionální a amatérský sport. Z mého pohledu bude až na výjimky (lyžování) předmětem zájmu profesionální výkon sportovní činnosti. Nelze konstatovat, že by byla situace při posuzování trestní odpovědnosti v amatérském a profesionálním sportu diametrálně odlišná, nicméně určité odchylky zde nepochybně jsou. Zásadní rozdíl bude patrně v pojetí možnosti uplatnění sportovního rizika, a to za předpokladu, že v obecné rovině připustíme jeho existenci. U profesionálních sportů musíme brát v potaz skutečnost, že daná osoba se sportem živí a tím v podstatě vykonává své povolání. Z tohoto důvodu lze konstatovat, že při každodenním vykonávání sportovní činnosti musí počítat s určitou mírou rizika, že jí bude způsobeno zranění.

Na druhou stranu je třeba zmínit tu skutečnost, že případné zranění profesionálního sportovce, které má trvalé následky a znemožňuje mu dále výkon sportovní činnosti, má pro něj zásadní existenciální následky v podobě ztráty zaměstnání, kterému přizpůsobil svůj dosavadní život (např. na úkor studia, jiného zaměstnání atd.). I z tohoto důvodu, vyjma řady dalších důvodů, zastávám možnost aplikace trestního práva v oblasti sportu, avšak pouze v nejzávažnějších případech.

U amatérského sportu nemá zranění ve sportu vždy vliv na výkon zaměstnání. Osoba, která při amatérském sportu utrpí zranění v důsledku protiprávního jednání jiného sportovce, nemusí být automaticky indisponována ve svém stávajícím či budoucím zaměstnání, byť již třeba dál nemůže provozovat konkrétní sportovní činnost. Na druhou stranu je třeba poznamenat, že výkon amatérského sportu má působit jako určitý způsob relaxace, při kterém by mělo existovat menší sportovní riziko vzniku zranění. Na základě toho lze konstatovat, že míra sportovního rizika by měla být u profesionálních sportovců bezpochyby větší, než u amatérských sportovců, nicméně to nevylučuje uplatnění trestní odpovědnosti jak u amatérských, tak u profesionálních sportů. Stejně jako v ostatních případech bude platit, že je třeba každý případ posuzovat individuálně s ohledem na všechny okolnosti, za nichž ke

³⁴ Srov. KRÁLÍK, Michal. Právní odpovědnost za sportovní úrazy aneb „Quo vadis, moderní sporte?“. *Právní rádce*, 2007, č. 2, s. 9.

způsobení zranění došlo.

Kategorizace sportovních činností v kontextu trestního práva

Pro potřeby této práce lze rozdělit sport do několika kategorií. Různé kategorie sportu mají odlišné charakteristické prvky, nicméně z hlediska problematiky trestní odpovědnosti je možné sportovní činnost rozdělit především na individuální sporty, kolektivní sporty, kontaktní sporty a případně některé další specifické sporty, které nelze jednoznačně podřadit pod některou z výše uvedených skupin.

Individuální a kolektivní sporty lze dále rozdělit podle toho, zda je zde obvyklé nebezpečí fyzického kontaktu mezi sportovci či není. V případě individuálních sportů se bude většina těchto sportů uskutečňovat bez možnosti fyzického kontaktu, u které by mohlo dojít ke zranění sportovce. U kolektivních sportů bude naopak fyzický kontakt v řadě případů nezbytnou součástí tohoto sportu. Jedná se o důležité kritérium, ke kterému je třeba přihlížet v procesu posuzování trestní odpovědnosti sportovce.

Považuji za nutné uvést, že předmětem této kapitoly nebude detailní charakteristika každého existujícího sportu, resp. sportovní činnosti, včetně možných rizik zakládajících případnou trestní odpovědnost. Předmětem zájmu budou takové sportovní činnosti, u kterých v praxi často dochází nebo by mohlo docházet ke sportovním úrazům.

Skupina kontaktních (bojových) sportů je natolik specifická, že se jí budu zabývat odděleně, byť by formálně spadala do kategorie individuálních sportů. Tuto skupinu nelze posuzovat v rámci ostatních sportovních činností, neboť podstatou tohoto druhu sportu je kontaktní, resp. bojová činnost mezi dvěma osobami, jejíž nedílnou součástí je i způsobení zranění. Z tohoto důvodu je zde hranice protiprávního jednání značně posunuta a trestní odpovědnost budou v tomto případě zakládat pouze jednání, které mají charakter určitých krajních excesů, nicméně ve většině případů bude dle mého názoru trestní odpovědnost vyloučena.

4. 2. 1. Individuální sporty

Individuální sporty představují kategorii, ve které dochází ke zranění sportovců jinými sportovci zřídka. Je to dáno především samotnou povahou těchto druhů sportovních činností, kdy jejich podstatou není přímý fyzický kontakt s ostatními sportovci, ale vykonání pouhé individuální sportovní činnosti určitého charakteru. Ke zraněním tedy dochází spíše v důsledku různých druhů selhání sportovce, kteří ať již úmyslně nebo nedbalostně, nedodrží

bezpečnostní předpisy, pravidla daného sportu nebo hry, obvyklou míru opatrnosti, obecnou prevenční povinnost, případně různé druhy pravidel či předpisů nezávazného charakteru, které však upravují vykonávání určité činnosti. Vznikne tím určitá odchylka od obvyklého způsobu provozování daného sportu, která může mít za následek vznik sportovního úrazu způsobený jiným sportovcům, resp. jiným osobám obecně. Tyto případy budou však ve většině případů zakládat disciplinární odpovědnost, případná občanskoprávní (náhrada škody zraněné osobě apod.), správní nebo trestní odpovědnost by zde mohla znamenat neopodstatněně přísný postih. Mezi individuální sporty se řadí i různé druhy kontaktních, resp. bojových sportů, které však vzhledem k jejich speciálnímu charakteru budou rozebrány v samostatné kapitole.

4. 2. 1. 1. Lyžování

Prvním z řady individuálních sportů, ve kterém může poměrně často dojít ke zranění jiných osob v důsledku protiprávního chování jiných sportovců, je lyžování (v širším slova smyslu zahrnující např. i snowboard). Na úvod je třeba konstatovat, že následující odstavce se budou týkat nejen profesionálního sportu, ale zejména amatérského lyžování (zatímco většina ostatních případů odpovědnosti v této práci se věnuje profesionálnímu sportu).

Z české judikatury stojí za zmínku rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. 8 Tdo 68/2010, které se týkalo trestní odpovědnosti lyžaře za ublížení na zdraví jiné osobě v důsledku nedodržení obecné prevenční povinnosti při jízdě na lyžích. V daném případě došlo k vážnému zranění nezletilé lyžařky v důsledku nepozornosti a nedbalostního jednání ze strany jiného lyžaře. Lyžař ji při své jízdě na sjezdovce srazil, přičemž v důsledku tohoto nárazu došlo k lehkému poranění tváře a značnému poranění krajiny břišní a části hrudníku. Konkrétně došlo k roztržení sleziny, což vedlo k operaci a jejímu odstranění, tedy těžkému poškození důležitého orgánu s dobou léčení 8 týdnů a trvalými následky spočívajícími ve snížené obranyschopnosti organismu. V důsledku toho jednání a způsobených následků byl lyžař shledán trestně odpovědným za trestný čin ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 trestního zákoníku. Právní věta tohoto rozhodnutí stanovuje obecná pravidla pro stanovení odpovědnosti lyžaře, kdy lyžař je povinen mimo jiné přizpůsobit rychlost a způsob jízdy svým schopnostem a zkušenostem a celkové situaci na místě, jimž projíždí (zejména terénním, sněhovým a povětrnostním podmínkám, výhledovým poměrům, počtu a pohybu ostatních lyžařů či jiných osob apod.), aby měl možnost včas a v dostatečné vzdálenosti reagovat i na nenadálou překážku v jízdě.³⁵

³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 8 Tdo 68/2010.

Rozhodnutí je zajímavé z hlediska stanovení trestní odpovědnosti ve dvou směrech. Jednak se jedná o odkaz na porušení tzv. obecné prevenční povinnosti vyplývající z § 415 zákona č. 40/1964 Sb. (starý občanský zákoník), jednak odkazem na pravidla chování pro lyžaře, která vydala Mezinárodní lyžařská federace. Starý občanský zákoník stanovil v § 415 obecnou prevenční povinnost spočívající v tom, že každý je povinen zachovat potřebnou míru opatrnosti, kterou by bylo možné po něm požadovat z hlediska objektivního i subjektivního. Porušení této povinnosti může znamenat nejen vznik občanskoprávní odpovědnosti za škodu, ale v krajních případech může být i podkladem pro vznik trestněprávní odpovědnosti, pokud dojde k porušení některých hodnot a zájmů, které trestní zákoník chrání (vznik trestní odpovědnosti na základě porušení obecné prevenční povinnosti stanovené v § 415 občanského zákoníku lze nalézt v řadě soudních rozhodnutí). Zároveň Nejvyšší soud potvrdil i důležitost pravidel Mezinárodní lyžařské federace týkajících se lyžování, které sice nejsou považovány za závazný právní předpis, ale vzhledem k charakteru lyžování jako sportovní činnosti s určitou mírou rizika je třeba se těmito pravidly řídit. Vzhledem k tomu, že se jedná o jediná pravidla regulující tento druh sportu, jejich porušení může znamenat porušení obecné prevenční povinnosti a následně i vznik trestněprávní odpovědnosti. Toto rozhodnutí je významné i z toho hlediska, že se jedná o první rozhodnutí týkající se trestní odpovědnosti za zranění způsobená při lyžování a je tedy určitým podkladem pro další rozhodovací činnost soudů v daných případech.

V tomto případě se převážně ztotožňuji s argumentací a závěry Nejvyššího soudu uvedené v daném rozhodnutí. Ačkoli nebylo jednání lyžaře vedeno úmyslem způsobit nějaké osobě zranění, je třeba brát v úvahu i další okolnosti případu, zejména způsobení následku v podobě vážné újmy na zdraví nezletilé lyžařky. Přestože se ze strany lyžaře jednalo o nedbalostní formu jednání, které určitě nebylo vedeno s cílem poranit nějakou osobu, nelze opomenout fakt, že došlo ke způsobení zranění vážného charakteru, a z tohoto důvodu je na místě uplatnění trestněprávní odpovědnosti. Byť se v tomto případě může rozhodnutí na první pohled jevit jako neodůvodněně přísné, je třeba si uvědomit, že tímto zraněním byla nezletilá lyžařka způsobena taková zranění, které ji budou nepříznivě ovlivňovat po celý život.

Trestní zákoník obsahuje celou řadu skutkových podstat trestných činů, které mohou být způsobeny také v důsledku nedbalosti (dopravní nehody apod.) a jejich spáchání se běžně trestá, není na místě dělat v tomto případě výjimky. V tomto případě došlo nejen k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví uvedeného v trestním zákoníku, ale i k porušení předpisů občanského práva a předpisů regulujících chování daného sportu (byť ne obecně závazných).

Povinnost dodržování pravidel Mezinárodní lyžařské federace vychází i z dalšího rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 1506/2004, které se týká občanskoprávní odpovědnosti. Uvedené rozhodnutí mimo jiné také stanovuje, že pravidla lyžování Mezinárodní lyžařské federace sice nejsou obecně závazným právním předpisem, nicméně pro lyžaře na sjezdovce jsou závazná a jsou povinni se jimi řídit. Pokud se tak nestane a dojde k porušení těchto pravidel, dojde i k porušení obecné prevenční povinnosti, a toto jednání může zakládat občanskoprávní odpovědnost.³⁶

Význam dodržování sportovních pravidel je obsažen i v dalším rozhodnutí Nejvyššího soudu 3 Tdo 1355/2006, které mimo jiné potvrzuje význam pravidel sportovních her, která mají chránit zdraví hráčů před jednáním, které jim může způsobit zranění. Zároveň je třeba uvést, že lyžování je sice svým charakterem druh sportu, při kterém může dojít ke zranění, nicméně se předpokládá, že toto zranění nebude způsobeno vinou jiné osoby, ale ve většině případů vlastním neopatrným chováním, které by v tomto případě nezakládalo žádnou právní odpovědnost jiné osoby. Nejedná se tedy o druh sportovní činnosti, která by nutně předpokládala kontakt s jinou osobou. Na základě tohoto faktu nelze ani dovozovat závěr, že by lyžař byl povinen snášet zranění způsobené s jiným lyžařem.³⁷

Nelze dovozovat ani to, že by měl být poškozený lyžař srozuměn s tím, že mu může být způsobeno zranění jinou osobou. Může být srozuměn pouze s tím, že si může přivodit ublížení na zdraví v důsledku vlastní neopatrnosti nebo nezkušenosti. Teorie souhlasu poškozeného a přípustného rizika by v tomto případě neměla být uplatňována v takové míře, jako je například v případě některých kolektivních sportů. Navíc zde došlo k uložení vcelku přijatelného trestu (trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců, jehož výkon mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu jednoho roku a zároveň náhrada škody poškozené osobě). Tedy nikoliv uložení trestu odnětí svobody nepodmíněně, ale k potrestání postačí uložení podmíněného trestu odnětí svobody. Z hlediska popsanych skutkových okolností by byl nepodmíněný trest nepřiměřeně tvrdý a je nutné brát v potaz i celé trestní řízení, které mělo také výchovný charakter.

Toto rozhodnutí týkající se trestněprávního postihu v průběhu provozování sportovní činnosti nemá jen sankční charakter, ale má i obecně prevenční charakter v tom smyslu, že při provozování sportovní činnosti je třeba dbát na bezpečnostní hledisko, resp. potřebnou míru

³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1506/2004.

³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006 se týká trestní odpovědnosti za zranění způsobené při fotbale, nicméně právní názor uvedený v tomto rozhodnutí, který se týká povinnosti dodržovat sportovní pravidla, může být aplikován i na jiné sportovní aktivity, jejichž činnost je regulována psanými sportovními pravidly.

opatrnosti, kterou lze od člověka obecně vyžadovat. Nelze tedy přistupovat k výkonu určité sportovní činnosti s tím, že je zaručena absolutní sportovní imunita na zranění způsobená v rámci sportu jiným osobám.

Důležitým faktorem při posuzování trestní odpovědnosti u lyžařů bude i otázka spoluzavinění poškozeného, případně jiné osoby na svahu. V průběhu dokazování bude třeba prokázat, zda i poškozený dodržel všechna pravidla daného sportu, zda neporušil obecnou prevenční povinnost, tedy zda nějakým způsobem nepřispěl ke vzniku zranění. Tento argument bude patrně používán jako nejčastější způsob obhajoby ze strany obviněného, neboť prokázání spoluzavinění přinejmenším snižuje jeho míru trestní odpovědnosti za spáchaný trestný čin spočívající v ublížení na zdraví (a výši případné náhrady škody za způsobené zranění).

Snahu o prokázání spoluzavinění poškozené lze nalézt i v citovaném rozhodnutí 8 Tdo 68/2010, kde obviněný lyžař poukazoval na nesprávnou jízdu otce poškozené a spoluzavinění samotné nezletilé lyžařky. Nicméně bylo prokázáno, že jak poškozená, tak její otec, jeli v době střetu naprosto standartním způsobem, a nebyla z jejich strany porušena žádná povinnost. Zajímavou námitkou ze strany obviněného byl i poukaz na nevýrazné oblečení poškozené, přičemž všechny tyto námitky byly soudy vyššího stupně shledány jako nedůvodné.

Zahraniční judikatura je v tomto směru značně bohatší a obsahuje řadu rozhodnutí týkajících se trestní odpovědnosti ve sportu. Jako příklad lze uvést například případ *People v Hall*. Tento případ se týkal se smrti jednoho lyžaře v důsledku zranění, která mu byla způsobena druhým lyžařem. Obviněný v tomto případě nepřizpůsobil rychlou jízdu na lyžích a narazil na svahu do poškozeného takovým způsobem, že mu způsobil řadu zranění hlavy a poranění mozku. Poškozený byl převezen do nemocnice, nicméně pokusy o resuscitaci byly neúspěšné a v důsledku těchto poranění zemřel. Na základě toho byl obviněný obžalován ze zabití druhého lyžaře. Obviněný byl nakonec shledán vinným Nejvyšším soudem státu Colorado z nedbalostního zabití a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody ve výši 90 dní, ke 240 hodinám obecně prospěšných prací a třem rokům pod dohledem probačního úředníka.³⁸

Závěrem lze tedy k problematice trestní odpovědnosti za sportovní úrazy způsobené při lyžování poznamenat následující skutečnosti. Pravidla lyžování (včetně snowboardu) jsou upravena mimo jiné pravidly chování Mezinárodní lyžařské federace, které sice nejsou

³⁸ *People v Hall*, 41 Cal. 3d 826, dostupné na: <<http://scocal.stanford.edu/opinion/people-v-hall-23477>>.

obecně závazným předpisem, nicméně se vyžaduje jejich dodržování pro oblast daného sportu. Jedná se o jedny z mála přijatých pravidel pro oblast lyžování a jsou všeobecně respektována, z tohoto důvodu se vyžaduje i jejich dodržování. Zároveň lze uvést, že jejich podstata má základ v obecné prevenční povinnosti, tedy stanovují taková pravidla chování, která by měl dodržovat každý lyžař vykonávající tuto sportovní činnost, aby jeho chováním nedošlo ke škodám na životě, zdraví a majetku.

Porušení těchto pravidel v českém právním řádu zakládá porušení obecné prevenční povinnosti stanovené v § 2900 zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník³⁹ (dříve § 415 občanského zákoníku). Pro případ, že jsou jednáním lyžaře naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví včetně dalších znaků nezbytných k vzniku trestní odpovědnosti pachatele, pak lze uplatnit i trestněprávní odpovědnost.

Ačkoli bylo zatím vydáno pouze jediné pravomocné rozhodnutí týkající se trestní odpovědnosti lyžařů, lze očekávat, že těchto případů bude v budoucnu přibývat, přičemž argumentaci v rozhodnutí 8 Tdo 68/2010 považuji za poměrně přesvědčivou a může být i podkladem pro budoucí rozhodování soudů. Přínosnou inspirací může být i zahraniční judikatura a literatura, neboť výstupy v české právní teorii k tomuto tématu jsou ojedinělé.⁴⁰

4. 2. 1. 2. Dostihy

Dalším případem individuálního sportu, u kterého může docházet ke zranění způsobené v důsledku chování jiné osoby, jsou dostihy. Dostihy jsou specifickým sportem, jehož podstatou není kontakt mezi jednotlivými sportovci. Přesto, vzhledem k povaze tohoto sportu, dynamice a dalším aspektům tohoto sportu, může k těmto zraněním dojít. Je důležité brát v potaz i to hledisko, že tento sport závisí na výkonu zvířete, tedy tvora, jehož chování nelze jednoznačně vždy ovlivnit (v tomto případě opomeneme fakt, že zvíře má být k provozování tohoto sportu řádně a spolehlivě vycvičeno a nebudeme se zabývat případnou odpovědností za špatný trénink, neboť by prokazování takových aspektů bylo značně složité a patrně by nikam nevedlo). Lze vycházet zejména z toho, že i při sebelepším tréninku zvířete mohou nastat okolnosti, které není možné i při vyvinutí veškeré opatrnosti, kterou lze po jezdcí požadovat, ovlivnit.

Předmětem zájmu z hlediska trestní odpovědnosti budou tedy ty případy, kdy dojde ke zranění jiné osoby (v tomto případě mám na mysli zejména jiného jezdce) způsobené

³⁹ „Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“

⁴⁰ Srov. KRÁLÍK, Michal. K právní odpovědnosti lyžařů za úrazy na lyžařských drahách. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 11-12, s. 57-65.

úmyslným jednáním jezdce, které vyplývá z porušení pravidel daných v rámci daného sportu. V české judikatuře tato problematika prozatím nebyla řešena, a proto se přikláním spíše k tomu, že i případné nedbalostní jednání v rámci tohoto sportu nemá ve většině případů zakládat trestní odpovědnost, ale pouze disciplinární, v nejzávažnějších případech občanskoprávní odpovědnost.

Otázka dostihů je zde uvedena spíše pro představu, kde všude lze uplatnit právní odpovědnost, neboť v zahraniční judikatuře již byla zmíněna odpovědnost v souvislosti s jezdeckým sportem. Jednalo se například o případ *Ordway v. Superior Court of Orange County*, vydaný Odvolacím soudem státu Kalifornie v roce 1988. V tomto případě došlo ke zranění zkušeného žokeje jménem Judy Casella, která spadla ze sedla v důsledku jednání jiného koně (*Over Shadow*), který jí zkřížil cestu a způsobil tím její pád. Jezdec tohoto druhého koně byl shledán vinným z porušení jezdeckých pravidel a byl mu vystaven zákaz činnosti na dalších pět dostihů. Casella zároveň podala žalobu nejen na tohoto jezdce, ale i trenéra a majitele koně.⁴¹

Podobným případem byl *Turcotte v. Fell* z roku 1986. Na základě těchto případů bylo stanoveno, že výše uvedené chování, tedy určité způsoby blokování, křížení jezdců patří k povaze tohoto sportu a sportovec, který se účastní tohoto sportu, může podobné chování očekávat a musí s tím být srozuměn.⁴²

Jak již bylo v textu naznačeno, přikláním se k názoru, že aplikace trestního práva v oblasti dostihů, resp. jezdeckého sportu není na místě. Jedná se o druh sportu, kde se vyskytuje více těžko ovlivnitelných faktorů, kdy trestní postih osob jezdců by byl nepřiměřeně tvrdý a negativně by ovlivnil celkové působení tohoto sportu.

4. 2. 1. 3. Automobilový sport, rallye

Dalšími typově podobnými individuálními sporty, kde může dojít k zranění a ve výjimečných případech k uplatnění trestní odpovědnosti, mohou být automobilový sport, motocyklistika (tyto pojmy zahrnují v širším slova smyslu celou řadu sportů), případně cyklistika. Zde se případy trestní odpovědnosti mohou týkat pouze situací, kdy bude úmyslně spácháno jednání, jehož účelem bude usmrcení nebo zranění jiného sportovce.⁴³ Tyto případy musí být spáchány úmyslně a musí naplňovat i další znaky trestného činu proti životu a

⁴¹ *Ordway v. Superior Court of Orange County* dostupné v: WEILER, Paul a kol. *Sports and the Law: Text, Cases and Problems*. 4. vydání. USA: West Academic Publishing, 2010, s. 1092-1097.

⁴² *Turcotte v. Fell*, dostupné v: WEILER, Paul a kol. *Sports and the Law: Text, Cases and Problems*. 4. vydání. USA: West Academic Publishing, 2010, s. 1092-1097.

⁴³ Úmyslné natlačení do bariéry, úmyslné vytlačení ze silnice (např. u rallye) apod.

zdraví. Lze říci, že tato škodlivá jednání již nesouvisí se sportem samotným, z tohoto důvodu není nutné, aby byly opomíjeny předpisy trestního práva.

4. 2. 2. Kolektivní sporty

Problematika trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy způsobené v průběhu vykonávání kolektivních sportů bude stěžejní součástí této kapitoly. Kolektivní sporty jsou oblastí, ve které dochází k nejvíce sportovním úrazům způsobeným v důsledku jednání jiných sportovců. Jedná se typově o skupinu sportů s větším rizikem možnosti vzniku zranění způsobených samotnými sportovci mezi sebou, než je tomu u individuálních sportů. Hlavním důvodem je zejména častý fyzický kontakt mezi těmito sportovci v průběhu sportovní hry, ačkoli se nejedná o primární cíl této hry (na rozdíl od skupiny bojových sportů, kde fyzický kontakt spočívající v útočení jednoho sportovce na druhého je podstatou těchto bojových sportů). Z tohoto důvodu se objevuje i riziko vzniku zranění, která se však liší dle druhu a charakteru sportovní činnosti.

Jak lze zaznamenat z médií, charakter sportu se v poslední době lehce mění a stává se z něj čistě komerční záležitost.⁴⁴ Hlavní cílem není jen vítězství v dané hře, ale především získání finančního prospěchu, uznání, slávy, případně jiných materiálních či nemateriálních výhod (možnost přestoupit do perspektivnějšího klubu, do jiné země apod.). Z tohoto hlediska bývá chování sportovců často „přemotivované“ a to způsobuje mimo jiné i častější vznik zranění.

V průběhu sportu dochází k řadě lehčích zranění, která jsou součástí tohoto sportu a není třeba uplatňovat ani disciplinární odpovědnost. Někdy však dochází ke zranění závažnějšího charakteru, které je způsobeno jednomu sportovci v důsledku nedovoleného jednání jiného sportovce. V takových případech je na zvážení uplatnění disciplinární odpovědnosti, tedy potrestání ze strany disciplinárních a kárných orgánů. Ve vážných případech, kdy dojde k porušení základních společenských hodnot a vztahů, které jsou chráněny trestním právem, může dojít i k uplatnění trestní odpovědnosti.

Ačkoli stále ještě část společnosti nahlíží na uplatňování trestní odpovědnosti do oblasti sportu spíše skepticky, je třeba si uvědomit, že je v krajních případech tento postih nezbytný. Nehovořím zde o uplatnění trestní odpovědnosti při každém zranění sportovce způsobeného v důsledku jednání jiné osoby, ale pouze o nejzávažnějších případech, kdy trestní právo působí jako „ultima ratio“ s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe.

⁴⁴ Srov. GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 40 a násl.

Kolektivních sportů je celá řada a dochází v nich ve větší či menší míře k těmto střetům. Z hlediska této práce budou předmětem zájmu vybrané, profilující sporty, u kterých dochází nejčastěji ke střetům a ublížení na zdraví způsobené jiným sportovcem. Závěry, které budou na základě těchto úvah vyvozeny, se však mohou vztahovat i na další kolektivní sporty, které zde nejsou zmíněny.

Z hlediska nejrizikovějších kolektivních sportů lze uvést především fotbal (myšleno klasický fotbal), ragby, hokej, americký fotbal apod. Vzhledem k tomu, že česká judikatura je z hlediska trestní odpovědnosti za sportovní úrazy velice skromná, součástí bude i zahraniční judikatura a modelové případy. Účelem rozboru těchto případů není vymezení jasných pravidel posuzování trestní odpovědnosti, nicméně určité nastínění situací a hranic, v rámci kterých je ještě jednání povolené a kdy již dochází k protiprávnímu jednání, u kterého lze uplatňovat trestní odpovědnost. Je však důležité poznamenat, že rozhodujícím faktorem budou vždy okolnosti daného případu a pouze na základě jejich důkladného rozboru lze rozhodovat o uplatnění trestní odpovědnosti. Přesto předpokládám, že toto rámcové vymezení bude alespoň určitým podkladem a návodem pro řešení podobných případů.

4. 2. 2. 1. Fotbal

Prvním z kolektivních sportů, kterým se budu v této kapitole zabývat, je fotbal. Fotbal patří mezi nejfrekventovanější sporty, u kterých dochází ke zranění hráčů. Je třeba poznamenat, že část těchto zranění je způsobena neopatrností nebo v důsledku běžného sportovního zápolení, bez ohledu na zavinění ostatních protihráčů. Nicméně dochází i ke zraněním, která jsou způsobena hráči mezi sebou navzájem. U těchto zranění bude ve většině případů dostačující uplatnění odpovědnosti dle disciplinárních předpisů, nicméně v krajních a nejzávažnějších případech bude možné uplatnit i odpovědnost trestněprávní.

Z hlediska dostupné české judikatury jde především o rozhodnutí Nejvyššího soudu 3 Tdo 1355/2006, které se týká trestní odpovědnosti za způsobení zdravotní újmy v důsledku nezákonného jednání jiného hráče. Předmětem tohoto řízení bylo způsobení zranění jednoho fotbalisty druhým v průběhu mistrovského zápasu v kopané. Obviněný při souboji o míč způsobil v daném případě poškozenému tříštivou zlomeninu lýtkové kosti a přetržení deltového vazy u vnitřního kotníku levé nohy, což si vyžádalo hospitalizaci v nemocnici a téměř dvouměsíční pracovní neschopnost. Okresní soud shledal obviněného vinným ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 trestního zákona (starý trestní zákon, dle účinného trestního zákoníku se jedná o § 146 odst. 1), přičemž došlo k upuštění od potrestání a odkázání poškozeného s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech

občanskoprávních. Obviněný podal v tomto případě odvolání, které mu bylo zamítnuto krajským soudem, a následně podal dovolání k Nejvyššímu soudu.⁴⁵

Argumentoval zejména tím, že soudy špatně posoudily otázku objektivní stránky, neboť se nedopustil úmyslného ani nedbalostního jednání v takové podobě, jak vyžaduje trestní zákon. Jeho zákrok patřil mezi klasický tzv. skluz, které jsou ve fotbale poměrně četné, nepovažoval tedy svůj zákrok za nějaký ojedinělý exces, na základě kterého by bylo třeba dovozovat trestní odpovědnost. Zároveň obviněný nepopřel, že došlo k porušení sportovních pravidel, ale namítal, že se nejednalo o nějaké závažné nestandardní porušení pravidel, které by zakládalo právní odpovědnost (mimo jiné argumentoval tím, že mu byla udělena pouze žlutá karta, což dokazuje, že se jednalo o zákrok obvyklý, ničím nevybočující, pokud by se jednalo o nějaký exces, měla mu být ze strany rozhodčího udělena červená karta).

Zajímavá je argumentace obviněného v té části, že v případě kolektivních sportů lze uvažovat o svolení poškozeného jako okolnosti vylučující protiprávnost. Obviněný připustil možnost svolení poškozeného v případě, kdy nejde o úmyslné způsobení zranění. Argumentoval tím, že osoba, která nastupuje do určitého zápasu (např. fotbal), musí zároveň počítat s tím, že jí může být způsobeno zranění, které může mít i závažný charakter. Zároveň napadl argumentaci nejnižších soudů v tom směru, že se nezabývaly rizikem vyplývajícím z tohoto druhu sportu, a že nerozlišovaly mezi jednáním, kdy jasně vybočuje z rámce sportovních pravidel (např. útoky po přerušení hry, útoky úmyslné s cílem někoho zranit, útoky bez držení míče apod.) a jednáním, které je způsobeno pouze v zápalu boje.

K těmto argumentům se následně vyjádřil i Nejvyšší soud, který uvedl, že účelem sportovních pravidel je nejen zajištění určitého férového jednání v daném sportu, ale také ochrana života a zdraví hráčů před takovým jednáním, která často vedou ke způsobení zranění. Na dodržování společenských pravidel je společenský zájem, a proto musí být jejich porušování sankcionováno. Zároveň vyjádřil, že je třeba se přísně individuálně zabývat způsobeným zraněním v jednotlivých druzích sportu, ale i závažností porušení pravidel přijatých pro regulaci určitého sportu. Podle Nejvyššího soudu sportovní, resp. fotbalová pravidla neupravují, jak posuzovat případy, kdy byla některému z hráčů způsobena újma v důsledku nedovoleného sportovního jednání. Avšak pokud dojde k závažnému porušení těchto pravidel, mající za následek způsobení újmy na zdraví některému z hráčů, lze v tomto případě uplatnit i předpisy trestního práva. Zároveň odmítá argumentaci v tom smyslu, že lze tuto odpovědnost za zranění omezovat pouze na úmyslné jednání a připouští uplatnění trestní

⁴⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006.

odpovědnosti i pro případy, u kterých došlo k nedbalostnímu jednání.

Na základě těchto argumentů tedy NS potvrdil rozhodnutí okresního a krajského soudu, které obviněného shledaly vinným ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví.

Na základě výše uvedených argumentů obviněného a Nejvyššího soudu uvedu níže několik poznámek k danému rozhodnutí, resp. k posuzování trestní odpovědnosti ve sportu.

V případě, že dojde ke způsobení zranění natolik vážného, že je třeba uplatňovat v daném případě trestní odpovědnost, nelze tuto odpovědnost omezit pouze na zranění způsobená úmyslně. Ve většině případů by bylo totiž značně komplikované prokazovat úmysl vztahující se ke zranění protihráče nebo dokonce úmysl ve vztahu k způsobení těžké újmy. Úmyslná jednání budou mít nejčastěji podobu zákeřných zákroků, které budou páčány např. v době přerušování hry, případně hry bez míče apod. (v těchto případech bude možné dovodit úmysl na základě skutečnosti, že ke kontaktu nedošlo v zápalu hry, ale v době, kdy osoba měla jasnou představu o tom, že tímto činem chce způsobit zranění nebo je s tím alespoň srozuměna). Nicméně nelze z tohoto dovozovat, že by tím byla automaticky vyloučena nedbalostní odpovědnost z pohledu trestního práva. Právě nedbalostní forma zavinění se bude vztahovat na zranění způsobené v průběhu hry v zápalu boje, kdy však bude překročena určitá míra opatrnosti a dojde k nepřiměřenému zákroku ze strany hráče.

Téměř každá pravidla hry ve svých ustanoveních stanoví povinnost, že hráči se mají navzájem respektovat, hra má být korektní a hráči mají navzájem dbát na svou bezpečnost.⁴⁶ Toto pravidlo mimo jiné souvisí i s obecnou prevenční povinností obsaženou v občanském právu. Na základě těchto pravidel lze vyvodit i trestní odpovědnost v nedbalostním případě. Účelem pravidel není jen úprava technických aspektů sportu, ale i ochrana osob, které se tohoto sportu aktivně účastní. A jelikož jsou možnosti ochrany z hlediska disciplinárního postihu značně omezené, je třeba tuto ochranu doplnit i občanskoprávními a trestněprávními prostředky (v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe). Je třeba si uvědomit, že případná nemožnost aplikace norem trestního práva do této oblasti by mohla mít vážnější důsledky v tom smyslu, že i v případě úmyslně způsobených zranění s trvalými následky by mohl být uložen v rámci disciplinárního zřízení maximálně zákaz činnosti na nějakou dobu, případně jiný disciplinární trest, který je však v tomto případě zanedbatelný a nedostačující.

Za zajímavou lze považovat argumentaci obviněného z hlediska okolností vylučující protiprávnost ve sportu v podobě svolení poškozeného. Svolení poškozeného je jedna z okolností vylučujících protiprávnost, která přichází v úvahu z hlediska trestního práva i pro

⁴⁶ Pravidla fotbalu FA ČR– XII. část.

oblast sportu. Tato teorie je (shodně s argumentací obviněného) postavena na faktu, že osoba, která vstupuje do sportovní činnosti, musí být smířena s tím, že zde může dojít ke způsobení zranění. V tomto se lze s obviněným částečně shodnout. Nicméně nelze souhlasit s tou částí argumentace obviněného, která připouští svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost v případě vážných zranění. Tím bychom se částečně přiblížili teorii absolutní imunity ve sportu, což považuji za ne zcela správné. Svolení poškozeného by se v tomto případě mělo omezit pouze na lehčí zranění způsobená v důsledku chování protihráče, u nichž nedochází k delší indispozici zraněného protihráče nebo vážným zdravotním následkům. Jedná se pouze o běžná zranění, obvyklá pro daný sport, která nezakládají právní odpovědnost (mohou zakládat maximálně disciplinární odpovědnost). Lze konstatovat, že osoba, která vstupuje do sportovní činnosti, dává souhlas k tomu, že jí mohou být způsobena tato běžná zranění, která jsou součástí běžného provozování sportu, nicméně nedává souhlas k tomu, aby jí bylo způsobeno zranění, které ji nadále učiní nezpůsobilým pro výkon další činnosti nejen v oblasti sportu, ale i v některých jiných činnostech (např. zaměstnání).

Argumentace obviněného v tom smyslu, že se jednalo o tradiční „skluz“, ke kterým dochází ve fotbale běžně, je také komplikovaná. Ke „skluzům“ sice dochází běžně, ale většina z nich nekončí vážnou újmou na zdraví, tj. komplikovanou zlomeninou. To znamená, že i tento zákrok musí být veden v souladu s pravidly, která nám stanoví odvětví daného sportu, popřípadě s obecnou prevenční povinností dle občanského práva.

Z odůvodnění rozhodnutí, které jsem měl při posuzování tohoto případu k dispozici (avšak bez detailní znalosti konkrétního spisu) lze učinit závěr, že rozhodnutí soudu je správné a uplatnění trestní odpovědnosti je v tomto případě na místě. Pokud tedy někdo poruší pravidla hry a v důsledku porušení těchto pravidel je jiné osobě způsobena újma na zdraví, pak vzhledem k závažnosti případu a okolnostem daného případu lze uvažovat o uplatnění trestní odpovědnosti.

Dalším případem, který se týká odpovědnosti za zranění způsobené protihráčem při fotbalovém zápase, je rozhodnutí Okresního soudu v Blansku 77 C 353/2009. Ačkoli se jedná o občanskoprávní rozhodnutí, je třeba ho z hlediska problematiky uvést právě z toho důvodu, že nám poslouží jako modelový případ pro případy vyloučení trestní odpovědnosti.⁴⁷

Mezi žalobcem a žalovaným došlo v průběhu fotbalového utkání ke kontaktu, kdy žalovaný fauloval žalobce tzv. skluzem z boční strany a způsobil mu tímto jednáním

⁴⁷ Česká judikatura není z hlediska judikatury týkající se trestní odpovědnosti ve sportu příliš bohatá, z tohoto důvodu uvádím i některé občanskoprávní rozhodnutí, které je možné posuzovat v teoretické rovině i z pohledu trestního práva.

komplikovanou zlomeninu bérce levé dolní končetiny. Ke skluzu došlo v momentě, kdy žalobce držel míč a žalovaný při běhu směrem k němu uklouzl na mokřém hřišti, čímž mu způsobil toto zranění. Žalobce musel být ihned hospitalizován a podstoupil operaci dolní končetiny a následnou rehabilitaci. V důsledku toho se stal pracovně neschopným na dobu cca 5 měsíců.

Žalobce v tomto rozhodnutí namítal, že došlo k porušení pravidel hry (což dokládá i udělení červené karty ze strany rozhodčího zápasu) a že zároveň byla porušena obecná prevenční povinnost stanovená v občanském právu, na základě které si má každý počínat tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví. Žalovaný se naopak hájil tím, že se nemohlo jednat o protiprávní úkon, protože k uklouznutí došlo nezávisle na jeho vůli, v důsledku mokřého trávníku, na kterém probíhalo fotbalové utkání. Žalovaný dále uvedl, že tohoto zranění lituje, ale došlo k němu nešťastnou náhodou. Na základě těchto skutečností dospěl občanskoprávní soud k tomu, že žalovaný porušil prevenční povinnost a stanovená pravidla hry. Zároveň potvrdil fakt, že vznikla zdravotní újma právě v důsledku jednání žalovaného, tedy že je zde příčinná souvislost mezi jednáním a následkem. Dále se zabýval otázkou, zda se v tomto případě může žalovaný zprostit škody, pokud prokáže, že škodu nezavinil, tedy zda došlo alespoň k naplnění nedbalostního stupně zavinění. Soud dospěl k tomu názoru, že nikoliv, neboť důvody, pro něž žalovaný spoléhal na to, že ke škodě nedojde, byly přiměřené.⁴⁸

Tento případ jsem vybral nejen proto, že se jedná o jeden z mála judikátů dostupných v našich podmínkách, které se zabývají odpovědností za sportovní úrazy, ale i z toho důvodu, že bude zajímavé uvažovat o uplatnění případné trestní odpovědnosti. Rozhodujícím kritériem pro uplatnění či neuplatnění právní odpovědnosti (nikoli disciplinární) bude v tomto případě nepochybně ta skutečnost, jakým způsobem byl veden skluz, jestli osoba chtěla tento skluz provést, či uklouzla v důsledku mokřé trávy a její jednání se tím stalo neovladatelným (rozsudek nám v tomto případě říká pouze to, že svědci vypovídali přesně napůl, podle toho, na čí straně vystupovali). Pokud totiž v tomto případě mělo dojít ke skluzu a osoba počítala s tím, že tento zákrok provede, pak i s ohledem na to, že zde byly ještě další okolnosti v podobě mokřé trávy apod., nelze vyloučit právní odpovědnost. Jestliže by se hovořilo o trestní odpovědnosti, tak by zde platila podobná pravidla, která byla uvedena v předchozím rozhodnutí Nejvyššího soudu. Budeme se tedy zabývat dále pouze situací, kdy byl tento skluz (v tomto případě mám na mysli čistě jen fotbalový zákrok, nikoli i následek, který tímto zákrokem způsobil) spáchán ne cíleně, ale jen v důsledku uklouznutí fotbalisty na mokřém

⁴⁸ Rozhodnutí Okresního soudu v Blansku ze dne 26. října 2010, sp. zn. 77 C 353/2009.

trávníku. V takovém případě, pokud by došlo k trestnímu stíhání obviněného, by bylo možno přiklonit se k názoru, že podmínky trestní odpovědnosti v tomto případě nejsou naplněny. Hráč v průběhu fotbalového utkání, za předpokladu, že fotbalové utkání probíhá na mokřém trávníku, je sice povinen chovat se tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a majetku, tedy ve smyslu obecné prevenční povinnosti, nicméně pokud bychom uvažovali do důsledku, tak se nebude moci na hřišti ani rozběhnout. Každé rozběhnutí na mokřém trávníku v blízkosti jiného hráče totiž může vyvolat možnost nebezpečí vzniku zranění. V jistý moment se člověk stává nekontrolovatelným a není schopen i při vynaložení obvyklé opatrnosti předcházet těmto škodám. Na základě těchto důvodů se domnívám, že by osoba v případě nekontrolovatelného pádu, kterým bylo způsobeno zranění jiné osobě, byla z hlediska trestního práva beztrestná. V tomto případě lze z části uplatnit teorii trestní odpovědnosti týkající se nešťastné náhody (více k teorii nešťastné náhody a mnoha dalším v některé z následujících kapitol práce).

Na závěr rozboru tohoto občanskoprávního rozhodnutí zmíním ještě jeden zajímavý aspekt tohoto rozhodnutí, a to připuštění tzv. sportovního rizika ve fotbale jako jedné z okolností vylučující protiprávnost. Z hlediska současných okolností vylučujících protiprávnost uvedených v trestním zákoníku je jejich aplikace sporná. V úvahu v podstatě přicházejí svolení poškozeného a přípustné riziko, kdy důvodová zpráva k trestnímu zákoníku počítá s použitím přípustného rizika i pro oblast sportu, nicméně dikce zákona tomu neodpovídá. Vzhledem k tomu, že těchto sportovních úrazů v poslední době přibývá, stálo by patrně za zvážení, zda neupravit problematiku sportovního rizika i legislativně, a to jako jednu z okolností vylučujících protiprávnost. Nicméně z tohoto hlediska je uvedené rozhodnutí zajímavé a částečně průlomové, neboť existenci tohoto sportovního rizika alespoň připouští⁴⁹.

Ze zahraniční judikatury lze zmínit několik dalších případů, které se týkaly trestní odpovědnosti za zranění způsobená ve fotbale. Mimo případy, kdy dojde ke zranění způsobené v důsledku neopatrné hry a porušení pravidel ze strany jednoho hráče, lze také zmínit situaci, kdy dojde ke způsobení úmyslného zranění v důsledku určité zkratu, excessu sportovce. Jedním ze zahraničních případů tohoto charakteru je např. R v Davies. V tomto fotbalovém utkání došlo ke konfliktu mezi dvěma hráči při kopání volného přímého kopu, kdy jeden z hráčů přistoupil k druhému a udeřil jej do tváře, čímž mu způsobil zlomeninu lící kosti. Jednalo se v tomto případě o úmyslný útok proti integritě soupeře, který měl za následek újmu na zdraví druhého fotbalisty. Obviněný byl v tomto

⁴⁹ Okolnosti vylučující protiprávnost jsou blíže rozvedeny v samostatné kapitole této práce.

případě potrestán nejen disciplinárně, kdy byl ihned vyloučen z tohoto zápasu, ale na základě tohoto chování mu byl v následném trestním řízení udělen trest odnětí svobody v délce šesti měsíců nepodmíněně.⁵⁰

Tyto případy trestní odpovědnosti se odlišují od případů, kdy dojde ke způsobení zranění v důsledku nedbalostního jednání, které spočívalo v porušení pravidel, avšak ke kterému došlo v zápalu boje. Pokud zraní jeden hráč druhého ve fotbalovém souboji, neznamená to automaticky vyloučení trestní odpovědnosti, nicméně při úvaze o výši a druhu trestu je třeba vzít tyto okolnosti v úvahu.

V případě R v Davies a jemu podobných je situace poměrně odlišná. Jedná se o úmyslné jednání, kdy obviněný patrně nechce primárně způsobit zranění takového rozsahu, nicméně se jedná alespoň o případ nepřímého úmyslu. Hráč se nemůže odvolávat na skutečnost, že se jednalo o nedbalostní jednání, které vyplývalo z průběhu hry a konkrétní situace (jako je tomu např. u zranění způsobených „skluzem“). Je sice přípustná argumentace, že se jednalo o jednání zkratovité, tedy v jednání způsobené v určitém afektu, nicméně tato skutečnost nijak nesnižuje jeho odpovědnost za spáchaný čin a způsobené zranění. Pokud bychom tolerovali tyto druhy útoků, vytvářeli bychom tím neopodstatněnou absolutní imunitu sportovců, kteří by i při těchto činech nesouvisejících s obvyklým výkonem sportovní činnosti mohli odkazovat na beztrestnost činu spáchaného ve sportovním prostředí.

Již z logiky věci plyne, že v případě způsobení újmy na zdraví, které má vážnější charakter, je uplatnění disciplinární odpovědnosti zcela nedostačující. Tento způsob útoku se radikálně neodlišuje od klasických ublížení na zdraví způsobených v průběhu různých rvaček (zejména pokud dojde ke způsobení vážnější újmy na zdraví), z tohoto důvodu není třeba postupovat odlišně při stanovení trestní odpovědnosti. Sportovec, byť může být v určitém emocionálním rozpoložení vzhledem k nepříznivému průběhu hry a dalším okolnostem, je povinen ovládat své chování v takové míře, aby se těmto druhům excesů vyvaroval. Pokud není schopen své chování regulovat a způsobí tím někomu úmyslně zranění, pak lze uvažovat o uplatnění postihu dle trestních předpisů, tedy v našem trestním právu aplikace ustanovení o trestných činech proti životu a zdraví.

Sportovní činnost nepředstavuje natolik stresovou činnost, aby podléhala zvláštnímu režimu při způsobení úmyslných zranění. Tyto činy je třeba efektivně postihovat i z toho důvodu, že sport má mít mimo jiné charakter společensky prospěšné činnosti s výchovným efektem pro mládež. Pokud tedy dojde k takovému jednání, jak je uvedeno v tomto případě,

⁵⁰ R v Davies dostupné v: GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 599.

tak tímto chováním sportovec dává špatný vzor, který nelze ponechat bez potrestání.

Dalším z řady případů je R v McHugh, který se týkal situace, kdy obviněný s poškozeným v průběhu amatérského fotbalového zápasu soupeřili o míč v hlavičkovém souboji, přičemž poškozený po tomto souboji spadl na zem. Obviněný jej úmyslně kopl do tváře a způsobil mu tím vážnější zranění. Na základě tohoto jednání byl obviněný odsouzen k trestu odnětí svobody nepodmíněně v trvání tři let.⁵¹ V tomto případě stojí za povšimnutí zejména dvě skutečnosti. Jednak je to délka uloženého trestu, která je v porovnání s ostatními případy neobyčejně dlouhá. Druhou skutečností je to, že byl tento trest udělen za chování v rámci amatérského zápasu. Ačkoli bylo na počátku uvedeno, že se budu zabývat zejména profesionálním sportem, dovolím si v tomto případě udělat výjimku k ilustraci toho, jak může být protiprávní jednání potrestáno i v oblasti amatérského sportu.

V tomto případě lze konstatovat, že není podstatný rozdíl mezi posuzováním uvedeného jednání z hlediska trestního práva v amatérském nebo profesionálním sportu. Toto jednání se v obou případech jednoznačně vymyká běžnému sportovnímu riziku, které je povinen sportovec snášet, zároveň nelze ani odkazovat na souhlas poškozeného či faktor nešťastné náhody. Jedná se o způsob jednání, které se svým charakterem vymyká podstatě provozování sportu (vyjma bojových sportů) a z tohoto důvodu je třeba na něj nahlížet jako na ublížení na zdraví v tom smyslu, jak na něj nahlíží trestní zákoník (z hlediska českého trestního práva by se patrně jednalo o ublížení na zdraví dle § 146 trestního zákoníku, případně těžké ublížení na zdraví dle § 145 trestního zákoníku, v závislosti na způsobené újmě).

Specifickým případem byl fotbalový zápas z irské fotbalové ligy⁵² z roku 2000, kdy mladistvý úmyslně udeřil protihráče v průběhu fotbalového zápasu, který po tomto úderu zemřel. V průběhu vyšetřování bylo zjištěno, že úder způsobil poškození jedné tepny a následné krvácení do mozku, které vedle k této nečekané smrti. Mladistvý byl nejprve obviněn z vraždy, nicméně obžaloba byla překvalifikována na trestný čin zabití, neboť bylo prokázáno, že úder byl sice veden úmyslně, ale ke smrti došlo v důsledku nešťastné shody náhod (bylo uváděno, že šance způsobení takového zranění je jedna ku milionu).

Zajímavá by byla právní kvalifikace tohoto jednání z hlediska českého trestního práva. Na první pohled se nabízí aplikace ustanovení § 143 týkající se trestného činu usmrcení z nedbalosti, nicméně z odborné literatury vyplývá jiný závěr. Jestli pachatel věděl nebo měl a

⁵¹ COX, Neville, SCHUSTER, Alex, COSTELLO Cathryn. *Sport And the Law*. 1. vydání. Dublin: First Law, 2004, s. 185.

⁵² COX, Neville, SCHUSTER, Alex, COSTELLO Cathryn. *Sport And the Law*. 1. vydání. Dublin: First Law, 2004, s. 185-186.

mohl vědět, že svým jednáním může jiné osobě ublížit na zdraví, nevěděl však, a vzhledem k okolnostem a svým poměrům ani vědět nemohl a nemusel, že tímto jednáním může způsobit smrt poškozeného, lze toto jednání posoudit pouze jako ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 148 trestního zákoníku, nikoli však jako usmrcení z nedbalosti dle ustanovení § 143 trestního zákoníku. Tato změna kvalifikace se vztahuje právě na případy atypické, kdy byla smrt způsobena v důsledku nějaké abnormality zdraví či predispozice poškozeného nebo okolností, které nebyly zjevné, a pachatel je nemohl předpokládat.⁵³

Dalším zajímavým modelovým případem z hlediska trestní odpovědnosti je případ R v Blissett. V průběhu tohoto zápasu došlo k souboji o míč, kdy se oba dva hráči srazili hlavami při zahrávání přímého kopu, v důsledku čehož utrpěl jeden z hráčů zlomeninu lící kosti a poranění oka. Následkem tohoto zranění musel poškozený ukončit svou sportovní kariéru. Obviněný byl obžalován ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví, ke kterému došlo v důsledku násilného chování během hry. V jeho prospěch tehdy vystoupil i tehdejší předseda fotbalové asociace, který mimo jiné zmínil, že se jednalo o kontakt, ke kterému dochází nesčetněkrát za zápas, z tohoto důvodu se nedopustil ničeho neobvyklého. Obviněný byl nakonec zproštěn obvinění a nebyl mu uložen žádný trest.⁵⁴

Jedná se o další modelový případ, jehož účelem je poukázání na rozdíly při posuzování trestní odpovědnosti za zranění, která jsou způsobená v důsledku jednání jiného hráče. V tomto případě se jednalo o zákrok obviněného, ke kterému dochází ve fotbale běžně a většina těchto případů končí bez způsobeného zranění. Zde bohužel dochází k nešťastnému střetu, na základě kterého došlo ke zlomení lící kosti a dalším zraněním, které měly za následek ukončení sportovní kariéry. Jelikož se jednalo o srážku dvěma hlavami hráčů způsobenou při výskoku, je v tomto případě téměř jistě vyloučen jakýkoli úmysl, kterým by jeden sportovec chtěl zranit druhého. Z hlediska subjektivní stránky se tedy budu zabývat případnou možností nedbalostního zavinění.

Jak již bylo zmíněno v jednom z předchozích případů, osoba je povinna počínat si tak, aby nedocházelo ke škodě na zdraví ostatních sportovců, tzn. chovat se s respektem a obvyklou mírou opatrnosti, kterou lze po něm požadovat. V tomto případě šlo o specifický druh sportovního zákroku, který není plně ovladatelný, tj. osoba při výskoku neuvažuje zcela jistě o způsobení zranění soupeři, ale soustředí se pouze na míč. Pokud se jedná o míru opatrnosti, tu již ve vzduchu také není schopna ovlivnit. Za této situace by aplikace trestní

⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1502.

⁵⁴ R v Blissett, dostupné v: GARDINER Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 601.

odpovědnosti byla nepřiměřeně přísná. Při těchto druzích soubojů o míč by mohla trestní odpovědnost přicházet teoreticky v úvahu v případech, kdy by došlo k podobnému souboji a jeden z hráčů se neúčastnil hlavou, nýbrž loktem, nicméně osobně bych se i v tomto případě přikláněl k vyloučení možnosti aplikace trestní odpovědnosti za podobné zákroky. V těchto situacích jsem toho názoru, že by měly být tyto případy řešeny pouze v disciplinární rovině.

V souvislosti s tím lze namítat podobnost s případy tzv. „skluzů“ (srovnání s případem z české judikatury - 3 Tdo 1355/2006). U skluzů považuji situaci za trochu odlišnou. Osoba, které uskutečňuje tento druh fotbalového zákroku, má určitý čas na rozmyšlení a vystupuje ve výhodnější pozici než osoba, která drží míč. Z tohoto důvodu je schopna určitým způsobem předvídat pohyb protihráče a reagovat na něj, stejně tak jako by si měla uvědomovat důsledky, které mohou vzniknout v důsledku špatně provedeného zákroku. V případě hlavičkového souboje vystupují oba dva hráči (pokud zde nedojde k úmyslnému použití loktu apod.) v rovnocenném postavení, tj. oba dva jsou maximálně soustředění na získání míče (u skluzu se jeden z nich soustředí již na držení míče, z tohoto důvodu je určitým způsobem náchylnější k případnému zranění – menší stabilita, menší přehled o dění na hřišti).

Na základě těchto argumentů se přikláním spíše k tomu, že aplikování trestní odpovědnosti na případy, kdy dojde např. k hlavičkovému souboji a jeden z hráčů utrpí zranění, bylo vyloučeno. Stejně jako u ostatních případů však platí, že je třeba posuzovat situaci individuálně podle okolností daného případu a brát v potaz všechny okolnosti, které s tím souvisí.

Poměrně ojedinělé budou případy, kdy je v průběhu sportovní činnosti způsobena smrt v důsledku protiprávního chování některého ze sportovců. Jedním z takových případů ze zahraniční judikatury je R v Moore. V daném případě došlo k situaci, kdy obviněný ve výskoku koleno narazil do poškozeného a narazil ho na vybíhajícího brankáře, který v ten moment šel také do souboje koleno napřed. Poškozenému byla způsobena vnitřní zranění, následkem kterých o pár dní později zemřel. Soudce, který případ rozhodoval, uvedl, že není hlavním kritériem, zda došlo k porušení pravidel fotbalu či nikoli. Fotbal je zákonem povolená hra, nicméně hráči jsou povinni jednak s takovou mírou opatrnosti, aby nebyla jiným způsobena škoda na zdraví. Pokud však použijí takovou sílu, že může být druhému způsobena následkem tohoto jednání smrt, pak mohou být tyto osoby trestně odpovědné za zabití.⁵⁵

Jedná se o případy velice specifické a málo se vyskytující, nicméně i tato možnost

⁵⁵ R v Moore dostupné v: GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 602.

může ve sportu nastat. Rozhodujícím kritériem v těchto případech bude opět určení objektivní stránky, tedy formy zavinění. Hned na úvod lze konstatovat, že v těchto případech bude vždy vyloučeno zavinění ve formě úmyslu, resp. nebylo by jej možné ani prokázat. Z hlediska subjektivní stránky tedy lze hovořit pouze o nedbalostním zavinění. Při posuzování trestní odpovědnosti se bude postupovat obdobně jako u vážnějších zranění, o kterých jsem již hovořil v přechozích odstavcích (např. různé druhy fraktur). Z pohledu českého práva by se v těchto případech opět jednalo o trestný čin proti životu a zdraví, konkrétně těžké ublížení na zdraví z nedbalosti nebo ublížení na zdraví z nedbalosti, případně v krajním případě připadá v úvahu usmrcení z nedbalosti dle § 143 a násl. trestního zákoníku (nicméně aplikace tohoto ustanovení se mi v tomto konkrétním případě jeví jako ne příliš vhodná).

Zajímavým případem trestní odpovědnosti souvisejícím s bitkami v průběhu sportovního utkání je případ Butcher v Jessop. V tomto případě došlo k rvačce mezi třemi profesionálními fotbalisty během zápasu Glasgow Rangers a Celtic Glasgow během utkání skotské fotbalové ligy. K této bitce mezi těmito hráči došlo před částí, která byla vyhrazena příznivcům Celticu Glasgow. Ačkoli v tomto případě nedošlo k žádnému zranění ani jednomu hráči, tato rvačka vyvolala nepříznivé reakce. Rivalita mezi fanoušky těchto dvou klubů je všeobecně známá a je dlouhodobým problémem. Z tohoto důvodu vyvolala rvačka mezi fotbalisty pozdvižení, protože tím akorát podpořila nevraživost, která panuje mezi oběma tábory. Na základě těchto událostí byl jeden z hráčů odsouzen za trestný čin v souvislosti s porušením veřejného pořádku.⁵⁶

Rvačky, výtržnictví a porušování veřejného pořádku nejsou u některých fotbalových diváků ničím neobvyklým. Nicméně tento případ je zajímavý z toho důvodu, že k těmto jednáním došlo ze strany hráčů fotbalových klubů, a to v průběhu utkání. Ačkoli se mi tento trest v rovině trestního práva zdá neadekvátní, nelze opomenout skutečnost, že nevraživost mezi fanoušky těchto dvou klubů je natolik velká, že jakýkoli další podnět, který vede k podněcování nepokojů, je ze strany státu natolik nežádoucí, že musí být adekvátně potrestán. Vzhledem k tomu, že fanoušci těchto klubů berou fotbalisty toho daného klubu jako určité vzory, pak lze očekávat, že toto jednání na ně může působit v negativním smyslu a podněcovat dále jejich rivalitu, z tohoto důvodu bylo patrně přistoupeno k sankcím dle trestního práva.

Z hlediska případného trestního postihu je třeba kromě znaků trestného činu přihlížet také k tomu, v jakém prostředí je dané jednání páčáno, za jakých podmínek, v jakých

⁵⁶ Butcher v Jessop dostupné v: GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 598.

společensko-politických podmínkách, a k řadě dalších faktorů. Je třeba brát v potaz, že v případě tohoto druhu škodlivého chování bude třeba zohlednit, kde k tomuto jednání došlo. Některé země, resp. města jsou vyhlášena rivalitou mezi fanoušky místních fotbalových klubů⁵⁷, která hraničí s fanatismem, zatímco v jiných zemích se tento problém vůbec nemusí vyskytovat. Často hraje důležitou roli i rozdílné náboženské smýšlení mezi fanoušky dvou klubů, z tohoto důvodu je podněcování jakéhokoli konfliktu značně nežádoucí.

Pokud by k tomuto incidentu došlo v našich podmínkách, přiklonil bych se pouze k disciplinárnímu postihu, nikoli aplikaci trestního práva. Samozřejmě i v našich podmínkách existuje vyhlášená rivalita mezi některými fotbalovými kluby, ale tato rivalita nedosahuje takových rozměrů, jak je tomu u zmíněných zemí.

Na závěr je třeba poznamenat, že výše uvedené poznatky, které se vztahují k fotbalu, nebudou použity např. v hokeji, kde je bitka v průběhu zápasu téměř běžnou součástí daného sportu a je téměř dekriminalizována. Tento fakt jen potvrzuje skutečnost, že na trestní odpovědnost je třeba vždy nahlížet nejen s ohledem na okolnosti daného případu, ale i s ohledem na charakter sportovní činnosti, obvyklému provozování této činnosti v určitých podmínkách, společensko-kulturnímu vývoji a řadě dalších faktorů, které jsou pro stanovení trestní odpovědnosti nezbytné, resp. které mají určitou relevanci pro uplatňování tohoto druhu odpovědnosti.

4. 2. 2. 2. Hokej

Lední hokej je považován za další z řady sportů, u kterých běžně dochází ke způsobení zranění, patrně ve větší míře než u ostatních kolektivních sportů. Jelikož se jedná o velice kontaktní sport, tvoří zranění nezbytnou část tohoto sportu, z tohoto důvodu je třeba uplatňovat trestní odpovědnost velmi citlivě. Pro objasnění této problematiky uvádím opět několik modelových případů, které lépe přispějí k objasnění věci.

Z české judikatury lze zmínit rozhodnutí, které se týká otázky trestní odpovědnosti ve sportu, a to rozhodnutí Nejvyššího soudu 5 Tdo 997/2002. Rozhodnutí se týká případu, ve kterém obviněný hokejista v průběhu hokejového utkání udeřil schválně špičkou hokejky do obličeje útočníka druhého mužstva, který v době tohoto jednání nemanipuloval s pukem, došlo k němu tedy mimo určitý „zápal hry“. Poškozenému byla způsobena újma na zdraví spočívající v pohmoždění horního rtu, odlomení několika korunek zubů a jejich zhmoždění s dobou léčení nejméně 14 dní. Na základě tohoto jednání byl obviněný okresním soudem

⁵⁷ Příkladem států, kde se často objevují problémy mezi fotbalovými fanoušky, můžeme uvést Turecko - Istanbul (rivalita mezi místními kluby Galatasaray a Fenerbahce), dále Polsko, Rusko, Itálie apod.

shledán vinným z trestného činu ublížení na zdraví a byl odsouzen k peněžitému trestu (pro případ jeho nevykonání mu byl uložen náhradní trest odnětí svobody v délce dvou měsíců). Obviněný proti tomuto rozsudku podal odvolání, které bylo krajským soudem zamítnuto, z tohoto důvodu podal následně i dovolání.

Z hlediska relevantní argumentace lze pro naši problematiku uvést, že obviněný mimo jiné zpochybňoval nesprávné hodnocení důkazů soudu prvního stupně, a to zejména v otázce subjektivní stránky trestného činu ublížení na zdraví. Dle jeho názoru spáchal tento čin v nevědomé nedbalosti, neboť hokej je rychlá a kontaktní hra, u které může dojít ke zranění protihráčů, aniž je hokejista v dané chvíli schopen si uvědomit, že může k tomuto zranění dojít. Nejvyšší soud se v této otázce přikláněl k argumentaci okresního soudu, který tvrdil, že srozumění obviněného s tím, že může být jeho jednáním způsobena újma na zdraví, dovozuje zejména z jejich vzájemného postavení, kdy poškozený ležel na zemi a obviněný ho hokejkou udeřil v době, kdy byl puk mimo dosah a nebyl nikým atakován. Vzhledem k této situaci si musel být obviněný vědom toho, co dělá a jaké jeho jednání může mít následky. Přestože je hokej druh sportu, který se vyznačuje kontaktní hrou, tak toto zranění bylo chápáno jako překročení přípustné míry rizika, které každý hráč v hokeji podstupuje.⁵⁸

I když uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu neobsahuje propracovanější argumentaci, je tento příklad modelovým případem uplatnění trestní odpovědnosti za zranění způsobená v důsledku protiprávního jednání jednoho hráče vůči druhému. Hokej je poměrně specifický kontaktní kolektivní sport, u kterého bude hranice posuzování trestní odpovědnosti (na rozdíl například od fotbalu) ještě více posunuta. Budou tedy tolerována jednání, která by v některých ostatních sportech mohla teoreticky zakládat trestní odpovědnost (nicméně je třeba vzít u hokeje v potaz i ten fakt, že jednotliví hráči jsou vybaveni ochrannými pomůckami, které snižují riziko vzniku zranění v průběhu hry, na rozdíl například od fotbalu).

Trestní odpovědnost v hokeji lze dovozovat u případů, kdy zjevně dojde k porušení sportovních pravidel hokeje ze strany jednoho z hráčů hokeje a na základě tohoto porušení bude způsobena újma na zdraví, která bude mít vážnější charakter. Běžné zranění vyplývající z povahy této hry by nebylo adekvátní trestat, neboť by to narušovalo podstatu tohoto sportu.

Trestní odpovědnost se tedy bude týkat případů, kdy dojde k jednoznačně nedovoleným zákrokům způsobeným v zápalu hry (např. úmyslný náraz hlavou protihráče na mantinel apod.) a na základě tohoto jednání bude způsobena vážná újma na zdraví.

⁵⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 5 Tdo 997/2002. V tomto případě není rozhodnutí tak podrobné, jako tomu bylo u 3 Tdo 1355/2006, neboť se zde řeší zejména otázky procesní a argumentace týkající se trestní odpovědnosti za zranění způsobené v průběhu sportu je zde minimální.

Druhou skupinou případů jsou právě jednání podobná tomu, které vyplývá z uvedeného judikátu. Tedy jednání, kdy je druhému způsobena újma na zdraví v důsledku určitého zakázaného až zákeřného jednání hráče (např. úder hokejkou mimo hru, úmyslné kopnutí bruslí do hlavy, úmyslné naražení hlavou na mantinel mimo hru a další). Tato jednání mohou být nebezpečná zejména z toho důvodu, že je poškozený v daný moment neočekává, což často vede právě k vážnějším zdravotním újmám.

Z hlediska uvedeného případu a jemu podobných není důvod, proč by v tomto případě nemohla být uplatněna trestní odpovědnost, neboť se jedná o jednání, které je nedovolené a škodlivé a je třeba jej postihovat, jednak z represivního hlediska (jako trest pro dotyčnou osobu, která se tohoto jednání dopustila), a jednak z preventivního hlediska (uložený trest za podobné jednání bude signálem pro budoucí situace, kdy by se měli sportovci těmto případům vyvarovat). Je třeba si uvědomit, že není na místě tolerovat zákeřné jednání způsobené při sportu, zvláště v případech, kdy dojde k těžké újmě na zdraví, která může mít i trvalé následky, a to nejen z hlediska dalšího provozování sportu, ale i z hlediska výkonu zaměstnání.

V souvislosti se zraněním lze zmínit několik zahraničních případů týkajících se trestní odpovědnosti za sportovní úrazy způsobené jiným hráčem. V případě R v Ciccarelli došlo k situaci, kdy byl zmíněný hokejista naražen protihráčem na mantinel v průběhu hry poté, co bylo signalizováno postavení mimo hru. Poškozený již nestačil zastavit a narazil obviněného na hrzení, ten na to reagoval tím, že jej třikrát udeřil do hlavy hokejkou. Obviněný byl za tento zákrok odsouzen k peněžitému trestu a trestu odnětí svobody nepodmíněně v délce jednoho dne.⁵⁹

Dalšími obdobnými případy byly např. útok bostonského útočníka McSorleyho na Donalda Bresheara⁶⁰ (jednalo se také o úder hokejkou v momentě, kdy protihráč neměl puk a tento útok nečekal; za uvedené jednání byl obviněný odsouzen za útok se zbraní k 18 měsícům trestu odnětí svobody podmíněně), dále případ Bertuzzi⁶¹, kdy tento útočník udeřil protihráče zezadu do hlavy a srazil jej na led takovým způsobem, že poškozený spadl nechráněně tvář na led a následně upadl do bezvědomí, přičemž mu v důsledku tohoto úderu a pádu bylo způsobeno několik fraktur na hlavě. Bertuzzi byl shledán vinným a odsouzen

⁵⁹ R v Ciccarelli dostupné v: GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 610.

⁶⁰ HEATH, Thomas. *McSorley Is Charged* [online]. Washingtonpost.com, 8. března 2000 [cit. 12. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.washingtonpost.com/wp-srv/WPcap/2000-03/08/097r-030800-idx.html>>.

⁶¹ Viz např. KLEIN, Jeff Z. *Steve Moore Settles Lawsuit Against Todd Bertuzzi and Canucks* [online]. Nytimes.com, 5. září 2014 [cit. 11. října 2014]. Dostupné na <<http://www.nytimes.com/2014/09/05/sports/hockey/steve-moore-settles-lawsuit-against-todd-bertuzzi-and-canucks.html>>.

k podmíněnému trestu odnětí svobody a peněžitému trestu ve výši půl milionu dolarů.

Jak již bylo nastíněno, hokej je velice kontaktní hra, ke které běžně dochází ke způsobení zranění. Z tohoto důvodu je třeba postupovat při uplatňování trestní odpovědnosti velmi obezřetně, aby nebyl narušen smysl a podstata této hry. Případy trestní odpovědnosti se tedy budou vztahovat na situace, kdy dojde k úmyslnému škodlivému jednání, jehož cílem je zranit soupeře. Bude se jednat zejména o taková jednání, kdy jeden druhého úmyslně narazí na mantinel nedovoleným způsobem a mimo hru, úmyslné údery hokejkou mimo hru, úmyslné kopnutí či říznutí bruslí protihráče, který se v tu dobu nachází na zemi apod. Jak lze z tohoto výčtu usuzovat, není účelem sportovní imunity, resp. případného sportovního rizika, aby bylo chráněno jednání, které je páčáno úmyslně s cílem jiného zranit a zneškodnit. Osoba, která se takového jednání dopustí, musí být srozuměna s tím, že může způsobit takovou újmu, která bude zakládat trestní odpovědnost.

Specifickou otázkou z hlediska posuzování trestní odpovědnosti za zranění v hokeji je otázka tzv. „bitek“ mezi hráči. Tyto případy jsou známé zejména v NHL, kde jsou bitky považovány za nezbytnou součást hokeje a dotváří atmosféru tohoto sportu. Tyto bitky mezi hráči jsou trestány pouze v rovině disciplinárních trestů, z tohoto důvodu je prozatím trestní odpovědnost vyloučena. Nicméně v poslední době se začalo mluvit o tom, zda tyto rvačky mezi hráči nezakázat nebo alespoň nějakým způsobem neomezit.⁶² Tyto úvahy o omezení těchto bitek jsou důsledkem několika zranění, ke kterým v posledních letech v NHL došlo.⁶³ Prozatím je uplatnění trestní odpovědnosti v těchto bitkách téměř vyloučeno, s čímž se ztotožňují. Dokud totiž nedojde k jejich regulaci nebo případnému úplnému zákazu na základě změny pravidel, nebylo by správné postihovat účastníky dle norem trestního práva (z hlediska bitek v hokeji lze konstatovat, že se svou podstatou přibližují problematice bojových sportů, byť ne v plné míře). Na posuzování jejich odpovědnost lze tedy podobně nahlížet jako na bojové sporty, samozřejmě s ohledem na povahu sportu, ve kterých k nim dochází.

⁶² V NHL je běžné, každý klub má vyčleněného určitého hráče, provokatéra, který se zaměřuje na nejlepší hráče soupeře ve snaze je vyprovokovat a znepříjemnit jim průběh hry. Pokud dojde k bitce, oba dva hráči dostanou disciplinární trest přímo na ledě, což je z hlediska absence klíčového hráče, který byl do bitky zapleten cíleně, nepříjemná situace.

⁶³ Např. bitka, které si odehrála v říjnu 2013 mezi hráčem Montrealu Georges Parrosem a jeho protivníkem Coltonem Orrem z Toronta. Při této potyčce Parros spadl obličejem na led a zůstal bezvládně ležet. Ačkoli tento úraz vypadal zpočátku velmi špatně, Parros nakonec utpěl „jen“ otřes mozku (viz BARRABI, Thomas. *George Parros Injury Video: Canadiens Fighter Falls Face-First To Ice During Colton Orr Fight, Suffers Concussion* [online]. *IbTimes.com*, 2. října 2013 [cit. 10. února 2014]. Dostupné na <<http://www.ibtimes.com/george-parros-injury-video-canadiens-fighter-falls-face-first-ice-during-colton-orr-fight-suffers>>.).

4. 2. 2. 3. Ragby, americký fotbal

Ragby a americký fotbal patří mezi další sporty, u kterých dochází k častému kontaktu, resp. kontakt mezi hráči je v těchto sportech neoddelitelnou součástí. Z tohoto důvodu jsou možnosti uplatnění trestní odpovědnosti minimální. Z české judikatury není znám žádný případ, který by se týkal těchto sportů, z tohoto důvodu se pokusím stručně nastínit tuto problematiku na zahraničních modelových případech.

V kauze *R v Gingell* došlo k jednání, kdy v průběhu utkání ragby jeden z hráčů několikrát udeřil druhého (který v tu dobu ležel na zemi) do tváře, čímž mu způsobil zlomeninu lící kosti, nosu a čelisti. Obviněný se k tomuto činu doznal a i přesto, že toto jednání bylo nějakým způsobem vyprovokované, není obviněný zbaven trestní odpovědnosti za spáchaný čin. Na základě těchto skutečností mu byl uložen trest odnětí svobody v délce 6 měsíců, který byl následně snížen na dva měsíce.⁶⁴

Druhým obdobným případem byl *R v Moss*, kdy obviněný udeřil poškozeného schválně do tváře mimo boj o míč a způsobil mu tím zlomeninu některé z kostí v oblasti oka, která si vyžádala operaci. Obviněný byl odsouzen k osmi měsícům trestu odnětí svobody.⁶⁵

Třetím obdobným případem je *R v Calton*, ve kterém v průběhu školního zápasu mladistvý nakopl úmyslně druhého hráče, který v tu dobu ležel na zemi. Vzhledem ke skutečnosti, že byl tento útok veden na tvář a došlo ke zlomení čelisti protihráče, byl obviněný odsouzen ke 12 měsícům v nápravném zařízení pro mladistvé (tento trest mu byl nakonec snížen na 3 měsíce).⁶⁶

V případě *R v Billingham* bylo vedeno trestní stíhání proti hráči ragby, který úmyslně udeřil svého protihráče a způsobil mu tím frakturu čelisti (ačkoli v jeho prospěch vypovídali i někteří další hráči ragby, kteří argumentovali tím, že úder protihráčů jsou součástí tohoto sportu, přesto byl shledán vinným z napadení a způsobení ublížení na zdraví).⁶⁷

V případě *R v Lloyd* obviněný úmyslně kopl poškozeného do tváře, čímž mu způsobil frakturu lící kosti a další bolestivá zranění. Soud v tomto případě konstatoval, že zápas ragby není prostředím k páčání těchto násilností a uložil obviněnému trest odnětí svobody ve výši 18 měsíců.⁶⁸

⁶⁴ *R v Gingell* dostupné v: GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 600.

⁶⁵ *R v Moss* dostupné v: GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 600.

⁶⁶ *R v Calton* dostupné v: GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 601.

⁶⁷ *R v Billingham* dostupné v: COX, Neville, SCHUSTER, Alex, COSTELLO Cathryn. *Sport And the Law*. Dublin: First Law, 2004, s. 183.

⁶⁸ *R v Lloyd* dostupné v: LEWIS, Adam, TAYLOR, Jonathan. *Sport: Law and Practice*. 2. vydání. Haywards

Opět se jedná o typické případy, kdy je uplatnění trestní odpovědnosti na místě, neboť výše uvedená jednání jsou nejen v rozporu s pravidly sportu, ale došlo k nim cíleně, resp. úmyslným jednáním obviněného, přičemž alespoň z hlediska nepřímého úmyslu musel být srozuměn s tím, že jeho jednáním může být způsobena vážnější zdravotní újma. Pokud osoba vede úder na hlavu (tedy část těla, která je ke zranění náchylnější a u které je větší riziko vzniku vážnějších zranění), a to nečekaně a bez možnosti, aby na to druhá osoba nějakým způsobem reagovala, pak je na místě uplatnění tradičních ustanovení o ublížení na zdraví, resp. v některých případech o způsobení těžké újmy. Účelem určité míry sportovní imunity není chránit případy škodlivého chování, kdy osoba jedná nečekaně a zkratovitě takovým způsobem, který může mít za následek způsobení újmy na zdraví.

Poslední případ byl uveden zejména z toho hlediska, že tato odpovědnost za spáchané jednání se nevztahuje pouze na dospělé hráče, ale i na mladistvé. Z hlediska intenzity, způsobeným následkům a způsobu útoku, který byl ze strany obviněného veden, nelze pomýšlet nad zbavením trestní odpovědnosti pouze z toho důvodu, že se jednalo o mladistvého.

4. 2. 3. Kontaktní (bojové) sporty

Skupina kontaktních (bojových) sportů by mohla být zařazena v rámci uvedené kategorizace do skupiny individuálních sportů, nicméně vzhledem k povaze této sportovní činnosti se jí budu zabývat v samostatné podkapitole. Na úvod je třeba konstatovat, že tato skupina zahrnuje celou škálu bojových stylů⁶⁹, nicméně i přes tento vysoký počet bojových umění je možné stanovit určité společné charakteristické prvky, resp. posuzovat trestní odpovědnost až na výjimky podle podobného klíče.

Na úvod problematiky trestní odpovědnosti v bojových sportech je třeba se krátce zamyslet nad otázkou zákonnosti provozování těchto bojových sportů. Otázka osobní integrity spočívající v ochraně života a zdraví je postavena na principu, že ve většině případů není možné dávat souhlas k tomu, aby bylo fyzické osobě ublíženo na zdraví, případně způsobena smrtelná újma. Jedná se o zájmy a hodnoty, které jsou chráněny trestním právem, a jejich případné porušení je trestáno podle příslušných trestních předpisů. Z tohoto hlediska na první pohled nepřipadá v úvahu ani aplikace některých z okolností vylučujících protiprávnost uvedených v trestním zákoníku. Dle znění důvodové zprávy se přípustné riziko jako jedna

Heath: Bloomsbury Professional, 2008, s. 1088.

⁶⁹ Např. MMA, kick-box, karate, taekwondo, muay thai, box, sumo, řecko-římský styl, wrestling a mnoho dalších.

z okolností vylučujících protiprávnost uvedená v § 31 trestního zákoníku vztahuje mimo jiné i na případy týkající se sportovních aktivit.

Z hlediska povahy tohoto ustanovení a dikce zákona je zřejmé, že tomu tak není a přípustné riziko dle českého trestního zákoníku se převážně vztahuje na otázky vědeckotechnického vývoje (viz kapitola týkající se okolností vylučujících protiprávnost). Uvedení této okolnosti vylučující protiprávnost pro oblast sportu vzniklo patrně určitou nedbalostí zákonodárce, nikoliv na základě promyšlené a odůvodněné úvahy.

Druhá okolnost vylučující protiprávnost, která přichází v úvahu právě pro oblast sportu, je svolení poškozeného. U této okolnosti se dostávám ke zmiňovanému rozporu, který se týká možnosti souhlasu k trestným činům proti životu a zdraví. Dle odborné literatury je zásadně nemožné dát souhlas k zásahu do života a zdraví osob, vyjma specifických případů, jako jsou lékařské zákroky apod.⁷⁰ Na základě těchto uvedených skutečností by se teoreticky dala dovodit beztrestnost jednání, které bylo uskutečněno při výkonu sportu, a kterým byl způsoben následek spočívající v újmě na zdraví či případné smrti. Nicméně jedná se o problematiku komplikovanější a z tohoto důvodu nelze provozování těchto sportů bez dalších argumentů odmítnout.

Otázkou přípustnosti bojových sportů, resp. boxu se zabývali poměrně podrobně ve Velké Británii na konci 19. století. Na základě řady případů došlo k rozlišování tzv. „sparring“ a „prize fighting“.

Podstatou „prize fighting“ byl boj po nespecifikované dobu, dokud jeden nebo druhý zápasník nebude moct pokračovat (tedy dokud mu nebudou způsobena taková zranění, kvůli kterým bude nezpůsobilý k dalšímu boji). Charakteristickým rysem byl v tomto případě peněžitý zisk, kvůli kterému docházelo k tomu zápasu.

Naproti tomu „sparring“ byl chápán jako soutěžení ve smyslu porovnávání schopností v daném sportu, který měl určitá pravidla (mezi ně například patřilo to, že se bojovalo s rukavicemi), a u kterého bylo cílem zápasu získání většího počtu bodů na základě uskutečněných úderů, než nasbíral soupeř.⁷¹

Zatímco tedy cílem u prvního druhu zápasení bylo způsobení zranění jako nezbytná podmínka vítězství v zápase (jednalo se v podstatě o předpoklad, aby mohl být zápas rozhodnut ve prospěch jednoho ze zápasníků), u druhého se nejednalo primárně o způsobení zranění, ale o nasbírání určitého počtu bodů k vítězství (byť se samozřejmě předpokládalo, že k tomuto zranění může dojít, ale nejednalo se o cíl). Tato argumentace vychází mimo jiné

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 273.

⁷¹ GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 620.

z rozhodnutí R v Coney. Na základě tohoto rozhodnutí a mnoha dalších byl vyvozen závěr, že „prize fighting“ patří mezi zakázané, resp. protiprávní činnosti, zatímco „sparring“, wrestling a jiné patří mezi zákonem dovolené činnosti.⁷²

Na základě těchto skutečností je zajímavé, jakým vývojem prošlo posuzování trestní odpovědnosti v bojových sportech. Dnešní bojové sporty, ať již box nebo ostatní, jsou postaveny v podstatě na stejném principu jako „prize fighting“ a jsou považovány za přípustné. Jedním z mála rozdílů může být ten fakt, že všechny tyto sporty v dnešní době disponují psanými či nepsanými pravidly chování v tomto sportu. Druhou odlišností, resp. částečnou odlišností je ten fakt, že řada těchto sportů může být ukončena bodově, resp. že se jeden z účastníků stane vítězem na základě určitého zisku bodů. Nicméně druhý ze způsobů ukončení je i ten, že jeden z účastníků bude knock-outován a na základě této indispozice nebude schopen v zápase pokračovat.

Vzhledem ke vzniku bojových sportů typu MMA se hranice přípustnosti uplatnění trestněprávní odpovědnosti minimalizuje, v některých případech možná i zaniká. Hlavním rysem tohoto bojového stylu je kombinace řady dalších bojových stylů, což má za následek tu skutečnost, že je dovoleno téměř veškeré možné chování. Zároveň se tento bojový styl vyznačuje tím, že se v něm většinou objevují nejlepší představitelé ostatních bojových stylů. Samozřejmě i tento styl má určitá pravidla, která je třeba dodržovat, ale jedná se pouze o minimální omezení. Z tohoto důvodu se bude případná trestní odpovědnost týkat pouze výjimečných případů, kdy dojde k porušení těchto pravidel, nicméně si dovoluji tvrdit, že v tomto případě bude uplatnění trestní odpovědnosti téměř vyloučené.

Otázka zákonnosti provozování těchto sportů je tedy postavena na následujících faktech. Zákon nezakazuje provozování bojových sportů, můžeme tedy vycházet z pravidla, co není zákonem zakázáno, je dovoleno. Dále zde existuje určitý společenský konsensus (byť ne třeba stoprocentní) na tom, že tyto sporty mohou být provozovány. Z hlediska zásahu do integrity člověka v souvislosti s hodnotami a zájmy, které chrání trestní zákoník, lze konstatovat, že se jedná o činnost, která je za určitých okolností tolerována. Většina těchto sportů je upravena sportovními pravidly⁷³ a jsou stanoveny meze dovoleného a tolerovaného chování v určitém druhu sportu. Tato pravidla často nemají pouze národní charakter, ale u tradičních kontaktních sportů vycházejí z mezinárodně přijatých a uznávaných pravidel toho konkrétního bojového umění. Jejich případné nedodržování je poté otázkou postihu ze strany

⁷² R v Coney dostupné v: GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 622.

⁷³ Např. pravidla boxu schválená Českou boxerskou federací.

disciplinárních orgánů v daném sportu, v závažnějších případech otázkou občanskoprávní nebo trestněprávní.

Charakteristickým prvkem tohoto sportu je bezprostřední fyzický kontakt mezi dvěma sportovci. Z tohoto důvodu není možné nahlížet na aplikování trestní odpovědnosti v kontaktních sportech tak, jako je tomu možné u jiných druhů sportů. Osoba, která se aktivně účastní některého z této kategorie sportů, musí nepochybně předpokládat, že jí může být způsobena v důsledku této sportovní činnosti újma na zdraví. Z hlediska obecných sportovně-právních teorií o trestní odpovědnosti by se dalo hovořit o kombinaci dovoleného rizika a svolení poškozeného. Účastník tohoto sportu musí počítat s tím, že i přes dodržení veškerých pravidel mu může být způsobeno zranění, přičemž se nejedná pouze o zranění lehké, ale může být i vážnějšího charakteru, v krajních případech těžká újma na zdraví s trvalými následky nebo smrt (byť tyto případy nastávají výjimečně). Důležitým faktorem je i ta skutečnost, že osobě může být způsobeno toto zranění i za předpokladu, že nedojde k porušení sportovních pravidel, resp. pravidel daného sportu.

Na základě těchto okolností lze vyvodit, že trestní odpovědnost se bude uplatňovat pouze ve výjimečných případech, neboť ve většině případů bude zranění běžnou a předpokládanou součástí tohoto sportu. Tyto výjimečné případy se budou týkat zejména situací, kdy dojde k zásadnímu překročení pravidel daného bojového sportu, a v důsledku tohoto jednání bude způsobena vážná újma na zdraví nebo smrt. Dojde tedy k jednání, které se vymyká rámci stanovených pravidel v daném sportu, přičemž vznikne následek významný z hlediska trestního práva, který bude zahrnovat i příčinnou souvislost mezi jednáním a způsobeným následkem. Rozdíl mezi dovoleným a protiprávním jednáním bude v tomto případě právě v porušení těchto pravidel (může se jednat např. o nedovolený způsob úderu v daném bojovém sportu, úder mimo dovolený časový limit apod.).

Tyto skutečnosti mohou zakládat trestní odpovědnost daného sportovce, ale bude vždy záležet na citlivém a detailním posouzení všech okolností daného případu. Zatímco dodržování pravidel u jiných druhů sportů může být pouze jedním z hledisek posuzování trestní odpovědnosti ve sportu, z hlediska bojových sportů a s přihlédnutím k jejich povaze se bude jednat o hledisko rozhodující.

Nicméně i přes tyto argumenty si dovoluji poznamenat, že ne každé porušení pravidel v tomto sportu nezbytně musí zakládat trestní odpovědnost. Může dojít např. k úderu, který byl veden v okamžiku po zaznění signálu ukončujícího hru, nicméně vzhledem k charakteru tohoto sportu, jeho dynamičnosti a adrenalinu sportovec nestihne rychle zareagovat na toto ukončení a ještě jeden úder uskuteční. Pokud bychom se drželi striktního výkladu pravidel,

tak se jedná o jasné a zřetelné porušení sportovních pravidel, nicméně je třeba brát v potaz i danou situaci, chování obou sportovců, fázi, ve které se zápas nachází, fyzický stav jednotlivých sportovců, prostředí, ve kterém se zápas odehrává a řadu dalších okolností, které mohou mít vliv na jednání sportovce, resp. na jeho porušení pravidel. Na základě těchto důvodů lze konstatovat, že nelze automaticky spojovat trestní odpovědnost sportovce pouze s porušením daných pravidel hry, aniž bychom se zabývali dalšími relevantními skutečностями, které mohly mít vliv na vznik zranění.

V české judikatuře zatím nebylo zaznamenáno žádné trestní rozhodnutí soudu, které by řešilo otázku trestní odpovědnosti za zranění způsobená při bojových sportech. Nicméně v této souvislosti lze opět podpůrně použít jedno z mála občanskoprávních rozhodnutí, které se touto problematikou zabývalo. Jedná se o rozhodnutí Nejvyššího soudu pod spisovou značkou 25 Cdo 1960/2002. Jednalo se o případ, kdy v průběhu zápasu ve sportovním karate byla žalobci způsobena újma na zdraví v důsledku nedovoleného jednání žalovaného. Žalovaný při boji použil nedovolenou techniku, která měla za následek způsobení velmi vážných poranění, spočívající v otoku mozku, pohmoždění břicha, krvácení do mozkové komory. Žalobce ztratil vědomí a byl několikrát resuscitován a následně převezen do nemocnice, přičemž tento úraz mu způsobil pracovní neschopnost po dobu 5 měsíců. Soud v tomto případě konstatoval, že žalovaný odpovídá za škodu podle občanského práva, neboť nedodržel sportovní pravidla platná pro oblast karate, a zároveň tím pádem porušil obecnou prevenční povinnost dle občanského práva. Soud zohlednil i to, že se jednalo o sportovce v mladém věku, způsobené zranění bude mít pro něho trvalé následky, které ho budou omezovat v společenském, kulturním i pracovním životě a nemůže provozovat dále sport, ve kterém se dostal na vrcholovou úroveň.⁷⁴

Ačkoli se jedná o občanskoprávní případ, skutkové okolnosti využijeme i pro otázku trestní odpovědnosti ve sportu. V tomto případě se jedná o hraniční, značně sporný případ z hlediska trestní odpovědnosti. Jak již bylo zmíněno, problematika bojových sportů vyžaduje specifický přístup, neboť je zde hranice odpovědnosti posunuta. Trestně odpovědným se může stát v podstatě ten, který podstatným způsobem poruší pravidla daného bojového stylu, tedy případy, kdy dojde k nějakému excesu. U této situace nelze ze znění rozsudku jednoznačně určit, jakým způsobem byly porušeny pravidla boje, jak byl veden úder a podobně. Nicméně pokud se jednalo o zakázaný způsob boje, byla použita technika, která je nepřijatelná, je na místě uvažovat i o trestní odpovědnosti, neboť tímto jednáním byla nejen porušena sportovní

⁷⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002.

pravidla, ale způsobena těžká újma na zdraví s doživotními následky.

V zahraniční judikatuře lze uvést případ *People v Fitzsimmons*, při kterém došlo k usmrcení jednoho boxera druhým v průběhu boxerského exhibičního zápasu. V trestním řízení proti obviněnému boxerovi bylo konstatováno, že pokud existují platné pravidla hry a zúčastněné osoby s těmito pravidly souhlasí (tímto se má patrně na mysli konkludentní souhlas v tom smyslu, že vstupují do uvedené sportovní činnosti, nikoliv písemný výslovný souhlas), pak i pro případ, že bude způsobeno zranění nebo smrt v důsledku nešťastné události, je tato skutečnost omluvitelná. V tomto případě byl úder boxera shledán v rámci pravidel daného sportu a obviněný byl shledán nevinným.⁷⁵

Určitým specifickým z hlediska posuzování trestní odpovědnosti u bojových sportů mohou být exhibiční zápasy, případně wrestling. V těchto případech je intenzita boje bezpochyby mírnější a podstatou těchto zápasů není primárně knock-outovat soupeře. Z tohoto důvodu by nemělo docházet k nějakému porušování sportovních pravidel, resp. ke způsobování vážnějších zdravotních následků. Pokud k tomu dojde, tak bude nutné posoudit, zda byla dodržena smluvená pravidla boje a pokud ano, tak lze uvažovat o trestní odpovědnosti za zranění.

Na základě výše uvedených faktů a případových studií lze dovodit následující závěry. Uplatnění trestní odpovědnosti v rámci kontaktních sportů, resp. jednotlivých bojových sportů, je značně problematické. Jedná se o druh sportu, který v sobě zahrnuje určitou (a poměrně vysokou) míru rizika ublížení na zdraví. Osoby, které do toho sportu vstupují a aktivně se jej účastní, si musí být vědomi této míry rizika, stejně jako faktu, že jim může být způsobena újma s vážnými či trvalými následky. Pokud se i přesto tyto skutečnosti rozhodnou tento druh sportu provozovat, pak není možné se z jejich strany odvolávat na případnou odpovědnost dle občanského a trestního práva stejným způsobem, jak je tomu u jiných druhů sportů nebo jiných společenských činností.

Uplatnění trestní odpovědnosti bude z těchto důvodů možné pouze výjimečně, a to na základě prokazatelného, zřejmého a závažného porušení pravidel daného sportu, které nelze postihnout pouze dle disciplinárních předpisů, ale bude třeba aplikovat normy trestního práva. Bude se jednat o zjevné případy porušení pravidel, které budou mít za následek způsobení ublížení na zdraví, lze zde hovořit tedy o určitých excesech v rámci daného bojového sportu.

Uplatnění trestní odpovědnosti tedy je možné, ale pouze výjimečně. Pokud bychom

⁷⁵ *People v Fitzsimmons* dostupné v: GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006, s. 594.

připustili trestní postih pro obyčejné případy zranění v tomto sportu, které jsou způsobené běžným způsobem (tzn. způsob boje, který je v určitém bojovém stylu běžný a předpokládaný), pak bychom mohli narušit podstatu fungování těchto sportů. Vzhledem ke skutečnosti, že stát provozování těchto sportů dovoluje (resp. nezakazuje) a žádným způsobem nereguluje jejich průběh, není možná takto vzniklá zranění trestat podle zásad trestání za zranění objevujících se při běžných činnostech.

4. 2. 4. Ostatní sporty

Existuje celá řada dalších kolektivních sportů (basketbal, házená, lakros, vodní pólo apod.), které jsou více či méně kontaktní, nicméně pro ilustraci a vymezení trestní odpovědnosti za zranění byly výše uvedené tři sporty, u nichž je riziko vzniku zranění poměrně časté. Cílem bylo v těchto sportech vymezovat různé modelové situace, které je poté možno aplikovat nejen na případy vzniknuvší v budoucnu, ale i na ostatní druhy sportu, kde může dojít k obdobným, resp. typově podobným jednáním, která mají za následek vznik zranění.

Přestože se bude jednat o zranění způsobená v jiném druhu sportu, který má svá vlastní specifika a pravidla, z výše uvedených závěrů lze vyvodit určité prvky, které budou použitelné i v oblastech jiných sportovních činností. Ačkoli je možné využít tyto modelové případy i na budoucí případy, které budou mít jistou podobnost, nezbavuje to orgány činné v trestním řízení povinnosti zjistit všechny okolnosti případu, které jsou nezbytné pro rozhodnutí, a vyhledat a provést veškeré možné důkazy k objasnění všech okolností případu (tedy uplatnění zásad materiální pravdy a volného hodnocení důkazů jako základních zásad trestního řízení).

4. 2. 5. Některá specifika při posuzování trestní odpovědnosti za zranění ve sportu dle anglického a amerického právního systému

4. 1. 4. 1. USA

Ve Spojených státech amerických se v souvislosti se způsobenými zraněními ve sportu využívá z hlediska obhajoby argumentace odkazující na to, že v průběhu jednání došlo k neúmyslnému, nezaviněnému či nechtěnému reflexu nebo také instinktivní reakci. Tento způsob obhajoby využívá toho argumentu, že protiprávní jednání a následek v podobě zranění na zdraví byl způsoben v důsledku spontánní reakce obviněného, která je částečně

neovladatelná a je důsledkem nějaké přechodné vypjaté situace. Tato situace může být různého charakteru, nicméně se bude nejčastěji jednat o reakci na vyprovokované jednání vyplývající z určité sportovní situace. Tento důvod pro vyloučení trestní odpovědnosti ve Spojených státech amerických je poměrně běžný a je také důvodem, proč se poměrně málo případů zranění ve sportu dostane před soud.⁷⁶

S používáním argumentu reflexu nebo instinktivní reakce souhlasím pouze částečně. Samozřejmě existuje část jednání, která jsou způsobena instinktivním jednáním, v důsledku spontánní reakce, která vyplývá z různých emocionálních a vyhrocených situací, ke kterým ve sportu občas dochází. Zároveň je třeba zohlednit i lidský faktor, kdy člověk je osoba chybující a nefunguje pod stresem zcela bezchybně. Nicméně i tyto argumenty nezakládají absolutní trestní beztrestnost, zejména u způsobených závažnějších zranění. Bylo by nespravedlivé vůči zraněným sportovcům dekriminlizovat tato jednání pouze s odvoláním na reflex. Lze konstatovat, že tento reflex nebo instinkt je pouze jednou z podmínek, na základě kterých může být osoba považována za beztrestnou v dané věci. Bude záležet na řadě dalších faktorů, jako jsou okolnosti dané situace, povaha obviněného, povaha poškozeného, případná provokace apod. V tomto případě nelze paušálně považovat instinkt za okolnost, která vylučuje trestnost obviněného. Jedná se tedy určité kritérium, které může znamenat za určitých okolností snížení nebo vyloučení odpovědnosti, nicméně nelze to brát jako paušální pravidlo pro všechny situace.

Příkladem vypovídajícím o přístupu k otázce instinktivního, resp. reflexního chování může být případ *State v Forbes*⁷⁷, ve kterém došlo ke konfliktu mezi dvěma hokejisty. Oba dva byli vyloučení na trestnou lavici a po návratu z ní si vyměnili několik slovních nářeků, načež jeden z nich udeřil druhého koncem hokejky a tento napadený hráč se zároveň udeřil při pádu hlavou o zem, čímž mu byla způsobena vážnější poranění v oblasti hlavy. Obviněný v průběhu trestního řízení konstatoval, že se jednalo o klasickou instinktivní situaci, ke kterým dochází v hokeji často a jsou součástí hry. Tento argument nakonec přesvědčil porotu o tom, že zde nebyl úmysl způsobit zranění, ale jednalo se pouze o spontánnost dané situace a osoba byla shledána nevinou (přičemž žalobce se v tomto případě ani nedovolal).

4. 1. 4. 2. Velká Británie

V anglickém právu se pro podobné situace využívá pojmu „automatism“. Jedná se

⁷⁶ LEWIS, Adam, TAYLOR, Jonathan. *Sport: Law and Practice*. 2. vydání. Haywards Heath: Bloomsbury Professional, 2008, s. 1087.

⁷⁷ LEWIS, Adam, TAYLOR, Jonathan. *Sport: Law and Practice*. 2. vydání. Haywards Heath: Bloomsbury Professional, 2008, s. 1087-1088.

taktéž o případy, kdy osoba nebude trestně odpovědná z toho důvodu, jestli v daný moment jednala nezávisle na své vůli, tedy automaticky (spontánně). Nicméně zde je anglické právo trochu přísnější, neboť osoba musí prokázat, že jednala instinktivně v důsledku nějaké vnější příčiny, kterou může být např. předchozí úder do hlavy ze strany protihráče, post-traumatický stres apod. Ve většině případů bude pro obviněného těžké prokázat, že jednal z této příčiny a nebyl v danou chvíli schopen ovládat své chování.⁷⁸

Osobně se přikláním spíše k anglickému modelu, kdy instinktivní jednání je sice připuštěno jako jeden ze způsobů beztrestnosti, případně snížené trestnosti u sportovních úrazů. Každá osoba je zodpovědná za své chování a za následky, které tímto chováním způsobí. I když vezmeme v potaz specifickou dané situace, kdy osoba jedná ve stresu, určitém afektu, tak je třeba posoudit, zda nebylo možno toto jednání v daný moment ovládat.

Jinak řečeno osoba může jednat takto instinktivně, ale její trestní odpovědnost lze vyloučit za předpokladu, že jednalo v důsledku nějakého předchozího zavrženého chování. Její reakce byla tedy odpovídající situaci, která vznikla předtím.

4. 3. Teorie trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy

Nedostatek teoretického základu v české právní vědě se projevuje bezpochyby i do judikatury soudů v tom smyslu, že tyto orgány bohužel nemají žádný teoretický podklad pro řešení věcí sportovního charakteru, a proto vznikají občas pouze soudní rozhodnutí ad hoc různé kvality, v lepších případech se soudci v těchto rozhodnutích snaží alespoň stanovit určité teoretické základy na podkladě konkrétního případu.

Pro uvedení do problematiky bude v této kapitole uvedena alespoň část teorií souvisejících s kriminalizací sportovních úrazů. Nicméně je třeba uvést, že některé z těchto teorií se navzájem propojují a obsahují společné prvky.

4. 3. 1. Teorie souhlasu poškozeného

Teorie souhlasu poškozeného⁷⁹ vyplývá zejména z anglo-americké právní vědy týkající se trestní odpovědnosti za sportovní úrazy. Podstata souhlasu poškozeného spočívá v tom, že osoba, která se dobrovolně účastní určité sportovní aktivity, přijímá určitou míru nebezpečí vzniku úrazu, které jí může být způsobeno nejen v důsledku vlastního jednání, ale i

⁷⁸ tamtéž, s. 1088.

⁷⁹ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, 7-8, s. 67.

v důsledku chování jiných osob (sportovců). Sportovec, který se zapojí do vykonávání určité sportovní činnosti, dává tímto krokem konkludentní souhlas k možnosti vzniku úrazu, který mu může být v průběhu této sportovní činnosti způsoben.

Určitá polemika z hlediska této teorie se vede k tomu, co je podstatou tohoto (konkludentního) souhlasu poškozeného, resp. do jaké míry a k jakému následku souhlas směřuje. Je třeba se zamyslet nad tím, zda takovýto souhlas v sobě zahrnuje i svolení se vznikem případných zranění způsobených v důsledku protiprávního jednání jiných osob.

Primárně tento souhlas bude patrně souviset se vznikem lehčích zranění, která jsou obvyklá v dané kategorii sportu, tedy zranění, která si sportovec buď způsobí sám v důsledku neopatrného chování nebo nějaké nešťastné náhody, nebo zranění způsobená sice jiným sportovcem, ale pouze v rámci určitých mezí toho daného sportu. Otázkou však dále zůstává, zda může být dán souhlas k tomu, aby osobě bylo způsobeno nějaké vážnější zranění. K tomuto již tato teorie patrně nesměřuje a omezuje se pouze na zranění obvyklá pro daný sport.

4. 3. 2. Teorie sportovního rizika

Teorie sportovního rizika⁸⁰ vychází ze skutečnosti, že aktivní vykonávání sportovní činnosti může být obvykle spojeno s rizikem vzniku zranění. V tomto případě se však nejedná pouze o zranění bez přičinění jiné osoby, ale převážně o zranění v důsledku chování jiného sportovce. Řada sportů je považována za kontaktní a z jejich povahy logicky vyplývá určité zdravotní riziko. Hlavní otázkou zůstává, jaká je míra přípustného rizika, kterou je možno u sportovce požadovat, aby strpěl, zejména když vezmeme v potaz argument, že zdraví a život člověka patří mezi hodnoty, k jejichž porušení nemůže dávat osoba souhlas (vyjma vybraných případů jako jsou např. lékařského zákroky).

Z hlediska různorodosti sportovních činností je zajímavou také otázka poměru souhlasu mezi bojovými (kontaktními) sporty a ostatními sporty. Pokud bychom vycházeli z míry rizika, kterou na sebe přejímají sportovci aktivně provozující bojové sporty (jako např. MMA), tak toto riziko zranění je nechybně několikanásobně větší než u jiných sportů. Je třeba se tedy zabývat tím, zda budeme posuzovat tuto míru rizika vzniku zranění stejně podle jednoho určitého kritéria (což nepovažuji za logické), nebo zda budeme akceptovat různé míry rizika vzniku zranění u poškozeného dle charakteru sportu. V tomto smyslu by se dalo

⁸⁰ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, 7-8, s. 67.

hovořit o tzv. sportovním riziku jako jedné z okolností vylučující protiprávnost.⁸¹

4. 3. 3. Teorie sportovního práva

Tato teorie je postavena na myšlence, že sportovní právo tvoří autonomní a samostatný celek, který si stanovuje vlastní pravidla chování a reguluje tím veškeré vztahy vznikající v této oblasti.⁸² Sportovní oblast tedy vytváří vlastní právní předpisy a zároveň disponuje řadou autoritativních orgánů dle jednotlivých sportovních činností, zřízených ke kontrole, dodržování těchto předpisů a k postihu v případě jejich porušování. Na základě této teorie by tedy nemělo docházet k propojování právního řádu se sportovními pravidly.

Tato teorie vychází z faktu, že lze samostatně dostatečně regulovat sportovní záležitosti v rámci samostatné působnosti sportovních orgánů. Tato vlastní regulace se netýká jen běžných provozních záležitostí, ale vztahuje se i na postih nejzávažnějších hodnot, zájmů a vztahů, které spadají v ostatních společenských činnostech výhradně pod ochranu trestního práva. Z toho vyplývá, že by sportovní orgány rozhodovaly i o nejzávažnějších protiprávních (trestných) činech jako je ublížení na zdraví, těžká újma na zdraví apod.

Tato teorie již není v dnešní době příliš akceptována, což lze považovat za správné. Sport je pouze jeden druh z celé škály společenských činností, přičemž všechny ostatní činnosti podléhají právnímu řádu a nejsou vyňaty z jeho pravomoci. Z toho důvodu neshledávám potřebu, aby sport byl z tohoto systému vyčleněn a fungoval jako autonomní celek. Existuje řada záležitostí v rámci konkrétních sportovních činností, jejichž regulace bude v pravomoci sportovních orgánů, ale to neznamená, že by tato pravidla nepodléhala i právnímu řádu. Sportovní orgány vytváří vlastní pravidla chování, která sice nemají obecnou závaznost jako právní předpisy, nicméně pro určitou oblast sportu jsou závazná a upravují určitou výšeč sportovních vztahů. Nicméně i tato sportovní pravidla musí být v souladu s právním řádem a měla by se týkat pouze záležitostí, jejichž úprava není obsažena v právních předpisech. Z hlediska trestního práva náleží ochrana nejdůležitějších zájmů a hodnot (jako jsou například život a zdraví) výhradně trestnímu právu. V tomto případě lze odkázat na pravidla obsažená jak v předpisech ústavních⁸³, tak zákonných⁸⁴, neboť pouze zákon stanoví,

⁸¹ Více k této problematice uvádím v samostatné kapitole o okolnostech vylučujících protiprávnost ve sportu.

⁸² Srov. KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, č. 10, s. 22.

⁸³ Čl. 39 Listiny základních práv a svobod („Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“), čl. 40 Listiny základních práv a svobod („Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.“).

⁸⁴ § 12 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů („Jen soud rozhoduje o vině a

kteřé jednání je trestným činem a jaký trest lze za něj uložit, přičemž pouze soud rozhoduje o vině a trestu za spáchané trestné činy.

Teorie sportovního práva souvisí s teorií dodržování sportovních pravidel, která se zabývá otázkou důležitosti dodržování sportovních pravidel z hlediska posuzování trestní odpovědnosti. Hlavní podstatou této teorie je otázka, zda je porušení sportovních pravidel relevantním znakem pro uplatnění trestní odpovědnosti. Z tohoto hlediska lze konstatovat, že ve většině případů, kdy dochází k uplatňování trestní odpovědnosti, došlo zároveň i k porušení sportovních pravidel. Nicméně jsem toho názoru, že to není obligatorní podmínka pro uplatnění trestní odpovědnosti. Jedná se pouze o jedno kritérium, ke kterému se přihlíží, ale musí být posuzováno v kontextu jiných okolností, které vedly ke způsobení zranění (blíže viz kapitola týkající se sportovních pravidel).

4. 3. 4. Teorie nedostatku zavinění

Teorie nedostatku zavinění⁸⁵ vychází z té myšlenky, že sportovcům v případě zranění jiné osoby v průběhu sportu nelze přičítat ani jednu z forem zavinění, tedy ani formu nedbalostního zavinění. Sport je v tomto pojetí chápán jako společenská činnost, ve které ke zraněním dochází pouze v nezaviněných případech. Sportovec tedy nemůže být za svoje jednání trestně odpovědný, může být pouze sankcionován podle předpisů disciplinárního charakteru. Lze konstatovat, že tato teorie v dnešní době již nemá žádnou relevantní oporu, protože existuje celá řada zranění způsobených v průběhu sportu, kterým lze přičítat nejméně formu nedbalostního zavinění, v některých případech lze dokonce doložit existenci úmyslu.

V této práci je uvedena řada případů, kdy dochází k různým zkratům a excesům ze strany sportovců, které mají za následek způsobení vážných zdravotních komplikací, z tohoto důvodu by bylo nelogické tyto případy ponechávat bez trestu. Teorie nedostatku zavinění je tedy v dnešní době patrně přežitou a v praxi nepoužitelnou teorií, přesto ji pro úplnost daného tématu uvádím.

4. 3. 5. Teorie nešťastné náhody

Někdy se v této souvislosti s teorií sportovních úrazů hovoří také o faktoru nešťastné

trestu za trestné činy.“).

⁸⁵ Srov. KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinární úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, 7-8, s. 65-66.

náhody⁸⁶, kdy sportovní úrazy mohou být posuzovány jako důsledek okolností způsobených „vis maior“. Z hlediska nešťastné náhody lze říci, že s určitou mírou faktoru nešťastné náhody musíme při posuzování trestní odpovědnosti vždy počítat. Neboť řada sportovních činností má ve své podstatě určitou míru rizika vzniku zranění, které nemusí jen vznikat v důsledku protiprávního jednání jednoho ze sportovců, ale i v důsledku jiných faktorů. Právě jedním z těchto faktorů může být nešťastná náhoda, která může hrát zásadní roli pro posuzování trestní odpovědnosti. Jedná se o okolnost, která může mít podstatný vliv na snížení, případně i vyloučení trestní odpovědnosti sportovce, který se svým jednáním dopustil ohrožení nebo porušení hodnot chráněných trestním zákoníkem.

V tomto smyslu lze tedy rozlišovat tři možné situace. V prvním případě bude prokázáno, že nešťastná náhoda v daném případě nebyla dána a jednání bylo uskutečněno pouze v důsledku porušení sportovních pravidel, porušení obecné prevenční povinnosti a dalších právních předpisů, tedy v důsledku porušení nejdůležitějších společenských hodnot a zájmů, z tohoto důvodu bude zapotřebí uplatnění trestní odpovědnosti.

V druhém případě bude prokázáno, že zranění mimo jiné vzniklo i v důsledku nešťastné náhody, nikoliv však výlučně. Bude se tedy jednat o snížení míry trestní odpovědnosti, nicméně je třeba brát v potaz, že k protiprávnímu jednání došlo. Typicky se bude jednat o případy, kdy osoba v průběhu sportovní činnosti sportovec fauluje jiného sportovce, kterému však ve spojení s nějakým dalším faktorem (např. nepředvídatelné chování třetí osoby, počasí, špatného technického zázemí) bude způsobena těžká újma na zdraví.⁸⁷ Může se jednat i o případy, kdy sice osoba jedná protiprávně, nicméně v důsledku nešťastné náhody dojde ke způsobení tak vážného následku, k němuž nelze přičítat žádná forma zavinění.

Třetí případ se bude jednat situací, kdy došlo ke zranění jednoho ze sportovců druhým sportovcem pouze v důsledku nešťastné náhody a nebude možné dovést zavinění jiné osoby. V takovém případě nebude tento sportovec trestně neodpovědný. Je třeba brát v potaz i tuto situaci, kdy dojde ke způsobení sportovního úrazu v důsledku chování jiné osoby, která však nebyla schopna, a to i přes dodržení sportovních pravidel a obecné prevenční povinnosti, tento úraz ovlivnit. V takovém případě by bylo nespravedlivé a nežádoucí dovozovat trestní odpovědnost.

⁸⁶ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, 7-8, s. 66.

⁸⁷ Např. při fotbalovém zápase v průběhu kopání rohu odstrčím rukou bránícího hráče natolik razantním způsobem, že dojde k jeho střetu s kolenem brankáře, čímž mu bude způsobena fraktura lící kosti.

4. 3. 6. Teorie účelu

Tato teorie trestní odpovědnosti⁸⁸ vychází z toho předpokladu, že sport je chápán jako prospěšná společenská činnost s určitým výchovným efektem. Nicméně i tato činnost s sebou přináší některé negativní jevy, v tomto případě možnost vzniku zranění v důsledku protiprávního chování jiné osoby. Posuzuje se tedy, jestli se jednalo o nechtěné (nezaviněné) zranění, při kterém nedošlo ani k porušení sportovních pravidel, ani k porušení obecné prevenční povinnosti. Pokud by tyto předpoklady byly splněny, tak by mohla být z tohoto hlediska trestní odpovědnost vyloučena. Pokud však zranění vzniklo v důsledku porušení sportovních pravidel a právních předpisů, pak není důvod k neaplikování odpovědnosti podle právních předpisů, tj. i podle předpisů trestního práva. Pokud tedy dojde k nezaviněným zraněním, tak nebudou zahrnuty právní odpovědností z toho důvodu, že stát považuje sportovní činnost za společensky prospěšnou a toleruje tedy i možnost vzniku těchto situací.

Lze poznamenat, že tato teorie se blíží koncepci trestní odpovědnosti, na které je postavena i tato práce, to znamená, respektování určité míry tolerance při posuzování odpovědnosti s přihlédnutím k výchovnému smyslu sportovní činnosti. Nicméně pokud dojde k porušení určité míry chování, vyplývající nejen z porušování pravidel sportovní činnosti, ale i z řady dalších faktorů, může být uplatněna odpovědnost dle obecně závazných předpisů, tzn. i předpisů trestního práva. Trestní právo by mělo postihovat opravdu jen nejzávažnější porušení těchto hodnot a mělo by vystupovat jako „ultima ratio“.

V této teorii se také objevují některé prvky další z uznávaných sportovně-právních doktrín týkající se trestní odpovědnosti za zranění, a to teorie obecné legality sportu.⁸⁹ Společný prvek zde nalézt v tom, že stát uznává sport jako všeobecně prospěšnou společenskou činnost, jejíž provozování je podporováno. Vzhledem k charakteru této sportovní činnosti je zároveň tolerována určitá míra zranění, ke kterým v průběhu této činnosti dochází. Nicméně podle mého názoru je právě z tohoto pohledu nezbytné, aby zamýšlené negativní jednání bylo postihováno nejen v intencích disciplinárních předpisů, ale i z hlediska občanského či trestního práva. Pokud by docházelo k tolerování vážných zranění, která byla ve sportu způsobena v důsledku krajně neopatrného a prokazatelně úmyslného jednání, případně v důsledku různých excesů, tak by to narušovalo právě výchovný princip sportovní činnosti. Tato jednání, pokud by odpovídajícím způsobem nebyla postihována, by bezpochyby dávala špatný vzor chování.

⁸⁸ Srov. KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinární úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, 7-8, s. 66.

⁸⁹ Srov. KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinární úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, č. 10, s. 20.

Závěrem uvedu ještě několik poznámek k obecné legalitě sportu. Co se týče vzniku sportovních disciplín, lze konstatovat, že stát je v tomto ohledu benevolentní a dodržuje pravidlo „co není zákonem zakázáno, je dovoleno“.⁹⁰ V podstatě je možné provozovat jakoukoli sportovní činnost, aniž by stát nějakým zásadním způsobem zasahoval do její koncepce, pokud tato činnost není v rozporu s právním řádem. Jak je patrné, stát nezakazuje ani sportovní činnosti, jejichž existence je určitým způsobem na hraně zákona z hlediska porušování zájmů a hodnot chráněných státem (bojové sporty jako např. MMA⁹¹). Zároveň umožňuje jednotlivým sportovním odvětvím, aby si vytvářela vlastní normy chování, nicméně tato pravidla nemají obecnou závaznost a platí pouze pro určitou sportovní činnost.

Dále musí tyto sportovní činnosti být v souladu s právním řádem a ochranou některých hodnot přenechávají právě zákonným právním předpisům (např. ochrana života a zdraví). Stát také z toho hlediska umožňuje, aby si jednotlivá sportovní odvětví vytvářela orgány, které dbají nad dodržováním pravidel přijatých v rámci daného odvětví a vynucují jejich dodržování. V případě jejich porušování disponují mírnějšími sankčními prostředky, v případě závažnějšího porušení společenských hodnot a zájmů je aplikována právní odpovědnost dle předpisů občanského, správního či trestního práva.

4. 4. Odpovědnost za úrazy způsobené jiným osobám než sportovcům

Tato kategorie zahrnuje jednání, která spočívají ve zranění jiných osob než sportovců, tedy osob, které se aktivně nebo pasivně účastní sportovní činnosti. Jedná se o zranění způsobená rozhodčím, pořadatelům, dalším osobám zajišťujícím technický servis, divákům, komentátorům apod. Jedná se o specifický druh zranění, ke kterému sice nedochází často, nicméně možnost jeho vzniku není vyloučena. V tomto směru budu rozlišovat zejména dva způsoby posuzování těchto zranění.

4. 4. 1. Zranění způsobené na základě předchozích okolností se sportovní podstatou

První způsob se týká zranění, které bylo způsobeno ze strany hráče úmyslně a na základě předchozích okolností, které měly podstatu ve sportu. Bude se jednat o případy zkratovitěho jednání vůči ostatním osobám, které se aktivně nebo pasivně účastní sportovního

⁹⁰ Čl. 2 bod 3 Listiny základních práv a svobod („Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“).

⁹¹ Mixed Martial Arts, česky smíšená bojová umění – styl, který je charakterizován kombinací různých bojových stylů (např. taekwon-do, muay-thai, judo apod.).

utkání. K těmto zraněním dojde v důsledku specifických okolností hry (např. různé způsoby vyprovokování ze strany diváka, udělení nespravedlivého trestu ze strany rozhodčího apod.).

Tyto případy (opět s přihlédnutím ke všem okolnostem případu) se budou posuzovat jako úmyslné trestné činy vůči životu a zdraví (úder rozhodčího, diváka apod.). Z hlediska jejich povahy není důvod, aby zde byla uplatňována okolnost vylučující protiprávnost v podobě sportovního rizika.⁹² Tato okolnost se vztahuje pouze na hráče mezi sebou. Ostatní osoby, ačkoli se také účastní sportovního jednání, v žádném případě nepřijímají tuto míru sportovního rizika a nelze to po nich spravedlivě ani požadovat. Pokud tedy dojde k úmyslnému jednání sportovce, které má za následek ublížení na zdraví jiným osobám, které se účastnily sportovního utkání, a bude prokázáno, že toto jednání vzniklo pouze z protiprávního chování sportovce, pak bude uplatněna trestní odpovědnost ve stejné míře, jako by byla uplatněna u jiných obdobných případů, ke kterým by došlo mimo sportovní utkání.⁹³

Ze zahraniční judikatury lze v tomto případě uvést několik případů. V případě R v Kirk byla podána obžaloba na hráče, který v průběhu fotbalového utkání naštvane vzal míč a kopl jej do davu, čímž způsobil zranění mladé dívky.⁹⁴

Dalším mediálně sledovaným případem byl fotbalový zápas v lednu 2002 mezi FC Liverpool a Arsenalem, kdy byl hráč Liverpoolu Jamie Carragher obžalován za to, že hodil rozduřeně zpět do davu minci, která byla předtím hozena na něho, a zranil tím jednoho z diváků. Patrně nejznámějším případem útoku na diváka ze strany sportovce byl incident, který se odehrál v roce 1995 mezi Manchesterem United a Crystal Palace. Hráč Manchesteru Eric Cantona tehdy při odchodu ze hřiště zaútočil na jednoho provokujícího diváka týmu soupeře způsobem, kdy se proti němu rozběhl a kopl jej do hrudníku. Za toto jednání byl odsouzen k trestu obecně prospěšných prací v délce 120 dní.⁹⁵

⁹² Srov. CHAMPION, Walter T. *Sports law in a nutshell*. 3. vydání. St. Paul, Minn.: Thomson-West, 2005, s. 179-180.

⁹³ Pokud například dojde k situaci, kdy jeden z hráčů udeří rozhodčího zápasu na základě nesprávně posouzené situace v průběhu hry, a způsobí mu tím např. zranění v podobě fraktury nosu a pohmoždění čelisti, pak bude tento případ posuzován stejným způsobem, jako by k němu došlo při klasické potyčce někde na ulici. Není důvod, aby v takovém případě sportovní prostředí poskytovalo určitý druh imunity, který bych zbavoval, resp. zmírňoval trestné odpovědnost daného hráče. Naopak je třeba při úvahách o druhu a výši trestu, že obviněný jednal v průběhu sportovního utkání, tedy činnosti, která má společensky prospěšná a dávat určitý vzor společnosti.

⁹⁴ R v Kirk, dostupné v: COX, Neville, SCHUSTER, Alex, COSTELLO Cathryn. *Sport And the Law*. 1. vydání. Dublin: First Law, 2004, s. 180.

⁹⁵ COX, Neville, SCHUSTER, Alex, COSTELLO Cathryn. *Sport And the Law*. 1. vydání. Dublin: First Law, 2004, s. 180.

4. 4. 2. Neúmyslná zranění

Druhý způsob se týká posuzování trestní odpovědnosti v případě, kdy dojde v důsledku jednání sportovce ke zranění jiné osoby než sportovce, avšak nejedná se o jednání úmyslné. Zůstává tedy otázkou, zda lze osobě přičíst následky nedbalostního jednání. Tyto úvahy směřují ke způsobením např. zranění, kdy osoba je trefena pukem při hokejovém zápase, fotbalovým míčem během fotbalového utkání, zranění osoby v důsledku neovladatelného chování koně při dostizích apod. V těchto případech lze důvodně konstatovat, že ve většině případů nebude splněna ani podmínka nevědomé nedbalosti, sportovec tedy za takové jednání nebude trestně odpovědný.

Nebylo by adekvátní zakládat trestní odpovědnost u těchto druhů případů, neboť sportovec se nedopustil porušení žádného sportovního pravidla, a pokud byly dodrženy i podmínky obecné prevenční povinnosti dle občanského práva, nelze uplatňovat trestní odpovědnost.

V těchto případech by bylo patrně problematické uplatňování i občanskoprávní odpovědnosti, z tohoto hlediska tedy podobná jednání nezakládají žádný druh právní a disciplinární odpovědnosti. Dalo by se uvažovat pouze o trestněprávní nebo občanskoprávní odpovědnosti ze strany pořadatelů, pokud došlo k porušení bezpečnostních předpisů a obecné prevenční povinnosti (např. nehody při rallye, kdy došlo k usmrcení několika diváků, kteří se nacházeli v sektoru, kde byl vstup diváků zakázán – v tomto případě by byla trestní odpovědnost řidiče vozu zcela vyloučena, ale zcela jistě by se dalo hovořit o trestní nebo alespoň občanskoprávní odpovědnosti pořadatelů).

4. 5. Jednotlivé trestné činy podle trestního zákoníku

Charakteristika jednotlivých trestných činů dle českého trestního práva, resp. dle trestního zákoníku nebyla v úvodu práce záměrně uvedena, ale uvádíme ji až nyní, tedy po kapitolách, které se konkrétně týkají různých druhů protiprávních jednání páchaných ve sportu. Zatímco v předchozích kapitolách jsem se zaměřil především na charakteristiku těchto jednání a otázku vymezení hranic trestní odpovědnosti za zranění způsobená v průběhu sportovní činnosti jedním sportovcem vůči druhému, tedy otázku podmínek trestní odpovědnosti v tom smyslu, zda lze či nelze konkrétní jednání stíhat, resp. tedy je společensky prospěšné určité jednání trestně stíhat, v této kapitole se budu věnovat konkrétním trestným činům, které přicházejí v úvahu z hlediska aplikace trestního zákoníku pro oblast sportu. Cílem však není detailní charakteristika řady trestných činů proti životu a zdraví, ale pouze jejich nástin a charakteristika s ohledem na trestní odpovědnost za

způsobená zranění ve sportu.

Jedná se o trestné činy, které jsou uvedeny v části druhé trestního zákoníku (zvláštní část), hlavě I., tedy trestné činy proti životu a zdraví. Z pohledu trestní odpovědnosti za zranění přichází v úvahu tyto trestné činy: **usmrcení z nedbalosti** dle § 143, **těžké ublížení na zdraví** dle § 145, **ublížení na zdraví** dle § 146, **těžké ublížení na zdraví z nedbalosti** dle § 147 a **ublížení na zdraví z nedbalosti** dle § 148 trestního zákoníku (ve výjimečných případech by se možná dal aplikovat i trestný čin uvedený v § 146a – **ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky**).

Z tohoto výčtu vyplývá, že je poskytována ochrana jak proti úmyslným trestným činům, tak proti nedbalostním trestným činům, které ohrožují život a zdraví osob (ve většině případů se bude jednat o ohrožení zdraví, ohrožení života bude pouze výjimečnou událostí).

Jak již bylo nastíněno v předchozích odstavcích, život a zdraví patří mezi nejdůležitější společenské hodnoty, které musí být právem chráněny. Tato ochrana nemůže být efektivně poskytnuta předpisy disciplinárního charakteru, které nejsou obecně závazné, ani předpisy občanského práva, jejíž možnosti ochrany jsou limitované. Z tohoto pohledu zaujímá trestní právo výhradní postavení při ochraně těchto hodnot. Ačkoli je prostředí sportu specifickou oblastí, která disponuje určitou mírou autonomie, i zde je třeba v určitých případech normy trestního práva o ochraně společenských hodnot. Meze této ochrany jsou sice v tomto případě trochu posunuty, a to v důsledku existence jistého sportovního rizika (jinak řečeno část jednání, která by v jiných společenských činnostech zakládala trestní odpovědnost, jsou v oblasti sportu ještě tolerována).

Usmrcení z nedbalosti (§ 143 trestního zákoníku)

Ke spáchání trestného činu usmrcení z nedbalosti bude docházet ve sportu pouze výjimečně. Jednání pachatele, který tento trestný čin spáchá, není vedeno úmyslem způsobit jinému smrt (ani těžkou újmu na zdraví, případně ublížení na zdraví, nicméně k tomuto následku dojde. Z hlediska oblasti sportu by se v tomto případě jednalo spíše o nešťastné náhody, ke kterým může teoreticky dojít v průběhu sportu. Daleko častější budou z tohoto hlediska případy ublížení na zdraví, případně způsobení těžké újmy na zdraví.

Těžké ublížení na zdraví (§ 145 trestního zákoníku)

Těžké ublížení na zdraví zahrnuje jednání, které spočívá ve způsobení následku ve formě těžké újmy na zdraví. Aplikace tohoto trestného činu pro oblast sportu nebude snadná, neboť z hlediska subjektivní stránky nepostačí, že pachatel jednal úmyslně. K naplnění

skutkové podstaty je mimo jiné třeba, aby se tento úmysl vztahoval právě ke způsobení těžké újmy.⁹⁶ Těžkou újmou na zdraví se rozumí újma nebo újmy vymezené v § 122 odst. 2 trestního zákoníku. Způsob prokazování tohoto úmyslu způsobit těžkou újmu bude ve sportu téměř nemožný, z tohoto důvodu shledávám aplikaci ustanovení o těžkém ublížení na zdraví pro oblast sportu jako problematickou.

Ublížení na zdraví (§ 146 trestního zákoníku)

Jednání uvedené v této skutkové podstatě zahrnuje takový druh chování, které má za následek újmu, spočívající v ublížení na zdraví určité intenzity. Podobně jako u těžké újmy na zdraví dle § 145 trestního zákoníku, i zde nepostačí pouze úmysl, ale tento úmysl se musí vztahovat ke způsobení následku ublížení na zdraví. Z hlediska posuzování trestní odpovědnosti je již tato varianta trestního postihu reálnější. Ačkoli se obviněný bude většinou odvolávat na skutečnost, že se jednalo pouze o nedbalost, tak je možné z hlediska okolností konkrétní situace, způsobu jednání, povahy a momentálního rozpoložení obviněného a řady dalších faktorů usoudit, zda jeho jednání bylo vedeno s úmyslem způsobit někomu zranění v intenzitě, jaká je vyžadována pro naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu. Ve fotbale bychom mohli pod tato jednání podřadit určité druhy faulů (např. skluzy nebo útoky bez míče, které jsou vedeny v úmyslu zranit klíčového hráče soupeře⁹⁷ apod.).

Ublížení zdraví z omluvitelné pohnutky (§146a trestního zákoníku)

Jedná se o privilegovanou skutkovou podstatu k předchozím dvěma trestným činům, tedy k těžké újmě na zdraví dle § 145 a ublížení na zdraví dle § 146 trestního zákoníku. Jedná se o skutkovou podstatu, která postihuje mírněji jednání, kdy pachatel úmyslně ublíží jinému na zdraví v důsledku některých speciálních okolností (v silném rozrušení ze strachu, zmatku, úleku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženého jednání poškozeného). O silném rozrušení by se dalo například hovořit v případě emocionálně

⁹⁶ Srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1530.

⁹⁷ Jako modelový případ lze uvést zranění, které v roce 2001 během utkání Premier League způsobil fotbalista Manchesteru United Roy Keane svému protihráči Hallandovi, když ho surovým zákrokem mířeným kopačkou na koleno protihráče atakoval, čímž mu způsobil těžkou újmu na zdraví. Tehdejší zákrok byl již na první pohled veden úmyslně (to dokládá i historie vztahů mezi těmito dvěma hráči, případně i Keanovo prohlášení po zápase, kdy ničeho nelitoval). Přesto bylo přistoupeno pouze k disciplinárnímu trestu, který se z tohoto pohledu jevil jako značně nedostačující. Keane následně ve své biografii i přiznal, že se jednalo o úmyslný zákrok, který byl veden s úmyslem protihráče zranit a vyřadit si s ním tímto způsobem účty (viz LADYMAN, Ian. *That Keane tackle still haunts Haaland after horror injury in 2001* [online]. Dailymail.co.uk, 29. srpna 2008 [cit. 19. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-1050727/That-Keane-tackle-haunts-Haaland-horror-injury-2001.html>>.)

vypjatých sportovních událostí za předpokladu, že je sportovec nervově slabší. Nicméně jedná se o velmi specifickou situaci, u které neexistuje žádná judikatura vztahující se ke sportu, přesto tuto skutkovou podstatu zmiňujeme jako určitou alternativu právní kvalifikace, která přichází v úvahu.

Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti a ublížení na zdraví z nedbalosti (dle § 147 a § 148 trestního zákoníku)

Tyto dvě skutkové podstaty jsou pro posuzování trestní odpovědnosti za zranění ve sportu poměrně stěžejní. Objektivní stránka těchto trestných činů spočívá v tom, že obviněný jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nebo ublíží na zdraví. Již z dikce zákona vyplývá, že se jedná o trestný čin poruchový, tedy způsobení těžké újmy nebo ublížení na zdraví. Jelikož se tato skutková podstata vztahuje výhradně na subjektivní stránku ve formě nedbalostního zavinění, je z hlediska posouzení trestní odpovědnosti relevantní fakt, zda obviněný věděl nebo mohl a vědět měl, že svým jednáním může způsobit následek, který odpovídá některému z následků uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku. Použitelnost tohoto ustanovení v oblasti sportu připouští i komentář k trestnímu zákoníku⁹⁸, který v tomto směru odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu 36/2007 – T 955.

Z hlediska jejich právní kvalifikace budou tyto případy zahrnovat většinu případů, u kterých bude prokázán vznik této odpovědnosti. Většina jednání, u kterých bude možné uplatňovat trestní odpovědnost, budou zahrnuta z hlediska subjektivní stránky nedbalostním zaviněním, a to zpravidla vědomou nedbalostí. Jedná se o celou řadu případů, kterým byla pozornost věnována v předchozích odstavcích.

Ve fotbale lze uvést případy skluzů, vzdušných soubojů o míč, kdy byl jeden z fotbalistů udeřen loktem, různé formy tzv. dohrávání protihráče po odehrání míče apod. Z hlediska hokeje jsou to nepovolené typy bodyčeků (například u hráče bez puku, který je hlavou postaven proti mantinelu a nebude schopen reagovat na naražení na mantinel). Při lyžování se jedná o zmiňované případy porušení pravidel na sjezdovce, kdy toto porušení v kombinaci s porušením obecné prevenční odpovědnosti bude zakládat i trestní odpovědnost.

Rvačka (dle § 158 trestního zákoníku)

Posledním z řady trestných činů proti životu a zdraví, které připadají v úvahu v oblasti sportu, je trestný čin rvačky. V této souvislosti se nabízí především situace týkající se oblasti

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1572.

diváckého násilí na stadionech, která ale není součástí této rigorózní práce. Z hlediska trestněprávní odpovědnosti sportovců máme na mysli situace, kdy dojde ke spáchání trestného činu rvačky mezi sportovci samotnými, případně mezi sportovci a diváky v průběhu sportovního utkání. Tyto situace nebudou časté, nicméně nejsou ani vyloučené, jak nám naznačuje zahraniční judikatura.⁹⁹

Rvačka z hlediska trestního práva spočívá ve vzájemném napadání nejméně tří osob, přičemž se všechny tyto osoby navzájem ohrožují na zdraví a životě. Toto jednání musí být takové povahy, že se tyto subjekty opravdu navzájem ohrožují na zdraví a životě.¹⁰⁰

Pro rvačku platí, že všechny osoby, které se této rvačky aktivně účastní, mají postavení útočníka, nikoli obránce. V tomto případě je třeba odlišovat situace, kdy se osoba bude bránit např. v nutné obraně dvěma útočníkům, tento případ nebude posuzován jako rvačka (samozřejmě za předpokladu, že budou splněny podmínky nutné obrany).

⁹⁹ Např. případ Butcher v Jessop, kdy došlo k rvačce v mezi fotbalisty v průběhu fotbalového utkání mezi Celtic Glasgow a Glasgow Rangers.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1628.

5. OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST VE SPORTU

5. 1. Obecně

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou v trestním právu všeobecně známým institutem a jsou dlouhodobě zakotveny i v českém trestním právu, aktuálně v trestním zákoníku, kde jsou uvedeny v § 28 až § 32. Jedná se o právní úpravu krajní nouze, nutné obrany, svolení poškozeného, přípustného rizika a oprávněného použití zbraně. Trestněprávní teorie a praxe vytvořila i některé další okolnosti vylučující protiprávnost, např. výkon práva, výkon povolání a výkon jiné dovolené činnosti apod.¹⁰¹

Okolnostmi vylučujícími protiprávnost označujeme taková jednání, která sice zdánlivě obsahují všechny znaky trestného činu, ale ve skutečnosti u nich chybí znak protiprávnosti, z toho důvodu se již od počátku nejedná o trestný čin, jednání není trestné.

V souvislosti s okolnostmi vylučujícími protiprávnost lze uvést, že v trestním zákoníku, resp. žádném právním předpise v České republice, není výslovně řešena jak trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, tak konkrétní okolnosti vylučující protiprávnost zabývající se výlučně sportem. Je tedy nutné využít současnou právní úpravu v trestním zákoníku a pokusit se podřadit jednání sportovců pod některou z okolností zde uvedených.

Dle současné právní úpravy připadají v úvahu pro oblast sportu dvě okolnosti vylučující protiprávnost: svolení poškozeného dle § 30 trestního zákoníku a přípustné riziko dle § 31 trestního zákoníku. Třetí okolností vylučující protiprávnost, která připadá v úvahu z hlediska platné právní úpravy, lze ve výjimečných případech uvést nutnou obranu, nicméně o jejím použití lze hovořit spíše jen v teoretické rovině. Trestněprávní teorie doplňují zmíněné okolnosti vylučující protiprávnost o další okolnosti, a to zejména výkon dovolené činnosti, výkon povolání a výkon práva. Institut krajní nouze lze pro oblast trestní odpovědnosti ve sportu téměř vyloučit, stejně jako oprávněné použití zbraně uvedené v § 32 trestního zákoníku, jehož použitelnost je pro tento případ naprosto vyloučena.

5. 2. Nutná obrana

Ačkoli se na první pohled jeví použití nutné obrany ve sportu jako nemožné, výjimečně lze nalézt situace, kdy i tato okolnost vylučující protiprávnost může být uplatněna.

¹⁰¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 385.

Nutnou obranou dle znění zákona rozumíme takové jednání, kterým někdo odvrací přímo hrozící a trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákoníkem. O nutnou obranu nepůjde, pokud byla obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Útok zahrnuje jednání úmyslné, přičemž se musí jednat o čin protiprávní (nikoli však čin trestný, může se jednat např. i o slabší fyzické útoky proti integritě člověka, které nemají za následek ublížení na zdraví).¹⁰²

Nutná obrana je institutem, který dává možnost k ochraně vlastních a cizích zájmů v situaci, kdy není možná ochrana ze strany veřejné moci, resp. kdy nemůže být rychle a efektivně poskytnuta. Zranění v rámci sportovní činnosti budou ve většině případů spáchána nedbalostně, na základě porušení sportovních pravidel, obecné prevenční povinnosti nebo v důsledku lehkovážného jednání sportovce. Jak z předchozího výkladu již vyplynulo, existuje řada situací, kdy dojde k neočekávaným, excesivním jednáním, která jsou spáchána v rámci sportovní činnosti, ale nemají se sportem příliš společného. Z tohoto důvodu není třeba, aby tato jednání byla zahrnuta částečnou sportovní imunitou, která je v rámci sportovní činnosti poskytována, a rámci které je tolerováno chování, které by za jiných okolností mohlo zakládat trestní odpovědnost.

Na základě těchto skutečností lze dovodit, že právě proti těmto útokům může být za určitých okolností aplikace nutné obrany přípustná, byť se nebude patrně jednat o časté případy. Půjde zejména o jednání, kdy jeden ze sportovců začne druhého fyzicky napadat v průběhu sportovní činnosti, například v průběhu fotbalového utkání, kdy napadená osoba nemá v dispozici míč a aktivně se v danou chvíli neúčastní hry (napadený sportovec v tom případě, pokud je útok přímo hrozící a trvajícím a jsou splněny další obligatorní podmínky, může jednat v nutné obraně nejen k ochraně svých zájmů, ale i k ochraně zájmů třetích osob, tzv. pomoc v nutné obraně¹⁰³).

Ze zahraniční judikatury bych mohl uvést jeden modelový případ, kdy došlo k uplatnění nutné obrany jako okolnosti vylučující protiprávnost ve sportu. Jedná se o případ *R v Hardy*¹⁰⁴, který se odehrál v průběhu ragbyového utkání, kdy obviněný udeřil poškozeného tak, že mu tím přivodil smrt a v důsledku toho byl obžalován ze zabití. Jeho obhajoba byla postavena mimo jiné na argumentu, že se pouze bránil, jelikož byl předtím udeřen úmyslně zezadu do hlavy. Na základě tohoto předchozího útoku osoby, které se bránil, udeřil tuto osobu, čímž ji bohužel způsobil smrtelný následek (tento úder samozřejmě nebyl veden s úmyslem způsobit takový následek). Obviněný byl zproštěn obvinění a uznán

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 401.

¹⁰³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 266.

¹⁰⁴ LEWIS, Adam, TAYLOR, Jonathan. *Sport: Law and Practice*. 2. vydání. Haywards Heath: Bloomsbury Professional, 2008, s. 1087.

nevinným, neboť bylo prokázáno, že jednal v nutné obraně. Z mého pohledu se jedná o zajímavý rozsudek, neboť lze konstatovat, že vzhledem ke koncepci nutné obrany v české právní teorii, dosavadní judikatuře a běžné právní praxi by byla osoba shledána vinou za spáchání trestného činu.

5. 3. Svolení poškozeného

Při aplikaci tohoto institutu v oblasti sportu vycházíme zejména z obecného předpokladu, že osoba, která aktivně vstupuje do některé sportovní činnosti, dává zároveň souhlas s případným zraněním způsobeným v průběhu této činnosti. Teorie souhlasu poškozeného je jednou ze základních teorií posuzování trestní odpovědnost ve sportu. Lze konstatovat, že samotné aktivní vykonávání sportovní činnosti samo o sobě presumuje, že může dojít k nějakému zranění, ale patrně se bude jednat o zranění vycházející z obvyklého provozování této činnosti, způsobená „vis maior“, bez ohledu na nedovolené chování protihráče, případně drobná zranění způsobená protihráčem. Těžko lze však dovozovat, že poškozený dává souhlas k tomu, aby mu bylo způsobeno nějaké vážnější zranění „likvidačního“ charakteru, které by mělo za následek vážné zdravotní komplikace, případně zranění takového charakteru, které by způsobovalo trvalé zdravotní následky (a to nejen v té podobě, že by nebyl schopen dále vykonávat sportovní činnost, ale i následky, které by negativně ovlivnily výkon jeho pracovní činnosti). V případě svolení poškozeného lze hovořit spíše o tom, že si je sportovec vědom toho, že mu může být ublíženo na zdraví, přičemž však tato vědomost žádným způsobem nenahrazuje jeho souhlas.¹⁰⁵

Určitou výjimkou jsou v tomto směru bojové (kontaktní) sporty. Jak je uvedeno v části práce týkající se tohoto druhu sportovní činnosti, jedná se o takový druh sportu, jehož podstatou je přímý fyzický intenzivní kontakt mezi dvěma osobami. Tento kontakt spočívá ve vzájemném útočení, a to v rámci daných pravidel a dle charakteru daného bojového stylu, což v sobě zahrnuje vysokou míru rizika způsobení zranění. Většina těchto sportů je koncipována na tom základě, že jejich ukončení je vázáno buď na vypršení určitého časového limitu, nebo na základě způsobení knock-outu protivníka. Jedná se o specifický druh sportovní činnosti, ve kterém je značně posunuta hranice trestní odpovědnosti a nelze u něj aplikovat pravidla použitelná pro ostatní druhy sportů. Zároveň tyto bojové sporty tvoří určitou výjimku

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 424; KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, 7-8, s. 67.

z pravidla, že osoba nemůže dávat souhlas k tomu, aby jí bylo způsobeno ublížení na zdraví. Účastník tohoto sportu sice nedává výslovný souhlas k tomu, aby mu byla způsobena zdravotní újma, nicméně se to v tomto sportu dá běžně předpokládat, resp. je to obvyklá součást provozování tohoto sportu. Běžné uplatňování trestní odpovědnosti by tedy bylo z tohoto pohledu kontraproduktivní.

Trestní odpovědnost se bude vztahovat pouze na určité výjimečně excesy, tzn. jednoznačné a prokazatelné porušení sportovních pravidel, která jsou pro daný bojový styl platná. Pokud k takovému porušení dojde a dojde ke způsobení zranění v důsledku tohoto porušení, pak lze o uplatnění trestní odpovědnosti u bojových sportů uvažovat.

Z hlediska použitelnosti § 30 trestního zákoníku pro oblast sportu (vyjma zmíněných případů trestní odpovědnosti u bojových sportů) shledávám problém především v podmínce, že se musí jednat „o zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat“. Třetí odstavce uvedeného ustanovení totiž výslovně stanoví, že za svolení nelze považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení, s výjimkou lékařských zákroků, které jsou provedeny lege artis¹⁰⁶. Sportovec tedy nemůže dobrovolně souhlasit s tím, aby mu bylo v rámci sportovní činnosti ublíženo na zdraví. Zejména z toho důvodu působí aplikace svolení poškozeného jako okolnosti vylučující protiprávnost pro oblast sportu ne příliš vhodná.

5. 4. Přípustné riziko

Další okolností vylučující protiprávnost uvedenou v trestním zákoníku, která přichází v úvahu pro oblast sportu, je přípustné riziko. Dle znění tohoto ustanovení se dá předpokládat, že hlavním cílem bylo postihnout situace týkající se vědecko – technického vývoje, zejména pokroku ve vědě, lékařství apod. Jedná se zejména o případy, kdy dochází k vývoji a zavádění nových postupů, technologií, výrobků, léčebných metod, přístupů. Při tomto vývoji dochází k určitému riziku, které je tolerováno z toho důvodu, že přináší společensky prospěšné hodnoty a zisky (společenská efektivnost a produktivita práce, osobní, časové a materiální úspory).¹⁰⁷

Jak uvádí odborná literatura, společenská potřeba vychází z faktorů společenské nutnosti a potřeby, účel tohoto jednání musí být rentabilní ze společenského hlediska, musí odpovídat aktuálním potřebám společnosti.¹⁰⁸ Přípustné riziko spočívá v tom, že při

¹⁰⁶ Srov. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 273.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 428.

¹⁰⁸ KUČHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*, 2004, 6, s. 166.

zavádění nových postupů je třeba některé zájmy, které jsou jinak chráněné, vystavit nebezpečí, neboť bez tohoto nebezpečí nedochází k vědeckotechnickému pokroku.¹⁰⁹

Dle důvodové zprávy by se právě tato okolnost vylučující protiprávnost uvedená v trestním zákoníku měla vztahovat mimo jiné i na případy týkající se sportovních aktivit.¹¹⁰ Zákonodárce patrně uvažoval o použití přípustného rizika i pro oblast sportu v souvislosti se společensky prospěšnou činností. V kontextu celého ustanovení lze však těžko nalézt toto spojení se sportem, uvedené ustanovení je koncipováno převážně na oblast vědy a výzkumu.

Na tomto místě je třeba poznamenat, že aplikace přípustného rizika pro oblast sportu je téměř vyloučena u amatérsky provozovaných sportů. Jedná se totiž pouze o činnost vykonávanou za účelem zábavy, nikoli v kontextu společensky prospěšné činnosti zamýšlené v tomto ustanovení, resp. společensky prospěšného následku.

V souvislosti s právní úpravou přípustného rizika uvedenou v trestním zákoníku a důvodovou zprávou k tomuto trestnímu zákoníku lze říci, že uvedené ustanovení nelze příliš aplikovat pro oblast sportu. Zákonodárce patrně podřadil sportovní činnost pod uvedené ustanovení, aby tím vyplnil mezeru v trestním zákoníku a zároveň si vytvořil určité „alibi“ pro situaci, že se objeví potřeba dané situace řešit, nicméně formulace této okolnosti vylučující protiprávnost se bude týkat především vědy a výzkumu. Z tohoto důvodu lze považovat podřazení sportovní odpovědnosti pod institut přípustného rizika v trestním zákoníku jako nešťastný (alespoň v kontextu tohoto ustanovení).

5. 5. Výkon dovolené činnosti, výkon povolání a výkon práva

Výkon dovolené činnosti je okolnost vylučující protiprávnost v zákoně neuvedená, která vznikla v trestněprávní teorii, nicméně přichází v úvahu při aplikaci okolností vylučujících protiprávnost ve sportu. Tento institut vychází z toho, že stát toleruje či podporuje určitou činnost a zároveň tím toleruje určitou míru nebezpečí. Tato činnost by měla mít společensky prospěšný charakter. Existuje zde tedy určitá míra tolerance za jednání spáchané v rámci této činnosti. Tato okolnost vylučující protiprávnost je použitelná jak pro profesionální sportovce, tak amatérské sportovce. Aplikace tohoto institutu vychází z toho, že ve sportu je tolerována určitá míra nebezpečí, tj. je přípustná určitá míra rizika ublížení na

¹⁰⁹ Srov. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 275.; JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 62

¹¹⁰ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku [online]. trestnizakonik.cz [cit. 24. 10. 2013]. Dostupné na <<http://trestnizakonik.cz/navrh/duvodova-zprava.html>>.

zdraví.

U profesionálních sportovců by mohlo přicházet v úvahu jako okolnost vylučující protiprávnost i výkon povolání. Je zřejmé, že v případě výkonu povolání, tj. profesionálních sportovců, bude posuzování trestní odpovědnosti odlišnější než u amatérských sportovců. Profesionální sportovec by měl předpokládat vyšší míru rizika ublížení na zdraví.

Další okolností vylučující protiprávnost, která také není součástí českého trestního zákoníku, ale vznikla v trestněprávní nauce¹¹¹, je výkon práva. Výkon práva může vyplývat z určité právní normy nebo může být např. založen rozhodnutím oprávněného subjektu.¹¹² V případě výkonu práva je na místě zmínit slovenskou právní úpravu okolností vylučujících protiprávnost, která obsahuje výkon práva jako jednu z okolností vylučujících protiprávnost uvedenou v zákoně¹¹³, která je zároveň použitelná pro oblast sportu.

5. 6. Sportovní riziko

Teorie sportovního rizika patří mezi jednu z relevantních a aktuálních zahraničních sportovně-právních doktrín týkající se právní odpovědnosti sportovců (teorie přípustného sportovního rizika). V současnosti u nás zatím není teorie sportovního rizika propracována v teoreticko-právní rovině, natož tak v legislativní rovině.¹¹⁴ Vzhledem k dosavadnímu dynamickému vývoji sportu se dá předpokládat, že počet případů trestní odpovědnosti ve sportu řešených před soudem bude přibývat.

Do budoucna by dle mého názoru stálo za zvážení, zda nezakotvit otázku sportovního rizika jako samostatnou okolnost vylučující protiprávnost do trestního zákoníku. Jak již bylo výše v práci uvedeno, současná právní úprava v trestním zákoníku není zcela vyhovující (svolení poškozeného dle § 30 trestního zákoníku je téměř vyloučeno a otázka přípustného rizika dle § 31 je při aplikaci pro oblast sportovní činnosti velice sporná). Tato právní úprava je sice doplněna trestněprávní teorií, která přináší některé další okolnosti vylučující protiprávnost, které však nejsou uvedeny v trestním zákoníku, takže jejich použitelnost je pro praxi sporná. Legislativní úpravou sportovního rizika by se předešlo pochybnostem o tom, jak se vypořádávat s otázkou trestní odpovědnosti ve sportu, resp. s jejím postihem.

Bohužel v našich podmínkách neexistuje ani řádně propracovaná teorie trestní

¹¹¹ např. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 278-281.; KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 397.

¹¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 386.

¹¹³ § 29 zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁴ Nicméně existence tohoto tzv. sportovního rizika již byla zmíněna např. v rozhodnutí Okresního soudu v Blansku 77 C 353/2009.

odpovědnosti za sportovní úrazy, ze které by mohly soudy případně čerpat. Z tohoto vyplývá, že případy, které se řeší, se posuzují ad hoc, aniž by existovala nějaká koncepce, na základě které se bude trestní odpovědnost posuzovat. Lze konstatovat, že otázka odpovědnosti ve sportu byla v judikatuře řešena prozatím sporadicky, nicméně v poslední době těchto případů přibývá.¹¹⁵

Podstata sportovního rizika vychází z toho, že v souvislosti s vykonáváním sportovní činnosti je i zvýšená míra rizika nebezpečí vzniku újmy. Osoba, která provozuje sportovní činnost, si je vědoma tohoto rizika možnosti vzniku zranění, a přesto do této činnosti dobrovolně vstupuje.¹¹⁶ Lze konstatovat, že teorie sportovního rizika by měla být určitou kombinací dalších okolností vylučujících protiprávnost, zejména svolení poškozeného, přípustného rizika, výkonu práva a výkonu dovolené činnosti. Jedná se tedy o specifickou okolnost vylučující protiprávnost, která by se týkala výhradně sportu. Mohlo by se tedy jednat o určitý speciální případ přípustného rizika uvedený v trestním zákoníku pouze pro oblast sportu. Otázkou zůstává, jak by mělo být toto ustanovení v zákoně koncipováno. Z hlediska různorodosti sportu, který obsahuje celou řadu sportovních činností s menší či větší mírou tolerance případných zranění, se přiklání spíše k obecné definici. Smyslem zavedení této nové okolnosti vylučující protiprávnost by bylo přijetí a akceptování sportovního rizika. Nicméně pro posuzování případů týkajících se trestní odpovědnosti za zranění způsobená ve sportu by bylo zřejmé, že zde určitá míra rizika je, prozatím tato skutečnost není jasná ani v právní teorii, ani v judikatuře soudů.¹¹⁷ Úlohou soudu by poté bylo posouzení konkrétních okolností daného případu právě s ohledem na skutečnost, že určitá míra rizika je ve sportu tolerována.

¹¹⁵ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu 5 Tdo 997/2002, 3 Tdo 1355/2006, 8 Tdo 68/2010.

¹¹⁶ KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*. 2006, 7-8, s. 67.

¹¹⁷ Vyjma jediného zmíněného rozhodnutí 77 C 353/2009, nicméně se jedná o rozhodnutí ad hoc, z tohoto důvodu nelze hovořit o nějaké ustálené judikatuře.

6. ZÁVĚR

Jednou z hlavních otázek této práce bylo propojení trestního práva se sportem v tom smyslu, zda může trestní právo zasahovat do oblasti sportu či nikoli. Z pohledu korupce ve sportu a diváckého násilí je zřejmé, že propojení sportu a trestního práva je v tomto aspektu nezbytné. Hlavním tématem však byla otázka trestního postihu sportovních úrazů ve sportu. V tomto směru je aplikace trestního práva žádoucí. Ačkoli je většina případů řešena disciplinárně, v průběhu práce bylo poukázáno na řadu situací, kde se jeví pouhá disciplinární odpovědnost jako zcela nedostatečná. Jedná se o situace, kdy bude způsobeno v průběhu sportovní činnosti jinému sportovci zranění takového charakteru, které podstatně ovlivní jeho další sportovní činnost, v horším případě i jeho další fungování v běžném životě. V těchto případech, pokud je možno přičíst odpovědné osobě zavinění, je aplikace trestního práva zcela na místě.

Jak bylo v práci poukázáno, stav české právní teorie týkající se odpovědnosti za sportovní úrazy není dostačující. Nicméně v poslední době již přibývá případů, kdy se sportovci dostávají před soud za jednání, kterých se dopustí v průběhu vykonávání sportovní činnosti. V tomto směru je tedy nezbytné, aby byla sportovně-právní problematika doplněna, k čemuž měla přispět i tato práce. Z hlediska dostupné české judikatury lze konstatovat, že dosavadní případy byly posuzovány ve většině případů racionálně a v tomto duchu by se měla vyvíjet i další judikatura. Zároveň lze říci, že tyto případy byly řešeny v duchu zahraniční judikatury, která je daleko obsáhlejší a rozvinutější, což je dáno jednak vysokým počtem již řešených případů, a jednak propracovanou sportovně-právní teorií.

Pro doplnění české judikatury, která je prozatím v počátcích, byla uvedena řada zahraničních soudních rozhodnutí, především z Velké Británie a Spojených států amerických. Na těchto rozhodnutích bylo poukázáno na hranice trestní odpovědnosti za sportovní úrazy, tak jak je uplatňována v uvedených zemích. Zároveň byla u některých rozebrána jejich možná aplikace v našich podmínkách, případně i důvody, proč by takové rozhodnutí u nás neobstálo.

Sportovní činnost byla pro potřeby této práce a lepší orientaci rozdělena do tří skupin, na individuální, bojové sporty (jako určitou speciální a oddělenou skupinu individuálních sportů) a kolektivní sporty. V případě individuálních sportů bude docházet k uplatnění trestní odpovědnosti spíše výjimečně, což je dáno povahou těchto sportovních činností. Nicméně i zde bylo třeba zdůraznit, že tato možnost existuje, zvláště u lyžování, které je rozšířenou a oblíbenou sportovní činností. U bojových sportů bylo naopak poukázáno na to, že z hlediska

charakteru tohoto sportu je trestní odpovědnost téměř vyloučena, kromě jistých výjimečných excesivních jednání. Kolektivní sporty byly v tomto směru značně komplikovanější a tvořily nejobsáhlejší část této práce. Předmětem zájmu byly nejčastější sportovní činnosti provozované u nás, zejména fotbal a hokej, u kterých dochází často ke vzniku zranění. U těchto sportů byla uvedena řada příkladů, na kterých bylo možno vymezit, které jednání je možné tolerovat, a které má být již postihováno. V tomto směru byla důležitá především zahraniční judikatura, kde bylo možno uvést na řadě příkladů jednotlivé hranice trestní odpovědnosti. Posuzování trestní odpovědnosti ve sportu bylo doplněno i jednotlivými teoriemi této odpovědnosti, které přináší zahraniční literatura.

Důležitou kapitolu práce byla problematika okolností vylučujících protiprávnost ve sportu, která v podstatě navazuje na jednotlivé teorie trestní odpovědnosti za sportovní úrazy. Její význam spočíval zejména ve zhodnocení dosavadních možností při posuzování trestní odpovědnosti za sportovní úrazy v českém trestním zákoníku. Předmětem zájmu byla především otázka, zda je možno použít okolnosti svolení poškozeného a přípustného rizika k posuzování tohoto druhu odpovědnosti.

Na základě rozboru těchto okolností bylo zřejmé, že současná právní úprava je stěží použitelná na sportovní úrazy. Zároveň bylo poukázáno na nevhodnost aplikace přípustného rizika pro oblast sportu v té podobě, jak je dnešní přípustné riziko koncipováno v trestním zákoníku. Závěrem této části byla i úvaha *de lege ferenda*, zda v budoucnu neupravit okolnost vylučující protiprávnost pro oblast sportu i do trestního zákoníku, a to buď v podobě vzniku nové okolnosti ve formě sportovního rizika, nebo úprava či doplnění stávajícího přípustného rizika tak, aby bylo použitelné i pro oblast sportu.

V souvislosti s aplikací trestního práva v oblasti sportu a sportovních úrazů lze závěrem zdůraznit, že se jedná o krajní případy řešení situace sportovních úrazů a není jich mnoho, byť si dovoluji předvídat, že jich bude lehce přibývat. Nicméně pro případ, že tato situace nastane, lze na základě výsledků a argumentace této práce konstatovat, že trestní odpovědnost za sportovní úrazy je v zásadě přípustná. Trestní rozhodnutí v těchto věcech plní nejen represivní funkci trestního práva, tj. potrestání pachatele za spáchaný trestný čin a uložení adekvátní sankce, ale zároveň preventivní funkci v tom smyslu, že tato rozhodnutí budou výchovně působit na další účastníky sportu.

Seznam použité literatury

Monografie

- COX, Neville, SCHUSTER, Alex a COSTELLO Cathryn. *Sport And the Law*. 1. vydání. Dublin: First Law, 2004. 550 s.
- GARDINER, Simon a kol. *Sports Law*. 3. vydání. United Kingdom: Cavendish, 2006. 656 s.
- GÁBRIŠ, Tomáš. *Športovné právo*. 1. vydání. Bratislava: EUROKÓDEX, s.r.o., 2011. 544 s.
- CHAMPION, Walter T. *Sports law in a nutshell*. 3. vydání. St. Paul, Minn: Thomson-West, 2005. 484 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vydání. Praha: Leges, 2014. 976 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. vydání. Praha: Leges, 2013. 1216 s.
- KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 797 s.
- KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. 278 s.
- LEWIS, Adam a Jonathan TAYLOR. *Sport: Law and Practice*. 2. vydání. Haywards Heath: Bloomsbury Professional, 2008. 1558 s.
- PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo (Úvod do dejín, teórie a praxe právej zodpovednosti v športe)*. 1. vydání. Bratislava: Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo, 1984. 247 s.
- SADOVSKÝ, Stanislav. *Právní aspekty násilí ve sportu*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2010. 113 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1464 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421: Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 2150 s.
- WEILER, Paul a kol. *Sports and the Law: Text, Cases and Problems*. 4. vydání. USA: West Academic Publishing, 2010. 1223 s.

Odborné články

- FASTNER, Jindřich. Dotazy a odpovědi (K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků

ve fotbalu). *Trestněprávní revue*. 2007, 11, s. 330-331.

HORA, Jiří. *K otázce trestní odpovědnosti hráčů při sportovních úrazech*. In *Acta Universitatis Carolinae Gymnica*, 1979, roč. 15, č. 1., s. 15-24.

KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*. 2006, 7-8, s. 61-72.

KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*. 2006, 10, s. 20-24.

KRÁLÍK, Michal. Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (teoretický a doktrinální úvod do problematiky). *Trestní právo*, 2006, 11, s. 18-24.

KRÁLÍK, Michal. K právní odpovědnosti lyžařů za úrazy na lyžařských drahách. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 11 – 12, s. 57 – 65.

KRÁLÍK, Michal. Právní odpovědnost za sportovní úrazy aneb „Quo vadis, moderní sporte?“. *Právní rádce*, 2007, č. 2, s. 4 – 18.

KUCHTA, Josef. Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného. *Trestněprávní revue*. 2004, 6, s. 165-169.

WOODHOUSE, C. Kevin. The Lawyer in Sport: Some reflections. *Sport and Law Journal*, 1996, roč. 4, č. 14.

Soudní rozhodnutí:

České

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 5 Tdo 997/2002.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1506/2004.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 7 Tdo 1057/2008.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 8 Tdo 68/2010.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. 5 Tdo 1196/2011.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 4 Tdo 239/2014.

Rozhodnutí Okresního soudu v Blansku ze dne 26. října 2010, sp. zn. 77 C 353/2009.

Zahraniční

People v Hall.

Ordway v. Superior Court of Orange County.

Turcotte v. Fell, dostupné.

R v Davies.

R v Blissett.

R v Moore.

Butcher v Jessop.

R v Ciccarelli.

R v Gingell.

R v Moss.

R v Calton.

R v Billinghamurst.

R v Lloyd.

R v Coney.

People v Fitzsimmons.

R v Kirk.

Internetové zdroje

HEATH, Thomas. *McSorley Is Charged* [online]. Washingtonpost.com, 8. března 2000 [cit. 12. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.washingtonpost.com/wp-srv/WPcap/2000-03/08/097r-030800-idx.html>>.

KLEIN, Jeff Z. *Steve Moore Settles Lawsuit Against Todd Bertuzzi and Canucks* [online]. Nytimes.com, 5. září 2014 [cit. 11. října 2014]. Dostupné na <<http://www.nytimes.com/2014/09/05/sports/hockey/steve-moore-settles-lawsuit-against-todd-bertuzzi-and-canucks.html>>.

BARRABI, Thomas. *George Parros Injury Video: Canadiens Fighter Falls Face-First To Ice During Colton Orr Fight, Suffers Concussion* [online]. IbTimes.com, 2. října 2013 [cit. 10. února 2014]. Dostupné na <<http://www.ibtimes.com/george-parros-injury-video-canadiens-fighter-falls-face-first-ice-during-colton-orr-fight-suffers>>.

LADYMAN, Ian. *That Keane tackle still haunts Haaland after horror injury in 2001* [online]. Dailymail.co.uk, 29. srpna 2008 [cit. 19. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-1050727/That-Keane-tackle-haunts-Haaland-horror-injury-2001.html>>.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 300/2005 Z. z., slovenský trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Pravidla boxu schválená Českou boxerskou federací.

Pravidla fotbalu FA ČR.

Abstrakt, Abstract

Tato práce se zabývá otázkou trestní odpovědnosti za sportovní úrazy. Trestní odpovědnost ve sportu, resp. odpovědnost za sportovní úrazy z hlediska trestního práva, je v českém právním prostředí problematikou relativně novou, a to zejména ve srovnání se zahraničními právními úpravami. V českém trestním právu neexistuje právní úprava, která by se zabývala přímo trestní odpovědností za sportovní úrazy. V judikatuře lze nalézt prozatím několik trestních rozhodnutí, které jsou v práci podrobně rozebrány. Důležitá součást této práce je věnována zahraniční právní teorii a řadě soudních rozhodnutí (zejména Velká Británie a Spojené státy americké), které vymezují hranice trestní odpovědnosti za sportovní úrazy. Hranice trestní odpovědnosti jsou posuzovány v individuálních, bojových a kolektivních sportech. Součástí práce je i otázka okolností vylučujících protiprávnost ve sportu v českém trestním zákoníku, zejména otázky týkající se svolení poškozeného a přípustného rizika. Zmíněna je zde také otázka sportovního rizika, které by mohlo být v budoucnosti upraveno v českém trestním zákoníku jako samostatná okolnost vylučující protiprávnost.

Abstract

This thesis deals with the question of criminal liability for the sports injuries. Criminal liability in sports, or more precisely liability for sport injuries in criminal law is in the Czech law relatively a new topic, especially compared with foreign framework. In the Czech Republic, there isn't a legal framework dealing directly with the criminal liability for the sport injuries. In the court decisions we can find several criminal decisions, which are in this thesis analysed. The important part of this thesis is applied to foreign jurisprudence and series of foreign court decisions (especially Great Britain and United States of America), which specify the limits of the criminal liability for the sports injury. The limits of the criminal liability are analysed in individual sports, combat sports and collective sports. One part of this thesis deals with circumstances excluding the illegality in sports according to the Czech criminal code, especially questions concerning the consent of the injured and approved risk. There is also mentioned the topic of sport risk, which could be an independent circumstance excluding the illegality in Czech criminal code in future.

Klíčová slova, Key words

trestní odpovědnost ve sportu, sportovní úraz, okolnosti vylučující protiprávnost, svolení poškozeného, přípustné riziko, sportovní riziko

criminal liability in sport, sport injuries, circumstances excluding the illegality, consent of the injured, approved risk, sports risk